

**T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI**

**MESLEK LİSELERİNDE EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN BU OKULLARI SEÇME
SEBEPLERİNE YÖNELİK SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA (ANKARA ALTINDAĞ ÖRNEĞİ)**

Hasan GÜRBÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI**

Çankırı - 2024

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

MESLEK LİSELERİNDE EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLERİN BU OKULLARI SEÇME
SEBEPLERİNE YÖNELİK SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA (ANKARA ALTINDAĞ ÖRNEĞİ)

Hasan GÜRBÜZ
ORCID:0000-0003-3661-6897

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI

Çankırı - 2024

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iv
TEZ KABUL VE ONAY	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR	ix
TABLO LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
2.1. Eğitim.....	3
2.2. Türk Eğitim Sistemi	5
2.3. Ortaöğretim Kurumları.....	6
2.3.1. Tarihsel Arka plan.....	6
2.3.2. Türkiye’de Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Sistemi	8
2.3.3. Meslekî ve Teknik Eğitimin Öncelikleri.....	9
2.4. Okul Türleri ve Programlar	9
2.5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Alanlar	10
2.6. Öğrencilere ve Mezunlara Sunulan İmkânlar	28
2.6.1. İşletmelerde Mesleki Eğitim ve Staj	28
2.6.2. Yurtdışı İşletmelerinde Staj	28
2.6.3. Sigorta	29
2.6.4. Bursluluk, Yatılılık İmkânı	29
2.6.5. Mezun İzleme Portalı	29
2.6.6. İŞKUR Programından Yararlanma	30
2.6.7. Bilim, Kültür Sanat ve Spor Etkinlikleri.....	30
2.6.8. Mezunlara Verilen Belgeler	30
2.6.9. Kalite Süreçleri.....	30
3. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	32
3.1. Meslek Seçimi ve Meslek Kavramı	32
3.2. Mesleki Gelişim Kuramları.....	33
3.2.1. Isaacson’a Göre Mesleki Gelişim Kuramı, Meslekleri Keşfetme, Araştırma (Exploration)	33
3.2.2. Ginzberg’e Göre Mesleki Gelişim Kuramı	34
3.2.3. Super’a Göre Mesleki Gelişim Kuramı.....	35
3.2.4. Holland’a Göre Mesleki Gelişim Kuramı	36
3.2.5. Roe’nun Meslek Gelişim Kuramı	36
3.3. Meslek Seçiminin Önemi.....	37
3.3.1. Meslek Seçimi.....	37
3.3.2. Meslek Seçimin Önemi	37
3.3.3. Meslek Seçme Süreci	38
3.3.4. Meslek seçiminde hangi faktörler etkilidir?.....	39
3.3.5. Meslek seçiminin aşamaları;	40

3.4. Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi	45
3.4.1. Mesleki Eğitimde Yapılan İyileştirmeler	46
3.4.2. Mesleki Eğitim Alanında Yapılan Yeni Projeler	48
3.4.2.1. 1000 Okul Projesi.....	48
3.4.2.2. Temel Beceri Eğitim Desteği.....	48
3.4.2.3. Öğretmen ve Yöneticilerin Desteklenmesi	49
3.4.2.4. Eğitim Ortamlarının Revize Edilmesi.....	49
3.4.2.5. Kişisel Gelişim Desteği.....	49
3.4.2.6. Velilere Yönelik Destekler.....	49
3.4.2.7. 1000 Okul Projesi Sonuçları	50
3.4.2.7.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Desteklenmesi	50
3.4.2.7.2. Eğitim Ortamlarının Revize Edilmesi.....	50
3.4.2.7.3. Temel Beceri Eğitim Desteği Sağlanması.....	51
3.4.2.7.4. Kişisel Gelişim Desteği.....	51
3.4.2.7.5. Velilere Yönelik Destek.....	51
3.4.2.7.6. AR-GE Merkezleri ve Fikri Mülkiyet Projesi.....	52
3.4.2.7.7. Meslek Liseleri Deney Setlerini Kendisi Üretiyor Projesi.....	52
3.4.2.7.8. Mesleki Eğitimde Donanım Paylaşımı ile Altyapının İyileştirilmesi Projesi.....	53
3.4.2.7.9. Ekonomi Reform Paketinde Yer Alan Düzenlemeler (2021)	54
3.4.2.7.10. Güçlü Yarınlar İçin 2023 Vizyonu.....	54
3.4.3. Öncelik Verilen Sorun Alanları	55
3.4.3.1. Toplumsal Algıdan Kaynaklı Sınırlılıklar.....	56
3.4.3.2. Eğitim Programlarının Yoğunluğundan Kaynaklanan Sınırlılıklar	56
3.4.3.3. Yükseköğretim Programlarına Geçişte Kaynaklanan Sınırlılıklar.....	56
3.4.3.4. Alan ve Dalların Öğretim Sürelerinden Kaynaklanan Sınırlılıklar.....	57
3.4.3.5. Mezun ve Öğrenci İzleme Sisteminden Kaynaklanan Sınırlılıklar.....	57
3.4.3.6. Öğretmenlere Sunulan İmkânlardan Kaynaklanan Sınırlılıklar.....	57
3.4.3.7. Sektörlerle Sağlanacak İş birliği Fırsat ve İmkânlarına İlişkin Sınırlılıklar	57
3.4.3.8. Rehberlik Sisteminden Kaynaklanan Sınırlılıklar.....	57
3.4.3.9. Teknolojik Donanım Bakımından Sınırlılıklar	58
3.4.3.10. Ulusal meslek haritasının olmayışından kaynaklı sınırlılıklar.....	58
3.4.3.11. Döner Sermaye Kapsamında Yer Alan Faaliyetlerde Mevzuat İçerikli Sınırlılıklar	58
3.4.3.12. Sunulan Yabancı Dil Hizmetinden Kaynaklı Sınırlılıklar	59
3.4.4. Geliştirilmeye Açık Alanlar	59
3.4.5. Pandemi Sürecinde Meslek Liselerinde Gerçekleştirilen Çalışmalar	60
3.4.6. Bu Kapsamda Yapılan Çalışmalar	61
4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	64
4.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	64
4.2. Araştırmanın Önemi.....	65
4.3. Araştırmanın Problemi	66
4.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	66
4.5. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği.....	66
4.6. Sınırlılıklar	67

5. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	68
KAYNAKÇA	94
EKLER.....	98
Ek 1. Anket Formu.....	99
Ek 2. Mülakat Formu	103
ÖZGEÇMİŞ.....	
.....Hata!	
Yer işareti tanımlanmamış.	

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım *Meslek Liselerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Bu Okulları Seçme Sebeplerine Yönelik Sosyolojik Bir Araştırma (Ankara Altındağ Örneği)* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

17/07/2024

İmza

Hasan GÜRBÜZ

TEZ KABUL VE ONAY
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hasan GÜRBÜZ tarafından hazırlanan *Meslek Liselerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Bu Okulları Seçme Sebeplerine Yönelik Sosyolojik Bir Araştırma (Ankara Altındağ Örneği)* başlıklı bu çalışma, 17/07/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliği* başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI	İmza:.....
Üye	: Doç. Dr. Şahin DOĞAN	İmza:.....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erdem DİRİMEŞE	İmza:

ONAY

Bu tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 2024 tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ersoy YILMAZ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüzde bireylerin eğitimli olması, üretimde aktif olarak görev alabilmesi ve iyi bir insan olması beklenmektedir. Eğitim programları bu anlayış üzerine kurulmuştur. Düzenlenen programlar da bu anlayışı destekler niteliktedir. Araştırma Ankara ili Altındağ ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda öğrenci ve idarecilerin de deneyimlerine başvurulmuştur. Daha önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış anket tekniğine dayalı sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmayı derinleştirmek adına, form sorularına ek olarak açık uçlu sorularda kullanılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin tecrübelerinden yararlanılmıştır. Hazırlanan sorular pilot okulda gerçekleştirilen anket ile test edilmiştir. Sorularla ilgili sistematik bir problemle karşılaşılmamıştır. Araştırmanın metodoloji bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi, bilgi toplama tekniği; yapılan mülakat görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler tartışılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında 9-10-11-12. sınıf öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmada 5 ayrı okulda önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı anket uygulanmıştır. Ulaşılan veriler SPSS programı üzerinden analiz edilmiştir. Akademik anlamda her zaman desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Hakkı Kalaycı'ya şükranlarımı sunarım. Her zaman yanımda olan aileme, kuzenlerime ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

....../....../2024

Hasan GÜRBÜZ

ÖZET

Tezin Başlığı : Meslek Liselerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Bu Okulları Seçme Sebeplerine Yönelik Sosyolojik Bir Araştırma (Ankara Altındağ Örneği)
Tezin Yazarı : Hasan GÜRBÜZ
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hakkı KALAYCI
Anabilim Dalı : Sosyoloji
Tezin Türü : Yüksek Lisans Tezi
Kabul Tarihi :

Yapılan çalışmada, Meslek Lisesi öğrencilerinin, bu okulları neden seçtiklerine yönelik veriler elde edilmektedir. Ankara Altındağ ilçesinde yer alan 5 ayrı okuldan alınan veriler doğrultusunda sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmaya 355 öğrenci katılım sağlamıştır. Karma model kullanılmıştır. Anket soruları ve öğrencilerin bireysel olarak cevap verebilecekleri açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların düşüncelerini daha iyi anlayabilmek için bireysel cevaplar verebilecekleri alan bırakılmıştır. Okullarda gerçekleştirilen anketler, SPSS ve NVİVO programında analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler arası ilişkilere bakılacağından ki-kare testi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin okul seçiminde aile faktörünün ön planda olduğu görülmüştür. Ailelerinin istekleri doğrultusunda öğrenciler bu okullarda eğitim aldıklarını belirtmiştir. Yükseköğretime devam etmek isteyen öğrenciler, lisede eğitim aldıkları alan dışında bir bölümde okumak istediklerini belirtmiştir. Materyal eksikliği ve bölüm derslerinin az olması öğrenci ve öğretmenlerin okullarını yetersiz görmelerine sebep olmaktadır. Teorik derslerin fazla olması, eğitim programlarının yoğun olması öğrencilerin pratik yapmasına engel olmaktadır. Çözüm olarak ders sayısında azalmaya gidilerek, pratik yapılarak el becerilerini geliştirecek alanların oluşturulması gerekmektedir. Öğrenciler ders saatleri dışında bir işte çalıştıklarını ifade etmişlerdir. İkili eğitim sisteminde öğleden sonra okula gelen öğrencilerin günün tamamını okul için harcadıkları, kendilerine ayıracak zamanın kalmadığını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Meslek lisesi, meslek lisesi tercihi, sosyolojik araştırma.

ABSTRACT

Thesis Title : A Sociological Research for the Reasons for Choosing These Schools for Students Studying in Vocational High Schools (Ankara Altındağ Example)
Author : Hasan GÜRBÜZ
Supervisor : Asst. Prof.Dr. Hakkı KALAYCI
Department : Sociology
Thesis Type : Master Thesis
Date :

In the study, data on why Vocational High School students choose these schools are obtained. The results were tried to be reached in line with the data taken from 5 different schools in Ankara Altındağ district. 355 Students participated in the study. The mixed model was used. Survey questions and open-ended questions that students can answer individually are addressed. The area where participants can give individual answers is left to better understand their thoughts. Surveys conducted in schools were analyzed in the SPSS and NVIVO program. Chi-square test was applied because of the relationships between categorical variables. As a result of the research, it was seen that the family factor is at the forefront in the choice of school. In line with the wishes of their families, the students stated that they received education in these schools. Students who want to continue higher education stated that they want to study in a department other than the field in which they are studying in high school. The lack of materials and the lack of departmental courses cause students and teachers to see their schools as inadequate. The excessive theoretical courses and the intensive training programs prevent students from practicing. As a solution, it is necessary to reduce the number of courses and to create areas that will improve hand skills by practicing. The students stated that they were working in a job outside of class hours. They stated that in the dual education system, the students who came to the school in the afternoon spent the whole day for the school, and there was no time left for them.

Keywords: Vocational high school, vocational high school preference, sociological research.

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
AR-Ge	Araştırma ve geliştirme
ATO	Ankara Ticaret Odası
BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
ISO	International Organization for Standardization
KUPA	Kurumlar Arası Paylaşım
LGS	Liselere Geçiş Sistemi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi
M.T.A.L	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
MTEGM	Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü
MLMM	Meslek Lisesi Memleket Meselesi
Ö	Öğretmen
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UV-C	Ultraviyole-C
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 5.1: Sosyo-demografik özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu	69
Tablo 5.2: Okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu.....	71
Tablo 5.3: Okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu devamı	73
Tablo 5.4: Sorulara ilişkin frekans dağılım tablosu	75
Tablo 5.5: Cinsiyet ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişki	77
Tablo 5.6: Devlet ve yerel yönetimden beklenti durumları ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişki	77
Tablo 5.7: Okul tercih araştırma durumları ile okul memnuniyet durumları arası ilişki.....	78
Tablo 5.8: Mezuniyet sonrası, bilgi ve birikim alanında çalışma istek durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki	79
Tablo 5.9: Okul imkânları durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki.....	81
Tablo 5.10: Okul devam etme sebep durumları ile okul kaydolma amaç durumları arası ilişki.....	82
Tablo 5.11: Üniversiteye gitme istek ve bölüm iş olanak rehberlik eğitim durumları arası ilişki.....	83
Tablo 5.12: Okul sevilmeyen yön ve okul öncesi tercih durumları arası ilişki.....	84

1.GİRİŞ

Eğitim süreci bireyin doğumu ile başlayıp ölümüne kadar süren zaman aralığıdır. Eğitim resmi ve belirli kurumlarda verilmektedir. Kurumlar dışında ise informal eğitim de bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir. Eğitim sayesinde birey toplumsal hayatta bir statüye sahip olur. Bu sayede bireyler, haklarını bilir; kendi hakkını savunurken karşısındaki bireyin de hakkına saygılı olur.

Ülkemizde izlenen eğitim programları göz önüne alındığında Milli Eğitimin bütüncül olarak ele alınmadığı görülmekte olup sistemin üzerinde yapılan değişikliklerin, diğer parçalar üzerindeki etkisinin tam olarak analiz edilmeden yürürlüğe girdiği görülmüştür. İnsanların okudukları okullar, seçmiş oldukları meslekler hangi şartlarda yaşayacaklarının belirleyicisi olmuştur. Son yıllarda teknolojinin de gelişmesiyle beraber farklı iş kollarının oluşması bu iş kollarında çalışacak personel temini, personelin eğitimi de birer problem haline gelmiştir. Bu problemlerin çözümü adına meslek liseleri büyük bir görev üstlenmektedir. Bu kurumlarda ara eleman yetiştirilmesi, eğitimlerinin verilmesi, istihdama katılmaları hedeflenmektedir. Son yıllarda eğitime verilen önemle paralel olarak okullarda yeni bölümlerin açılması var olan bölümlerin de önem kazandığı görülmektedir. Bu çalışmada ise öğrencilerin bu okulları tercih etme sebepleri araştırılacaktır. Araştırma sonucunda ise Ankara Altındağ örneğinde gerçekleştiren çalışmanın öğrencilerin okulları tercih etmelerinin temelinde hangi faktörlerin olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı 2023-2024 Eğitim-öğretim yılı içerisinde lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin lise tercihlerinde neden bu okulları seçtikleri anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu noktada okul idaresi, öğretmen ve öğrencilere hazırlanmış olan form uygulanmıştır.

Çalışmada meslek lisesi öğrencilerin bu okulları seçme sebepleri araştırılmıştır. Aynı zamanda öğrenci ve idarecilerin de deneyimlerine başvurulmuştur. Daha önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış anket tekniğine dayalı sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Araştırmayı derinleştirmek adına, form sorularına ek olarak, açık uçlu sorularda kullanılmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin tecrübelerinden yararlanılmıştır.

Hazırlanan sorular pilot okulda gerçekleştirilen anket ile test edilmiştir. Sorularla ilgili sistematik bir problemle karşılaşılmamıştır. Araştırmanın metodoloji bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi, bilgi toplama tekniği, yapılan mülakat görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler tartışılmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmada 5 ayrı okulda önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı anket uygulanmıştır. Ulaşılan veriler SPSS programı üzerinden analiz edilmiştir. Bulgular kısmında; sosyo-demografik özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu, okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu, cinsiyet ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişkisi, devlet ve yerel yönetimden beklenti durumları ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişki, okul tercih araştırma durumları ile okul memnuniyet durumları arası ilişki, mezuniyet sonrası, bilgi ve birikim alanında çalışma istek durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki, okul imkânları durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki, okul devam etme sebep durumları ile okul kaydolma amaç durumları arası ilişki, üniversiteye gitme istek ve bölüm iş olanak rehberlik eğitim durumları arası ilişki, okul seilmeyen yön ve okul öncesi tercih durumları arası ilişki değişkenlerine yer verilmiştir.

Kavramsal çerçevede eğitim sistemi, Türk eğitim sistemi, öğrencilere sunulan imkânlar, ortaöğretim kurumları, meslek lisesinde eğitim veren alanlar yer almıştır. Kuramsal çerçeve içerisinde ise meslek seçimi ve meslek kavramı, mesleki gelişim programları, meslek lisesi alanında gerçekleştirilen yenilikler, revize edilen durumlar yer almaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise bulguların değerlendirilmesi sonucunda, veriler elde edilmiştir. Ayrıca idarecilere ve öğretmenlere de sorular yöneltilmiştir. Anketlerin analizi SPSS programı ve NVİVO programı yardımıyla analiz edilmiştir.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim

Eğitim: Toplumsal yapıyı oluşturan temel kurumlardan başında gelen eğitim, bireylerin yaşamında önemli bir yer tutan süreçten oluşmaktadır. Bu süreç bireyin doğumundan başlayarak ölümüne kadar devam etmektedir. Çevresel faktörleri de göz önüne alığımızda aile, iş ortamı, arkadaşlıklar vb. sosyalizasyon süreçleri eğitim olarak kabul görür. Bireyde davranış değişikliğinin sağlanması eğitim olarak ifade edilir. Başka bir ifade ile anlatılmak istenirse de eğitim bireyin kültürlenmesi sürecidir. Tezcan ise eğitimi, bireyde kişiliğin gelişmesine yardımcı faktör, bireyi temel alan, bireyi yetişkin hayatına hazırlayan bu bağlamda edinmesi gereken bilgi beceri ve davranışlara sahip olunan süreç olarak ifade eder (Tezcan, 1996, s. 3).

Toplumlarda eğitimin görevlerinden biri, kültürel mirasın birikerek ilerlemesini ve sürekliliğini sağlamaktır. Eğitimi geniş anlamda düşünecek olursak kişiliğin gelişimi olarak ifade edebiliriz. Çevresel faktörler aracılığıyla gelişen bir süreçtir. Ev, okul ve diğer ortamlar bunlara dahil edilebilir. Kısacası bütün toplumun içerisinde olduğu eylemdir. Eğitim hayatın her alanında bizleri karşılamaktadır. Eğitimin temel işlevleri arasında yer alan, toplumsal yeniden üretim evresinde bireylerin sosyal birer varlık olmasını sağlamaktır. Tarihe bakıldığında eğitim kurumları farklı şekillerde bireyin sosyalizasyonu sağlamaktadır. Bu süreç özellikle kapitalizmin etkisiyle gelişen toplumsal ilişkiler ve yaşam tarzı olarak modernizmin varlığı ile beraber özel bir öneme sahip olmuştur. Eğitimin kurumsal hale gelmesiyle birlikte okullar bireylerin yeni kapitalist toplumlara özgü bireylerin üretildiği alanlar haline gelmiştir (Ercan, 1999, s. 26).

1960'lı yıllara baktığımızda az gelişmiş ülkelerde özel bir yer tutan eğitim, kalkınmacı zihniyete sahip yazarlar ve düşünürler tarafından özenle ele alınmaktadır. Bunun sonucunda ise gelişmekte olan ülkelerin daha iyi seviyelere ulaşması adına, eğitimin önemli bir yere sahip olduğu ve bu yönde birtakım teorik çerçevelerin geliştirildiğine yer verilir (Ercan, 1999, ss. 23-38).

1980’li yıllardan itibaren ulus temelli kalkınma zihniyetinin eğitim üzerindeki etkisinin değişmeye başlaması, kapitalizmin de gelişmesine bağlı olarak dünya üzerinde etkili bir yere sahip olan kapitalist firmalar tarafından birey temelli eğitim ve sistematik olarak bilginin üretilmekte olduğu özel okullar büyük bir öneme sahip olmuştur (Ercan, 1999, s. 23).

Eğitim bireylerin içerisinde bulunduğu toplum, sosyal ve ekonomik alan ile yakın bir ilişki içerisinde ve bu yönde şekillendiği görülür (Ercan, 1999, s. 23). Okullarda alınan eğitimler doğrultusunda, bireyler üretim sisteminde yer alan meslek grupları ile ilgili bilgi ve donanımına sahip olurlar. Kısacası toplum için gerekli olan beşeri sermaye okullar tarafından üretilir.

Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesinden sonra kapitalizmin ekonomik bir sistem haline gelip dünya üzerinde hâkimiyet kurması toplum içerisinde yaşayan bireylerin iş bölümünün bir parçası olabilmesi farklı alanlar için seçilmesi yerleştirilmesi açısından eğitim önemli bir hale gelmiştir. Eğitim toplumsal yapıda bulunan egemen ideolojinin tekrardan üretilmesini sağlamaktadır. Bunun sonucunda ise iç içe geçmiş olan üretim, bölüşüm, ekonomik düzen etkilenmektedir. Eğitimin ideolojik işlevine baktığımızda, genellikle dolaylı yollardan karşımıza çıkmaktadır. Eğitim sistemi toplumun ihtiyaç ve isteklerine göre yön verilen, buna uygun olarak geliştirilen becerilerin olduğu bir tasarımdır. Okul öncesi dönemde ve hatta ilköğretim döneminden itibaren “iyi bir vatandaş” olabilmek için gerekli davranış ve tutumların kazanılması gerekir (Gök, 1999, s. 1).

Toplumun bir kurumu olan eğitim, bireyler arasında oluşan eğitsel ilişkilerin ifade edilmesidir. Bireylerin toplumlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için bununla beraber yaşadığı toplumda kendisine bir konum sağlayabilmek için öğrenmesi gereken davranışlar vardır. Bireyin öğrenmesi gereken bu davranışları kendi kendine ya da aile içerisinde öğrenmesi pek mümkün değildir. Birey bu eksikliğini giderebilmek için toplumda yaşayan diğer üyelere başvurur. Böylelikle bireyler arasında eğitsel bir etkileşim doğar. Sonuç olarak eğitim kurumsallaşma yoluna gider (Başaran, 1996, s. 23). Toplamların gelişmesine paralel olarak bireylerin öğrenecekleri bilgi, beceri, tutumların da gelişeceği bilinir. Bu gelişmeler karmaşık

bir yapıdadır. Eğitimin planlanma sebeplerinden biri de toplumların ortak amaçlarına hizmet etmektir. Aydın'a göre ise toplumda yaşayan bireylerin eğitim üzerine yaptıkları etkinin en somut yansıması ise eğitimin insani bir anlayışa sahip olması ve buna paralel olarak toplumsal bir algı ile ilgili olmasıdır. Eğitim politikalarının toplumlar arası farklılık göstermesi de buna örnek olarak gösterilebilir (Aydın, 2000, s. 205).

Son dönemde yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen veriler, eğitimin sadece ekonomik alanda büyümelere katkı sağlamadığının ayrıca ekonomik büyümeyi engelleyeceği de ortaya çıkmaktadır. Burada eğitim sisteminin kusuru olarak seçkinlik ve seçiciliğin işlevine hizmet ettiğinden söz edilir. Bununla beraber farklı bir tartışma konusu daha ortaya çıkar. Eğitimin sosyal değişim sürecine katkı sağlaması anlayışıdır (Tatlídil, 1993, s. 37). Bu sebeple eğitimde yapılanmalar adına çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

2.2. Türk Eğitim Sistemi

1739 Milli Eğitim Kanunu ile Türk eğitim sisteminin tohumları atılmıştır. 1973 yılında kabul ise kabul edilmiştir. Kabul edilen kanunun içeriğinde ise sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, fiziki yeterlilikler, eğitim materyalleri ve devletin eğitimin sistematik bir şekilde sürdürülebilmesi için gerekli olan görev ve sorumlulukları yer almaktadır. Kanuna göre ise eğitim örgün ve yaygın olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Buna göre örgün eğitim belirli bir yaş grubuna ait, aynı seviyede olan bireylere belirli bir amaç doğrultusunda hazırlanmış programlar dahilinde ve bir kurum aracılığıyla yapılan, sürekliliği olan düzenli eğitim sistemidir. Örgün eğitimin kapsamında ise ilköğretim, ortaöğretim, okulöncesi ve yükseköğretim aşamaları bulunmaktadır.

Yaygın eğitimin amacı ise örgün eğitim sistemini desteklemek, örgün eğitim sisteminin dışında kalan toplumun diğer fertlerine hitap edebilmektir. Örgün eğitim sisteminde hiç yer almayan, herhangi bir aşamasında eğitim görüyorken ayrılmış ya da örgün eğitimin yanında ihtiyaçlar ve ilgi doğrultusunda verilen eğitim faaliyetlerine yaygın eğitim denir. Bu amaca hizmet eden başlıca kurumlar ise

çıraklık eğitim merkezleri, halk eğitim merkezleri, olgunlaşma enstitüleri, açık öğretim lisesi gibi kurum ve kuruluşlardır (Çiçek vd., 2020).

2.3. Ortaöğretim Kurumları

Öğrencileri sosyal, kültürel, manevi, ahlaki nitelik yönünden gelişimini sağlamayı, insan haklarına saygı göstermeyi, çağın gerektirdiği bilgi ve donanıma sahip olacak bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Öğrencilere akademik anlamda gerekli bilgi ve beceriler sağlanarak, yükseköğretime, iş hayatına, mesleğe hazırlamak hedeflenir. Buna paralel olarak öğrencinin motivasyonu ve öz güveninin artması da hedeflenir. Nitelikli çıktılara ulaşmak amacıyla teknolojiye dayanarak faydalanılır. Öğrencilere hayat boyu öğrenme benimsetilerek sürekli kendilerini yenileme ve geliştirme imkânı sunulmaktadır.

2.3.1. Tarihsel Arka plan

Öğrencilerin iş ve mesleğe karşı bilgi becerilerine sahip olmaları konusunun eğitimsel bir durum olduğunun kabul edilmesi ile ortaya çıkan mesleki eğitim, 18. yüzyıl ve sonrasında profesyonel bir süreç olarak kabul görmüştür (Aytaç, 2006). “Üretim Okulu” ve “İş Okulu” kavramlarının da literatürde yer alması ile Mesleki ve Teknik Eğitimin öğrencilere, teknik alanlarda beceri, yeterlilik kazandırması hedeflenmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitim sayesinde iş hayatına insan kaynaklarının sağlanması, mezunlar ile istihdam alanları arasında denge kurulması açısından önemli role sahiptir (Bolat, 2016).

Türkiye’nin eğitim tarihine bakıldığında 12. yüzyıldan itibaren çeşitli adımlar atıldığı görülmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitim 12 ve 18. yüzyılın sonuna kadar geleneksel yöntemlerle esnaf ve sanatkâr teşkilatları ile yürütülmüştür. Selçuklu döneminde kurulan “Ahilik” teşkilatı, Osmanlı Dönemi’nde de bir süre geçerliliğini korumuştur. Bu teşkilat daha sonra “Lonca” ve “Gedik” teşkilatına dönüşmüştür. Ahilik teşkilatı usta, çırak ve küçük esnaflardan oluşan bu bireylerin eğitime destek sağlayan iş ahlaki ve dayanışmayı hedefleyen bir yapı olarak tanımlanmıştır (Kılınç, 2006). Eğitimler iş başında yapılmıştır. Dönemin insan kaynağı temini konusunda etkili bir yapılanma olarak ifade edilebilir. Modern anlamda değişimin ilk adımları 18.

yüzyılda ordunun düzenlenmesi amacıyla başlamıştır. Bu süreçte meslek öğretimi 1860'lı yıllarda dönemin örgün eğitim kurumu olarak nitelendirilen meslek ve sanat okullarında gerçekleştirilmiştir. 1861-1864 yıllarında açılmış olan ıslahhanelerde genellikle kimsesiz çocukların oluşturduğu öğrenci gruplarına eğitimler verilmiştir. Kunduracılık, terzilik, külahçılık, çuhacılık alanlarında eğitimler verilmiştir (Bolat, 2016). Kız öğrencilerin de mesleki ve teknik alandan mahrum kalmamaları adına 1879 yılında İstanbul'da kız sanayi mektebi adında eğitim kurumları açılmıştır (Tuna, 1973).

Kurtuluş Savaşı döneminin sona ermesinin ardından, atılan ilk adım ekonomiyi canlandırmak adına olmuştur. Ulusal ekonomi alanında rol alabilmenin eğitim ile olabileceği düşüncesi, dönemin ünlü eğitimcilerinden Omer Buyse John Dewey, Alfred Kühne'nin Türkiye'ye daveti gündeme gelmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde ulusal alanda ekonominin gelişmesi için, eğitim yoluyla insan gücü yetiştirilmesi gerektiği, bunun içinde ortaöğretim ve üniversitelerde yeni programların açılması tavsiyesinde bulunulmuştur (Sezgin, 1983).

1927 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır. 1933 yılında kurulan Meslekî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğü ile yönetilmeye başlanmıştır. 1934 yılında Bakanlar Arası kurulun sunmuş olduğu rapor doğrultusunda nitelikli personel ihtiyacının çıraklık okulları aracılığıyla sağlanmasını, bununla beraber akşam sanat okullarının açılmasını, kısa süreli kursların da bu anlamda faydalı olacağı belirtilmiştir (Akkutay, 1991). Hemen ardından 1934-1939 yılları arasında hazırlanmış olan Meslekî Tedrisatın İnkişaf Planı ile eğitim ile istihdam sağlayacak kesimin ortak hareket etmesi önemlidir. Yapılan planda başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, Bayındırlık Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı görev almıştır. Plan sonucunda sanat ve orta sanat okulları, tekniker okulları, akşam sanat okulları, mühendis okulları, gezici köy kurslarının açılması öngörülmüştür. Plan kapsamında alınan kararlar hızlı bir şekilde hayata geçirilmiş olup okul sayısı artmıştır (Demir ve Şen, 2009, ss. 39-59). 1941 yılında ise kurum yerini Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarlığına bırakmıştır. 2089 sayılı kanunun çıkarılması ile beraber çıraklık eğitimi, mesleki eğitim programına dahil edilmiştir. 1986 yılında ise 3308 sayılı kanun ile mesleki

eğitimi yeniden düzenlemiştir. Bu bağlamda mesleki teknik eğitim; örgün, yaygın,  ıraklık eğitimlerini bir bütünlük içerisinde düzenlemiştir (Akpınar, 2004). 2011 yılında ise 652 sayılı KHK ile Milli Eğitim Bakanlığında yer alan Mesleki ve Teknik Eğitimin sürdürülmesinde görevli olan alt birim Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) olarak birleştirilmiştir. Son olarak açık  ğretim ve yaygın mesleki eğitim Hayat Boyu  ğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM)  atısı altında toplanmıştır.

2.3.2. Türkiye’de Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Sistemi

Eğitimin temel amacı ekonomik ve sosyal sektörlerle iş birliği içerisinde olarak uluslararası alanda mesleki yeterliliğe ulaşabilmek, mesleki ahlak anlayışını benimsemek, mesleki değerlere sahip olmak; üretken, yenilikçi, girişimci, ekonomiye katkı sunabilen, alanında uzman kişiler yetiştirebilmek amacıyla hizmet etmektir. Bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda uygun öğrenme imkânlarının sunulması, iş ahlakını merkeze alan, yenilikçi, iş hayatına hazırlayan, bireyi piyasada çalışmaya hazır hale getiren, bireyin kendini geliştirme imkânının bulunduğu Mesleki ve Teknik Eğitimin oluşturulmasını hedefleyen bir düşünce ile yola çıkılmıştır.

Ulusal ekonomi de gelir düzeyinin artması yoluyla büyüme gerçekleşir. Gelir dağılımının daha adil olması, iktisadi gelişimde yaşanan değişimlerin temelinde eğitim yer almaktadır. Mesleki ve Teknik Eğitim hem bireysel hem toplumsal açıdan ekonomiyi doğrudan etkiler. Buna paralel olarak ülkenin sosyal ve ekonomik yönden gelişimine doğrudan katkı sağlayacak potansiyele sahiptir. Mesleki ve Teknik Eğitim bireyin iyi bir vatandaş olmasının yanında, verilen eğitimler doğrultusunda genel kültür seviyesini de arttırarak bir üst öğrenim hayatına hazırlanmaları hedeflenir (Amoor, 2011). Gelişen teknolojiye uyum sağlayacak personelin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. 2023 hedefleri doğrultusunda Mesleki ve Teknik Eğitime karşı olan toplumsal algının değiştirilmesi, ilgi ve yeteneklerinin farkında olan çocuklar, ders yoğunluğunun azaltılmış olduğu bir eğitim programı ile kaynakların doğru kullanımı hedeflenmektedir. Ortaöğretimden mezun olan öğrencilerin de kendi

alanlarında bir yükseköğretim eğitimi almalarına olanak sağlayacak, bütünleşik bir yapının oluşturulması hedeflenmektedir.

2.3.3. Meslekî ve Teknik Eğitimin Öncelikleri

- İhtiyaçlar doğrultusunda kalifiye eleman yetiştirmek.
- Sağlanacak olan eğitimi katılımcı bir anlayış ile sürdürmek.
- Mezun olan öğrencilerin üretime katkı sağlayacak donanımda olmalarını sağlamak.
- Sunulan eğitim sistemin geliştirilmesini sağlamak, kalitesini yükseltmek.
- İş piyasasının da istekleri doğrultusunda modüler öğretim programları hazırlamak.
- Ekonomik alanda verimliliğin artışı ile beraber, rekabet gücünün de arttırılması için eğitimin sosyal ve sektörel uyumunu sağlamak.
- Bireye yapacağı meslek için gerekli olan bilgi ve donanımı sağlarken, değişimin söz konusu olduğu hallerde de, yeni oluşabilecek duruma karşı uyum ve yetkinlik kazandırmak amacı taşır.
- Teknolojinin gelişmesi ile beraber öğrencilerin yeni oluşan dijitalleşme sürecine uyum sağlamaları için bilgi ve iletişim teknolojisi alanında donanımlı olmaları hedeflenir.
- Milli kültürümüz olan ahilik anlayışı ile öğrencileri yetiştirmek. İş ahlakı olan bireyler hedeflenir.
- İş hayatında, istihdamın arttırılması ve yeni alanların açılması adına girişimcilik anlayışının kazandırılmasını sağlamak. Mesleki ve Teknik Eğitimden faydalanmak isteyen herkes için erişime açık olmalı, bireylerin ilgi ve yeteneği doğrultusunda eğitim alabilmeleri imkânı sunulmalıdır. Birey aynı zamanda ekip çalışmasına yatkın olmalı, çözüm odaklı olmalı, girişimcilik ruhunu taşımalıdır.

2.4. Okul Türleri ve Programlar

Mesleki ve Teknik Eğitimde öğrencilere imkânları dahilinde eğitim alabilmeleri için örgün ve yaygın eğitim sunulmaktadır. Örgün eğitime devam ederken sürecin dışına

çıkılmış olan ya da zorunlu öğrenim çağının sona ermesinin ardından başka bir meslek edinmek isteyen bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mesleki açık öğretim seçeneği sunulmuştur (Sözer, 2017, ss. 493-507). Bu okullara öğrenci kabulleri okul türü ve seçilecek alanlara göre farklılık göstermektedir. Okullar arası geçişler, programlar arası geçişler belirli şartlar dahilinde gerçekleşmektedir. Mezun olan öğrencilere, program, okul türü ve alanlarına göre diplomalar verilir.

2.5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Alanlar

Türkiye’ de verilmekte olan Mesleki ve Teknik Eğitim, 2005 yılında itibaren (MEGEP) ile modüler bir halde sunulmaya başlanmıştır. Mesleki ve Teknik Eğitim alanında öğrencilerin eğitim alacağı alanların belirlenmesinin yanında meslek analizleri, uluslararası sınıflandırma, mevzuatlar ve diğer referans belgeleri kaynak olarak kullanılmıştır. Mevcut duruma bakıldığında 54 alanda Mesleki ve Teknik Eğitim verilmektedir

- *Adalet*

Adalet Bakanlığı merkez teşkilatı ile idari ve adli yargı sisteminde yer alan mahkemelerde yapılan yazı işleri, güvenliğin sağlanması, tutuklu ve hüküm giymiş bireylerle ilgili işlemlerin yapılması ve yürütülmesine yönelik eğitimleri kapsamaktadır. Bu alanda 2008 yılından itibaren “Zabıt Katipliği” ve “İnfaz Koruma” dalları olmak üzere iki grupta eğitimlerine devam etmektedir. İnfaz Koruma alanından mezun olan öğrencilerin çeşitli alanlarda iş bulma imkânları vardır. Başta Adalet Bakanlığı olmak üzere ceza infaz kurumları, Cumhuriyet Başsavcılıkları ve özel güvenlik şirketlerinde kamu alanında da özel güvenlik birimlerinde istihdam imkânına sahiplerdir. Zabıt kâtipliği alanından mezun olan öğrenciler ise bölge mahkemeleri, ilk derece mahkemeleri, yüksek mahkemeler, Adalet Bakanlığı, Cumhuriyet Başsavcılıkları, ceza infaz kurumlarında çalışma imkânına sahip olurlar. Ayrıca hukuk ve avukatlık büroları, özel kurumların hukuk birimlerinde görev alabilirler.

- *Aile ve Tüketici Hizmetleri*

Ev ve kurum hizmetleri personeli aile kaynaklarının planlanması, ev işlerini yapabilme, değişmekte olan aile yapısını inceleme, yemek ve hamur işlerini hazırlama, yapılan yemeklerin servisinde görev alma gibi yeterliliklere sahip bireylerin yetiştirilmesini hedef alan bölümdür. 2008 yılı itibarıyla verilen eğitimler ise Çevre Hizmetleri, Tüketici Hizmetleri, Ev ve Kurum Hizmetleri, Sosyal Destek Hizmetleri olarak sınıflandırılmıştır. Aile ve Tüketici Hizmetleri alanından mezun olan öğrenciler toplumsal yaşamlarında sorun yaşayan bireylerin sosyal alanda yaşadıkları problemleri iyileştirmeye ve çözmeye yönelik çalışmalar içerisinde olan kurum ve kuruluşlarda, yerel yönetimlerde, ailelerin yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla hizmet veren çeşitli kurumlarda iş imkânı bulabilmektedir.

- *Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi*

Bu alanda öğrencilere ayakkabı, bot, terlik gibi ürünlerle beraber çanta, kemer, spor malzemesi, avcılık malzemeleri bloknot, ajanda gibi ürünlerin üretimini sağlayacak gerekli bilgi ve beceri öğretilmektedir. 2006 yılından itibaren Ayakkabı Üretimi, Ayakkabı Modelistliği, Saraciye Modelistliği, Saraciye Modelistliği dallarında eğitim sunmaktadır. Bu alanda ülkemizde istihdam oranı fazladır.

- *Bilişim Teknolojileri*

2006 yılından itibaren “Bilişim Teknolojileri” adıyla eğitim vermeye başlayan alan bilgisayar sistemlerinin önemli parçalarından olan Yazılım, Donanım, Ağ İşletmenliği, Web Tasarım, Veri Programcılığı alanlarında eğitim sunmaktadır. Teknolojinin ilerlemesiyle beraber bilişim teknolojileri alanında yetkin insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Alandan mezun olan öğrenciler için iş imkânları çok fazladır. Özel sektörde yazılımcı, web sayfa yöneticiliği, radyo televizyon şirketleri, araştırma şirketleri, borsa, teknolojinin altyapısını kullanan birçok alanda çalışma fırsatları vardır.

- *Biyomedikal Cihaz Teknolojileri*

Tıp alanında gerçekleşen hızlı değişimlere paralel olarak biyomedikal teknolojilerinin de gelişmesi ile beraber alanın dünyada önemli bir yere ulaşmıştır. Teşhis ve tedavide önemli bir yere sahip olan cihazların kullanımının artması, alan için personel gerekliliğini de doğurmuştur. Bu alanda cihazların satışı ve üretiminden ziyade teknik destek sağlanması da önemli bir aşamadır. Bu hizmeti sağlayacak alanında yetkin kişilerin görevlendirilmesi, sağlık sektöründeki işlerin daha hızlı ilerlemesini sağlayacaktır. Yaşam Destek ve Tedavi Cihazları, Tıbbi Görüntüleme Sistemleri, Fizyolojik Sinyal İzleme Teşhis ve Kayıt Cihazları, Tıbbi Laboratuvar ve Hasta Dışı Uygulama Cihazları alanın dalları arasında yer almaktadır.

- *Büro Yönetimi*

2005 yılından itibaren öğrencilere dava hizmetleri, ofis makineleri, günlük işler, toplantı ve seyahat hizmetleri ile ilgili eğitimler verilerek bireylerin bilgi ve becerilerinin artırılması hedeflenir. Bölümün alt dalları ise ticaret sekreterliği, yönetici sekreterliği, hukuk sekreterliğidir. Teknolojinin gelişmesi evrak işlerinin azalması, büro otomasyon araçları ile gündelik işlerin yapıyor olması bu alanda kendini geliştirmiş personele ihtiyaç duyulduğu gerçeğini göz önüne getirmiştir. Alandan mezun olan öğrenciler hastane, belediye, hekimlik, hukuk, mühendislik bürolarından istihdam edilebilmektedir.

- *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*

Alan öğrencilere okul öncesi eğitim programların hazırlanması, öğrencilerin öz bakım becerilerinin geliştirilmesi, öğrencilerin kaynaşmaları, oyuncak ve kostüm hazırlama, çocuklarla etkili iletişim kurma, özel eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması alanlarında eğitim aldıkları bir alandır. 2006 yılından itibaren özel eğitim ve erken çocukluk eğitimi olmak üzere iki dalda eğitim verilmektedir. Mezun olan bireyler Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumlarında, evde çocuk bakımı ve hizmet veren kurum kuruluşlarda istihdam olanağı sunulmaktadır.

- *Denizcilik*

2006 yılından itibaren Gemi Makineleri İşletme, Güverte İşletme, Gemi Elektronik ve Haberleşme, Balıkçılık ve Su Ürünleri dallarında yeterlilik kazanmaları adına eğitimler verilmektedir. Denizcilik zorlu bir meslektir. Zorlu olmasıyla beraber gözde bir alandır. Deniz taşımacılığının hızla büyümesiyle beraber gemi, gemi adamı ihtiyacını da doğurmuştur. Gelişen teknoloji ile elektronik ve mekanik konularda yetkin personele ihtiyaç duyulmaktadır. Alandan mezun olan gemi adamları gemide yer alan tayfa, zabıt, kaptan, yardımcı hizmet personelleridir. Su ürünleri alanında görev yapan personel ise, deniz ürünlerinin avlanması, üretilmesi, işlenmesi, yetiştirilmesi ve pazara sunulacak hale getirilmesi adımlarında görev alan görevlilerdir. “Gemi Adamları Yönetmeliği” kurallarına göre eğitim aldıktan sonra bu yönetmeliğe göre sınavlara girerler.

- *Eğlence Hizmetleri*

2006 yılından itibaren öğrencilere genel kültür, çocuk aktiviteleri, sahne, spor aktiviteleri ile ilgili yeterliliklerin kazandırılması amacıyla eğitim veren bir alandır. Alanın dalları arasında Çocuk Animatörlüğü ve Animatörlük yer almaktadır. Alan turizm sektöründe önemli bir yere sahiptir. Müzik sanat etkinlikleri, havai fişek organizasyonları, kostüm atölyeleri, insan kaynakları şirketleri, festivaller, yiyecek içecek sektörü gibi hizmet alanlarını düşündüğümüzde istihdam alanın fazla olduğunu söylemek mümkündür.

- *Elektrik-Elektronik Teknolojisi*

Alan 2005 yılından itibaren öğrencilere elektrik-elektronik cihazların kurulumu, bakım ve onarımı hakkında bilgi beceri ve yeterliliklerini arttırmak amacıyla eğitim vermektedir. Alanın alt dalları ise Güvenlik Sistemleri, Bobinaj, Asansör Sistemleri, Haberleşme Sistemleri, Görüntü ve Ses Sistemleri, Elektrikli Ev Aletleri Teknik Servisi, Büro Makineleri Teknik Servisi, Elektrik Tesisatları ve Pano Montörlüğü, Endüstriyel Bakım Onarım olarak faaliyet göstermektedir.

Diğer tüm alanların gelişmesinde rol oynayan elektrik-elektronik bölümüdür. Alan kendi tasarımlarını yapabilecek güce ulaşmıştır. Mezunlar kamu ve özel sektörde iş imkânı bulabilmektedir.

- *El Sanatları Teknolojisi*

Alan 2006 yılından itibaren öğrencilere halı dokuması konusunda detaylı eğitimler sunmaktadır. Halının iplerinin boyanması, deseninin çizilmesi, yöresel ürünlerin hazırlanması, tekniklere uygun bir şekilde elde ve makinelerde nakışların işlenmesini sağlamaktır. Ayrıca tekstil ve çeyiz ürünlerinin hazırlanması konusunda yeterlilik kazandırır. Alanın alt dalları ise; El Dokuma, Sanayi Nakışı, Dekoratif El Sanatları, Dekoratif El Sanatları, Dekoratif Ev Tekstilidir. Bir toplumun kültür değerlerini yansıtan en önemli öğeler el sanatlarıdır. Toplumların sanat anlayışlarını, yaşam tarzlarını, anlamada etkin bir rol oynamıştır. Her ne kadar teknolojinin gelişmesiyle beraber, el sanatlarının yok olduğu düşünülse de bu alanda teknoloji ile yarış devam etmektedir. Büyük ve küçük ölçekli fabrikalarda çalışma imkânı mevcuttur.

- *Endüstriyel Otomasyon Teknolojileri*

Otomatik üretim faaliyetleri gösteren makinelerin programlanması, bakım ve onarımı, üretimi, sistemlerin kullanılarak ölçümlerin yapılması, denetimlerin gerçekleştirilmesi, sistemin sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi için gerekli yazılım ve donanım işlemlerinin yapılmasını hedef alan bir eğitim verilmektedir. Alanın alt dalları ise; Mekatronik ve Endüstriyel Kontrol'dür. Bölüm 2006 yılından beri eğitim vermektedir. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak robot teknolojisinin de hayatımızdaki yeri önem kazanmıştır. Ürün Tasarımı, Kuvvet Elektroniği, Görüntü İşleme, Sistem Dinamiği ve Akıllı Kontrol alanlarında eğitim alan öğrenciler otomotiv, savunma sanayi ve tekstil alanlarında istihdam edilmektedirler.

- *Gazetecilik*

2006 yılından itibaren öğrencilere gündemi takip etmeleri medya sektöründe aktif olarak görev alabilmeleri, haber niteliği taşıyan olaylarla ilgili bilgi ve belge toplama, haber yazma, geniş kitlelere ulaşabilecek haberlerin tespitini sağlamak, belgelerin kurgu ve yayına hazır hale getirilmesini sağlamak amacıyla eğitimler verilmektedir. Alanın alt dalları ise Muhabirlik ve Sayfa Sekreterliğidir. Reklam ajansları, matbaalar, basın yayın kuruluşlarında istihdam olanakları vardır.

- *Gemi Yapımı*

2011 yılından itibaren öğrencilere yat inşa, gemi inşa, gemi donatım yeterliliklerinin kazandırılmasını hedefleyen bir alandır. Yat İnşa, Gemi İnşa, Gemi Donatım alanının dalları arasındadır.

20. yüzyılın sonlarında dünya üzerinde gerçekleşen politik ve teknolojik gelişmeler yoğun rekabet ortamının oluşmasına sebep olmuştur. Bu durum dünya deniz ticaretini de etkilemiştir. Gemilerin fiziki yapısı yaşanan gelişmelere paralel olarak değişiklik göstermektedir. Gemilerin hızı, yapısı ve kapasitelerinde artış olmuştur. Ülkemizde denizcilik faaliyetleri son zamanlarda büyük bir artış göstermektedir. Yat üretimi yapan tersanelerin sayısında artış gözlemlenmektedir. Tersanelerde yat tasarımı, donanımı üzerine iş bulma olanakları fazladır. Bu alandan mezun olanlar, okullarından diplomaları ile beraber iş yeri açma belgelerine de sahip olurlar. Kamu ve özel sektöre ait tersanelerde iş bulma olanakları vardır.

- *Gıda Teknolojisi*

Bu alanda öğrencilere gıda analizleri yapabilmeleri için gerekli fiziksel-kimyasal işlemlerin nasıl yapılacağı, ham maddelerde ve işlenmiş gıdalardaki fiziksel, kimyasal, biyolojik kalite kontrollerinin yapılması, üretim sürecindeki kontroller, etiketler, gıda ambalajlarının kontrollerinin sağlanmasında görev alırlar. Meyve sebze ürünleri, et ve süt ürünleri, alkollü ve alkolsüz içecekler, çay ve özel gıdaların işlenmesi ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenir. Alanın alt dalları ise

Gıda Kalite Kontrol, Gıda İşleme bölümleridir. Alan mezunları gıda üretimi yapan kamu kurumlarında ve özel sektörde iş imkânı bulabilmektedir.

- *Grafik ve Fotoğraf*

Verilecek olan mesajların görsel yollarla belirli bir kitleye ulaştırılmasını sağlayan tasarımların elle ya da bilgisayarla belirli ölçüler dahilinde hazırlama, ürünlerin fotoğrafını çekme, çekilen fotoğrafların baskıya hazır hale getirilmesini sağlama, baskı ve banyo çalışmaları hakkında yeterli bilgi ve beceriye ulaşmalarını sağlamak amacıyla eğitim verilmektedir. Medya sektörünün hızla gelişmesiyle beraber görsel ve işitsel alanlarda yeniliklere ihtiyaç duyulmuştur. Alanın alt dalları ise Grafik, Fotoğraftır. Mezunlar grafik ve fotoğraf üretimi yapan işletmelerde kariyerlerine yön verebilirler.

- *Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri*

2006 yılından itibaren öğrencilere cilt, saç ve vücut bakımının gereklilikleri, makyaj yapma yöntemlerine yönelik becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Alanın alt dalları ise Erkek Kuaförlüğü, Kadın Kuaförlüğü, Cilt Bakımı ve Makyaj bölümleridir. Mesleki eğitim merkezlerinde, halk eğitim merkezlerinde, kurum ve kuruluşların kuaför merkezlerinde, TV stüdyolarında istihdam olanakları vardır. Ayrıca kendilerine ait iş yeri açıp bu alanlarda da çalışabilirler.

- *Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri*

Alan 2006 yılından itibaren öğrencilerin ilgisini çekmeyi başarmıştır. Öğrencilerin kurumları tanıttığı kurumun gerçekleştirmiş olduğu çalışmaları sunma, kurumun iyi bir imajının olmasını sağlama noktasında gerçekleştirilecek faaliyetlerin planlanması, müşteri ve şirket arasında bir köprü kurulması, temel düzeyde bir projenin geliştirilmesi, mekân düzenleme, yardımcı hizmetlerin temin edilmesi yönünde bilgi ve beceri kazandırılmasıdır. Fuar şirketlerinde, çağrı merkezlerinde, reklam ajanslarında, turizm şirketlerinde istihdam edilirler.

- *Harita-Tapu Kadastro*

Alan öğrencileri arazi ölçümü, tapu siciline konu olan işlemleri yapma, harita çizimi ve hesaplamaların yapılması, hukuki durumların tespiti, yapılmış olan kadastroyu yenileme yetkilerinin kazandırılması adına eğitimler verilir. Alanın alt dalları ise; Tapuculuk, Haritacılık, Kadastroculuktur. Kadastro işlemlerinin özelleşmesi hızla gelişmekte olan inşaat sektörü harita ve kadastro alanında personel ihtiyacını arttırmaktadır. Bu alanda teknisyen olarak görev alabilen mezunlar aynı zamanda ileride şantiye şefi olarak terfi alabilirler.

- *Hasta ve Yaşlı Hizmetleri*

Öğrencilere insan vücudunun anatomisini, sağlık alanında iletişimi, etik ve sorumlulukları öğreten, bu doğrultuda çalışma prensibi oluşturan, hasta ve yaşlıların kişisel bakımlarını yapma, hasta ve yaşlıların beslenmesine yardımcı olma, ilk yardım konularında eğitim alırlar. Alanın alt dalları ise Yaşlı Bakımı ve Hasta Bakımıdır. Mezun olan öğrenciler sosyal hizmet, huzurevi, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde, özel ve kamu kurumlarında çalışabilirler.

- *Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı*

Bu alanda öğrenciler farklı hayvan türlerinin, sağlıklı bir şekilde yaşamlarını devam ettirmeleri, hayvanların yetiştirilmesi için gereken bilgi ve becerilere sahip olacaktır. Alanın alt dalları ise; Hayvan Yetiştiriciliği, Veteriner Sağlık bölümleridir. Alandan mezun olan öğrenciler; büyük ve küçükbaş hayvanların beslenme, üretim faaliyetlerinin yürütülmesi, üreme faaliyetlerin yürütülmesi, hastalıklardan korunma, hayvansal ürünlerin elde edilmesi, hastalıklarla mücadele, karantina, sağlık tedbirlerinin alınması öğrencilere verilen eğitimler kapsamındadır. Mezunlar çeşitli alanlarda iş bulabilirler. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, özel veteriner kliniği, hayvan hastaneleri, köpek eğitim merkezleri, hayvan çiftliklerinde istihdam edilmektedirler.

- *İnşaat Teknolojisi*

2005 yılından itibaren öğrencilere yapı teknolojileri tasarımı ve kullanımı hakkında bilgi becerileri sağlamak için eğitim vermektedir. Günümüzde farklı amaçlarla yapılmış birçok yapı vardır. Tek katlı binalardan, gökdelenlere kadar çeşitli yapılar bizleri karşılamaktadır. Köprüler, otoyollar, barajlar, tüneller gibi çeşitli amaçlar doğrultusunda yapılan modern yapılar vardır. Ülkemizde deprem riskinin yüksek olduğu bir gerçektir. Bu nedenle yapıların depreme dayanıklı olması gerekmektedir. Firmaların ortaya koyduğu işler, sahip oldukları mühendislik kapasitelerini, nitelikli iş gücüne sahip personellerle çalıştıklarının sonucudur. Mezunlar sektörde kolay iş bulabilmektedir. Alanın alt dalları ise Çatı Sistemleri, Mimari Yapı Teknik Ressamlığı, Ahşap Yapı Sistemleri, Cephe Sistemleri ve PVC Doğrama, Betonarme Yapı Sistemleri, Çelik Yapı Teknik Ressamlığı, İç Mekân Teknik Ressamlığı, Restorasyon, Statik Yapı Teknik Ressamlığı, Yapı Yüzey Kaplama, Dekorasyonu, Yapı Yalıtımı bölümlerinden oluşmaktadır. Alan mezunları başta kamu ve özel sektör olmak üzere çeşitli alanlarda istihdam imkânı bulabilirler. Hazır Beton Santralleri, Tapu Kadastro, Mühendislik ve Mimarlık bürolarında görev alabilirler.

- *İtfaiyecilik ve Yangın Güvenliği*

2011 yılından beri faaliyetlerin gösteren bölüm, herhangi bir alanda çıkan yangının çevreye en az zarar vermesi, kayıpları en aza indirmek, doğal afetler öncesi ve sonrasında tedbirlerin alınmasına yönelik eğitim ve öğretim sunulur. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımızın büyük alanında yer alan makinelerin her geçen gün yangın riskini de beraberinde getirir. Bu alanda eğitim alan öğrenciler çeşitli alanlarda iş imkânına sahiptir. Organize sanayi bölgelerinde yer alan itfaiye biriminde, yangın güvenliği, donanım satışı yapan özel işletmelerde, kimyasal tesislerin itfaiye birimlerinde istihdam edilirler.

- *Kimya Teknolojisi*

Alan öğrencilerine Kimya Teknolojilerinin nasıl kullanıldığına dair eğitimler verilmektedir. 2006 yılından itibaren hizmet vermeye başlayan alanın alt dalları ise; Proses, Deri İşleme, Kimya Laboratuvarı, Boya Üretimi ve Kontrolü, Lastik Üretimi, Petrol-Petrokimya, Petrol-Rafineri bölümleridir. Alandan mezun olan Proses teknisyenleri gıda, lastik sanayi, petrokimya, çimento, metal, enerji ve madencilik, otomotiv, deterjan, gübre sanayisinde istihdam imkânı bulabilirler. Deri teknisyenleri deri depolarında görev alırlar.

- *Konaklama ve Seyahat Hizmetleri*

Konukların karşılanması, kayıtlarının yapılması, kat hizmetleri, tur programları, bölümün temizlik ve düzeni, transfer işlemleri, yer ayırtma, rezervasyon ile ilgili işlemlerin yapılması, sistemin hızlı bir şekilde ilerlemesi adına verilen eğitimlerin tamamıdır. Turizm sektörünün ülke ekonomisine katkısı büyüktür. Eğitimlerini tamamlamış mesleki anlamda belirli yeterliliklere ulaşmış personellere ihtiyaç vardır. Sürekli insanlarla iletişim kurulması gereken bir alan olduğundan sabır gerektiren bir alandır. Özellikle tatil bölgelerinde alanında yetkin personele ihtiyaç vardır. Alanda ön büro personeli, sosyal tesislerde, otel, tatil köyü, konaklama ve dinlenme tesislerinde görev alabilirler. Özellikle yaz aylarında iş imkânı fazladır. Turizm Bakanlığına bağlı işletmelerde, seyahat acentelerinde, özel turizm şirketlerinde çalışabilirler.

- *Kuyumculuk Teknolojisi*

Alanda öğrencilere imalatı yapılacak takının tasarlanması, ölçülerinin belirlenmesi, kâğıda aktarılması ve üretim aşamasına geçilme gibi aşamalarda yetkinlik kazandırmak hedefiyle eğitim vermektedir. Kuyumculuk alanı sanayideki yerini almıştır. Dünya ülkelerine ihraç edilen takı ve mücevherler Türk ekonomisine döviz girdisi olarak geri gelmektedir. Mezun olan öğrenciler sarraflarda, küçük veya büyük ölçekli işletmelerde iş imkânı bulabilir.

- *Laboratuvar Hizmetleri*

Laboratuvarlarda geçerli teknikler kullanılarak gübre, yem, su, toprak, bitkisel ve hayvansal kaynaklı gıda analizlerinin yapılması ile beraber laboratuvar çalışmalarının yürütülmesiyle ilgili bilgi ve becerilerinin kazandırılmasına yönelik eğitim verilmektedir. Kamu şirketlerinde ve özel şirketlerde istihdam imkânları vardır. Gıda, su, gübre, toprak analizi yapan işletmelerde, hayvan hastalıkları araştırma laboratuvarlarında iş imkânı bulurlar.

- *Maden Teknolojisi*

Maden faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda, teknik bilgiye sahip, mesleki yeterlilik şartlarını sağlayan nitelikli iş gücü yetiştirmek amacıyla eğitim verilmektedir. Alandan mezun öğrenciler kamu ve özel sektörde yer alan maden işletmelerinde teknisyen konumunda istihdam edilmektedirler.

- *Makine Teknolojisi*

Öğrencilere üretim tezgâhlarında kalıplama teknikleri, makine imalatı yapma, iş kalıpları imalatı yapma, kalıplama teknikleri, iki ve üç boyutlu çizim yapma, döküm ve kalıplama tekniklerine uygun üretim yapma konularında eğitimler verilmektedir. Alanın alt dalları ise Tıbbi Cihaz Üretimi, Endüstriyel Kalıp, Mermer İşleme, Bilgisayarlı Makine İmalatı, Bilgisayar Destekli Endüstriyel Modelleme, Değirmenciliktir. Kamuda ve özel sektörde otomotiv, uçak, gemi alanlarında çalışabilirler. CNC tezgâhlarının kullanıldığı alanlarda, mekanik bakım atölyelerinde iş imkânı bulurlar.

- *Matbaa Teknolojisi*

2006 yılından beri öğrencilere baskı öncesinde orijinaleri tarama, filmleri baskıya hazır hale getirme, montaj, baskı için gerekli olan malzemelerin hazırlanması, baskı ayarlarının yapılması, baskı sürecinin kontrol edilmesi, makinelerin belirli aralıklarda bakımlarının yapılmasına yönelik eğitimler verilmektedir. Kitaplar, gazeteler,

dergiler, afişler alanın ürettiği ürünlerin başında gelir. Bilgisayar, matbaa malzemelerini kullanabilen nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi hedeflenir. Alanın alt dalları ise Tifdruk Baskı, Baskı Öncesi, Serigrafi ve Tampon Baskı, Baskı Sonrası, Ofset Baskı, Flekso Baskıdır.

- *Metal Teknolojisi*

Metal ve metal alaşımlarının sıcak-soğuk olarak şekillendirildiği, kaynak uygulamasın yapıldığı, mekanik yöntemlerle kesme, delme, bükme işlemlerinin yapıldığı, metal süsleme uygulamalarının yapılması için gerekli yetkinliklerin kazandırılması hedefiyle eğitimler verilmektedir. Alanın alt dalları: Kaynakçılık, Çelik Konstrüksiyon, Metal Doğrama, Isıl İşlem bölümlerinden oluşmaktadır. Alan mezunları tersane, bilişim teknoloji imalatı yapan fabrikalarda, köprü işlerinde, kendi atölyelerinde, kamuda ve özel sektörde istihdam edilebilirler.

- *Metalürji Teknolojisi*

Alanda öğrencilere maça yapımı, kalıp yapımı, döküm yapma, metal eritme, kalite kontrol işlemleri, ham madde üretimi, kok üretimi, ısıl işlem yapmaya yönelik bilgi ve becerilerin kazandırılması temel hedeftir. Alanın alt dalları ise Döküm ve İzabedir. Sektörün hızla gelişmesiyle beraber alanda, yeterlilik sahibi olan personele ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitimlerini tamamlayan mezunlar, fabrikalarda, dökümhanelerde iş fırsatı bulurlar.

- *Meteoroloji*

Alan öğrencilerine dünya standartları gereğince teknik bilgi ve donanımın yanında yabancı dil eğitimi de verilmektedir. Meteorolojik gözlemlerin yapılması, ölçme ve değerlendirme, kayıt tutma, verileri işleme, hava analizinin yapılması, hava tahminlerinin yapılması, gözlem ve raporların iletilmesi alanlarında yetkin personel yetiştirme hedefiyle 2008 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Mezunlar; Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Tarım Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde istihdam edilmektedirler.

- *Mobilya ve İç Mekân Tasarımı*

Alan öğrencilere iç mekân ve mobilya üretimi yapmayı, iç mekânın yerleşimi ve planlamasını doğru yapabilmeyi, mobilya iskelet ve döşemesini yapabilmeyi, mobilya işlerinde süsleme, oyma, torna ve kakma süreçlerini aktif bir biçimde gerçekleştirmek adına eğitim vermektedir. Alanın alt dalları ise Mobilya ve İç Mekân Ressamlığı, Ahşap Doğrama Teknolojisi, Mobilya İskeleti ve Döşemesi, Mobilya Süsleme Sanatları, İç Mekân ve Mobilya Teknolojisi bölümlerinden oluşmaktadır. Mezun olan öğrenciler kamu ve özel sektörde, fabrikalarda iş imkânına sahip olurlar.

- *Moda Tasarım Teknolojileri*

Alan öğrencilere giysi tasarımı, terzilik, makinecilik, konfeksiyon makineleri bakım ve onarımına ilişkin bilgi, becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir. Alanın alt dalları; Modelistlik, Kadın Terziliği, Hazır Giyim Model Makineciliği, Deri Giyim, Konfeksiyon Makineleri Bakım Onarım, İç Giyim Modelistliği, Erkek Terziliği bölümleridir. Alandan mezun olan öğrenciler konfeksiyon atölyelerinde, özel sektörde, hazır giyim üretimi yapan işletmelerde görev alabilirler.

- *Motorlu Araçlar Teknolojisi*

Öğrencilere elektrik elektronik akşamların bakım ve onarımında görev alma, otomotiv üzerindeki mekanik işleyiş konusunda bilgi sahibi olma, otomotiv gövde bölümünde onarım yapılması, gövde yüzeyleri üzerinde boya, boya sonrası işlemlerin yapılması, iş makineleri bakım ve onarımının yapılmasına yönelik bilgi ve becerilerini arttırmaya yönelik eğitimler verilmektedir. Alanın alt dalları Otomotiv Elektromekanik, İş Makineleri, Otomotiv Boya, Otomotiv Gövde bölümleridir. Sektörde her geçen gün yeni personele, teknolojik ilerlemeye, bilgi ve kalite eğitimine ihtiyaç vardır. Bölüm mezunu olanlar; otomobil bakım onarım servislerinde, uluslararası standart ve donanımlara uygun biçimde görev alırlar.

- *Muhasebe ve Finansman*

İşletmelerin kuruluşu, yaptıkları faaliyet belgelerinin tasnifi, kayıt işlemlerinin takibi ve analiz edilmesi, gümrük işlemleri, finans ve borsa hizmetleri alanında yeterlilik kazanmaları amacıyla eğitim vermektedir. Alanın alt dalları; Finans ve Borsa Hizmetleri, Bilgisayarlı Muhasebe, Dış Ticaret Ofis Hizmetleridir. Alan mezunları dış ticaret ve finans kuruluşlarında, mali müşavirlik bürosunda, işletmelerin muhasebe bölümlerinde görev alırlar.

- *Müzik Aletleri Yapımı*

Alanda öğrencilere ut çalma, gitar, mandolin, klasik kemençe, akustik gitar çalma lavta tambur yapımı, viyola yapma gibi eğitimler verilmektedir. Alanın alt dalları ise Yaylı Enstrüman Yapımı, Mızraplı Sanat Müziği Enstrümanları Yapımı, Mızraplı Halk Müziği, Mızraplı Batı Müziği, Enstrümanları Yapımıdır. Mezunlar enstrüman atölyelerinde, kendine ait atölyelerde iş imkânı bulabilir.

- *Pazarlama ve Perakende*

Öğrencilerin satış işlemlerini yürütebilme, stok faaliyetlerinin kontrolünü sağlama ve bununla ilgili belgeleri düzenleme, riskleri belirleme, hasar takip işlerinin yapılması, kiralama, alım, satım, reyon düzeni, satış işlemlerinin takibi, stok kontrollerinin yapılması, müşterilerin beklentileri doğrultusunda hizmet sunabilme gibi yeterliliklere sahip olacakları bilgi birikiminin pratiğe dönüşebileceği alanlar sunulur. Alanın alt dalları; Emlak Komisyonculuğu, Sigortacılık, Satış Elemanlığı bölümlerinden oluşmaktadır. Mezunlar kamu ve özel sektörde istihdam edilmektedir.

- *Plastik Teknolojisi*

Öğrencilere kalıp üretimi, plastik kalıp teknolojisi, plastik üretim teknolojileri alanında eğitimler verilmektedir. Plastiklerin hafif dayanıklı maddeden oluşması, kolay şekil verilebilmesi, elektrik izolasyon özelliğine sahip olması ve kolay alev almamaları özelliğiyle günlük yaşantımızda büyük bir yer tutar. Plastikler ambalaj

malzemesi, boru, mobilya sektörü, otomotiv, tekstil ürünleri gibi geniş bir alanda kullanılmaktadır. Ülkemizde yeni gelişmekte olan bu sektörde mezunların fazlasıyla iş bulabilme olanağı vardır.

- *Radyo – Televizyon*

Bu alanda öğrencilere verilen eğitimler doğrultusunda, sanal ve gerçek nesne tasarımı yapabilme, üç boyutlu canlandırma ve hazırlanan canlandırmayı izlenebilir hale getirme, program yapım öncesi çekim aşamaları ve çekimden sonraki sürecin ilerlemesine dair bilgi ve beceriye sahip olurlar. Teknik cihaz kullanımı, çekim ekipmanlarının kullanımı, kurgu, ses ve ışık cihazları kullanımı konusunda yetkin bireyler olurlar. Alanın alt dalları ise Teknik Yapım-Yayın, Grafik Animasyon, Kameramanlık bölümleridir. Alan mezunları radyo ve televizyonlarda, sinema sektöründe, stüdyo ve yapım şirketlerinde görev alabilirler.

- *Raylı Sistemler Teknolojisi*

Bu alanda eğitim alan öğrenciler, raylı sistem araçlarının servise hazırlanması, sinyal ve haberleşme sisteminin kontrol edilmesi, raylı sistemler üzerinden yapılan taşımaların yapılması, trafiğin planlanması, işletme sisteminin kullanılması, bilgisayar ve elektronik sistemlerin de kullanımıyla bakım onarım yapılabilmesi yeterliliklerine sahip olurlar. Alanın alt dalları ise Raylı Sistemler Mekatronik, Raylı Sistemler İşletme, Raylı Sistemler Elektrik-Elektronik, Raylı Sistemler İnşaat, Raylı Sistemler Makine bölümleridir. Alan mezunları TCDD ve belediyelerin bünyesinde olan hafif raylı sistemler bölümünde istihdam edilirler.

- *Sağlık Hizmetleri*

Öğrencilere hastanın beslenmesi, insan anatomisini tanıma, hastanın kişisel bakımını sağlama, mesleki hak ve hastanın sorumlulukları doğrultusunda çalışma sistemini benimseme, yaralıya ilk yardım uygulamalarını yapabilme, enfeksiyon hastalıkları riskine karşı önlemler alma, doğum öncesi süreçte izleme, doğuma yardımcı olma gibi yetkinliklerin kazandırılması temel hedeftir. Alanın alt dalları; Ebe Yardımcılığı,

Sağlık Bakım Teknisyenliği, Hemşire Yardımcılığı olmak üzere 3 gruptur. Alan mezunları kamuda ve özel sektörde iş imkânı bulurlar. Ayrıca huzurevleri, evde bakım hizmetleri veren kurumlarda, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinde, görüntüleme merkezlerinde istihdam edilebilirler.

- *Sanat ve Tasarım*

Alanın temel hedefi, öğrencilere mekân düzenlemesi ve tasarım yapabilme, heykel resim uygulamaları ile yetkinlik kazandırabilmek amacıyla eğitim verilmektedir. Alanın alt dalları; Plastik Sanatlar, Dekoratif Sanatlar, İç Mekân Dekorasyon bölümleridir. Alan mezunları tasarım büroları, heykel atölyeleri, vitray tasarım atölyelerinde, tekstil desen uygulama merkezlerinde, sahne ve tiyatro dekorasyonu, iç mimarlık bürolarında istihdam edilirler.

- *Seramik ve Cam Teknolojisi*

Öğrencilere modern uzay teknolojisi için, seramik ve cam üretiminin yapılabilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanır. Alanın alt dalları ise Tornada Form Şekillendirme, Alçı Model Kalıp, Sır Üstü Dekorlama, Çinicilik, Serbest Seramik Şekillendirme, Dekoratif Cam, Endüstriyel Cam bölümleridir. Mezunlar büyük ve küçük ölçekli atölyelerde istihdam edilirler. Kamuda ve özel sektörde de iş imkânları mevcuttur.

- *Sivil Havacılık*

Rekabetin hızla yoğunlaşmaya başladığı havacılık sektörü, çabuk kararlar verebilen, kavramsal düşünme becerisi gelişmiş olan bireylere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla verilen eğitimler doğrultusunda öğrenci yetiştirilmektedir. Sivil Havacılık, ülkemizde ve dünyada hızlı bir şekilde büyüyen, sektörlerin başında gelmektedir. Gerçekleştirilecek yatırımlardan uzun vadede verim sağlanması hedeflenir. Alan mezunları havalimanı işletmelerinde istihdam edilir.

- *Tarım*

Öğrencilere meyve sebze üretimini, ürünlerin yetiştirilmesi ve hasadı, pazara hazırlama, tarlada üretimleri yapılan, baklagiller, tahıl gibi ürünlerin yetiştirilmesi bakımı ve satışa sunum evrelerini yönetebilmek adına eğitimler verilmektedir. Dış mekân süs bitkileri, çiçek üretimi ve bakımı da eğitim sürecinde öğrencilere verilen eğitimler dahilindedir. Alanın alt dalları ise Tarla Bitkileri, Süs Bitkileri, Bahçe Bitkileri, Tarım Alet ve Makineleri, Peyzaj bölümleridir. Alan mezunları kamuda ve özel sektörde ayırım olmaksızın, ilaç ve baharat yetiştiriciliği, mantar yetiştiriciliği, sebze yetiştiriciliği, meyve ve bağ fidan üreticiliği, sebze tohumu yetiştiriciliği, çiçekçilik, peyzaj alanlarında istihdam edilirler.

- *Tasarım Teknolojileri*

Endüstriyel tasarım hayatımızı kolaylaştıran önemli gelişmelerden birisidir. Estetik ve fonksiyonel ürünler geliştirilirken, geleceğe de yön veren yeni fikirlere açıktır. Öğrencilerin alanda üretilecek bir eşyanın şekli, işlevi, hangi malzemeden üretileceği, rengi ve grafik düzenlemelerinin yapılabilmesi için gerekli bilgi ve beceriye sahip olabilmeleri temel hedeftir. Alanın alt dalı ise Endüstriyel Ürünler Tasarımı alanıdır. Mezunlar mobilya, reklamcılık, iletişim, otomotiv, endüstriyel seramik, ambalaj sanayi gibi çeşitli alanlarda istihdam olanağı bulurlar.

- *Tekstil Teknolojisi*

Alanda öğrencilere dokuma, boyama, dokusuz kumaş üretimi, baskı, örme ve apre gibi kumaş işlemlerinin yapılabilmesi için gerekli bilgi ve becerinin kazandırılması hedeflenir. Alanın alt dalları ise Dokuma Desinatörlüğü, Dokusuz Yüzeyler, Endüstriyel Düz Örme, İplik Üretim Teknolojisi, Tekstil Bitim İşlemleri (Apre), Tekstil Laborantılığı, Dokuma Operatörlüğü, Endüstriyel Çorap Örme, Endüstriyel Yuvarlak Örme, Tekstil Baskı ve Desenciliği, Tekstil Laborantılığı bölümleridir. Mezunlar tekstil fabrikalarında, çorap örme atölyelerinde, dokuma boyama atölyelerinde, baskı atölyelerinde istihdam edilirler.

- *Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme*

Öğrencilere ısıtma ve doğal gaz, soğuk oda ve deposu, ev içi soğutucular, sıhhi tesisat, araç klimaları, ev tipi klimalar, cihaz montajı, arıza ve bakım işleri için gerekli yeterliliklerin kazandırılmasına yönelik eğitimler verilir. Alanın alt dalları; Yapı Tesisat Sistemleri, İklimlendirme Sistemleri, Soğutma Sistemleri bölümlerinden oluşmaktadır. Ülkemizde doğal gaz kullanımının yaygın hale gelmesiyle birlikte sektörde yetkin insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Alan mezunları meslekle ilgili faaliyetini sürdüren kurumlarda iş imkânı bulabilir.

- *Uçak Bakım*

Öğrencilere uçak bakımı için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla eğitimler verilmektedir. Bu alanda eğitim alan öğrenciler, uçakların bakım ve onarımını yapabilecek, arızalı parçaların tespitini yapabilecek, uçakların motor gövde kısımlarını kontrol edebilecek, bakım ve onarım testlerini yapabilecek statüye ulaşır. Mezun olan öğrenciler havacılık sektöründe çeşitli alanlarda iş imkânı bulurlar.

- *Ulaştırma Hizmetleri*

Taşıma, depolama, lojistik, gümrük ve tedarik zinciri süreçlerinin takibini sağlayacak mevcut ürün veya hizmetlerin hedef pazarlara ekonomik ve hızlı bir biçimde ulaştırılmasını hedef alan bir bölümdür. Alan mezunları lojistik firmalarında, gümrük işletmelerinde, ithalat ve ihracat yapan büyük firmalarda, mağazaların lojistik bölümlerinde görev alırlar.

- *Yenilenebilir Enerji Teknolojileri*

Alan 2005 yılından itibaren öğrencilere, güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üretebilen santrallerin kurulumu, bakım onarımının yapılması, arızalarının giderilmesi ile ilgili eğitimlerin sunulduğu bir programdır. Alanın alt dalları; Güneş Enerjisi Sistemleri ve Rüzgâr Enerjisi Sistemleri bölümleridir. Alan mezunları rüzgâr ve güneş enerji sistemleri ile ilgili santrallerde istihdam edilmektedirler.

- *Yiyecek İçecek Hizmetleri*

Öğrencilere pastane, otel, kafeterya, ulaştırma araçlarında bulunan mutfak ve servis hizmetlerinde, hijyen koşullarına uygun, hazırlanan besinlerin konuklara sunulması için verilen eğitimlerin tamamıdır. Alanın alt dalları; Aşçılık, Pasta ve Tatlı Yapımı, Hosteslik, Servis olarak dört bölümden oluşmaktadır. Mezunlar fuar/kongre, tren, otobüs, hava yollarının bölümle ilgili alanlarında görev alırlar. Konaklama ve seyahat işletmelerinde istihdam edilirler.

2.6. Öğrencilere ve Mezunlara Sunulan İmkânlar

Meslek lisesinde öğrenim gören öğrenciler ve mezun olan öğrencilere çeşitli imkânlar sunulmaktadır. Bunlar arasında staj ve eğitim desteği, burs imkânı, mezun izleme portalı başta olmak üzere destek sağlanmaktadır.

2.6.1. İşletmelerde Mesleki Eğitim ve Staj

Okul ve kurumlar öğrencilerinin bilgi becerilerini geliştirmek, pratiklerini arttırmak amacıyla staj eğitimi sunmaktadır. Öğrencilerin okullarda almış oldukları alan eğitimleri doğrultusunda staj yapmaları bilginin teoride kalmayarak, pratikte de kullanılmasına imkân verir. Anadolu meslek programında olan öğrenciler haftada 3 gün staj eğitimi programına dahil olmaktadır. Mesleki eğitim programlarına dahil olan öğrenciler ise 9. Sınıftan itibaren 4-5 gün işletmelerde pratik yapmaları adına beceri eğitimi almaktadırlar. Anadolu teknik programlarında öğrencilerin bilgi becerilerinin gelişmesi, iş hayatına uyum sağlamalarını, gerçek üretim alanlarında üretime katkı sağlarken, araç gereçleri de tanıma fırsatları olur. Bu nedenle toplamda 40 iş günü işletmelerde uygulama eğitimi görmektedirler.

2.6.2. Yurtdışı İşletmelerinde Staj

Kardeş okul uygulaması kapsamında, uluslararası yapılan anlaşmalar ve protokoller doğrultusunda her türlü sorumluluğun kendilerine ait olduğu, giderlerini kendilerinin

karşıladığı veya proje kapsamında karşılandığı durumlarda, beceri eğitimlerini ve stajlarını yurtdışında yapabilirler.

2.6.3. Sigorta

Öğrencilerin güvenli bir şekilde eğitimlerine devam etmeleri ve oluşabilecek herhangi bir olumsuz duruma karşı mağdur olmamaları adına Mesleki eğitim programlarında 9.sınıftan itibaren Anadolu teknik ve meslek programlarında 10. Sınıftan itibaren sigorta yapılmaktadır. Sektörde kalifiye eleman yetiştirmek, işgücünü iyileştirmek, sektörün mali yüküne destek olmak amacıyla çırak ve meslek lisesi öğrencilerine asgari ücretin yüzde otuzu kadar ücret ödenmektedir.

2.6.4. Bursluluk, Yatılılık İmkânı

Maddi imkânları olmayan öğrencilere Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavı adı altında bir sınav uygulanmaktadır. Öğrenci sınavdan başarılı olduğu durumda ise burs imkânından faydalanacaktır. İstisnai olarak kurum ve kuruluşlarla yapılan özel protokoller sayesinde başarılı ve maddi durumu olmayan öğrencilere özel burs imkânı da verilmektedir.

2.6.5. Mezun İzleme Portalı

Mezun olan öğrencilerle e-mezun sistemi ile etkileşim kurulmaktadır. Okul ve alan bilgilerine, haberlere ve daha fazla bilgiye bu portal aracılığı ile ulaşabilmektedir. Öğrencilerin kurumlardan aldıkları eğitim doğrultusunda çalışma hayatında ki yeterlilikleri bireyin iş hayatına uyum sağlaması, işveren kesiminin memnuniyet düzeyi, mezunların istihdam durumu, işletmelerin okullardan beklentilerinin tespit edilmesi için web tabanlı bir izleme platformu geliştirilmiştir. <http://emezun.meb.gov.tr> linkinden portala erişim sağlanmaktadır.

2.6.6. İŞKUR Programından Yararlanma

- Eğitim almış olduğu alan ile ilgili bilgi ve becerilerini arttırmak isteyen öğrenciler, yaz tatilinde İŞKUR tarafından 15 yaş üstü bireyler için açılmış olan işbaşı eğitim programlarından yararlanabilirler.
- Bu programa katılan öğrencilere ücret verilmektedir. İş kazası ve hastalıklar için ise sağlık sigortası prim giderleri karşılanmaktadır.
- İŞKUR’ un vermiş olduğu danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilir.

2.6.7. Bilim, Kültür Sanat ve Spor Etkinlikleri

Öğrencileri çok yönlü desteklemek amacıyla;

- Kitap okuma yarışması.
- Robot yarışması.
- Bu alanda yapılmış iş birliği ve protokoller kapsamında ilgili alanlar da çeşitli yarışmalara yer verilmektedir.

2.6.8. Mezunlara Verilen Belgeler

- İş yeri açma belgesi
- Ustalık- kalfalık belgesi
- Alan diploması
- Usta öğreticilik belgesi

2.6.9. Kalite Süreçleri

Kalite yönetimi, Kurumların amaç ve stratejileri hedeflerine ulaşmak amacıyla ölçmeye dayalı bir denetim mekanizması sunar. Etkili bir kalite yönetiminin sunulması için standartların nasıl karşılanacağı, sunulacak olan kalite hizmetinin belirlenmesi ardından kontrol edilip hizmetin sunulması gerekir. Sunulacak olan kalitenin sağlanabilmesi için dikkat edilmesi gereken 4 önemli konu vardır.

- 1) Kaliteli hizmet verilebilmesi için alanında yetkin kişilere görev verilmelidir.
- 2) Bireyin iş hayatında karşılaşacağı ortama uygun eğitim programları düzenlenmelidir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında alan ile ilgili atölye ya da laboratuvarlara yer verilmelidir. Bu noktada öğrencilerin alacağı eğitimler, gerçek hayatta karşılaşacağı materyaller ile bağlantılı olacaktır. Materyallerin eksik ya da yeterli olmadığı düşünülüyorsa diğer kurum ve kuruluşlar ile iletişime geçildikten sonra eksikler talep edilmelidir. Ayrıca bu hazırlanmış olan atölyeler öğrencilerin çalışabilmeleri için sağlıklı ve güvenli olmalıdır.
- 3) Personelin kullanacağı araç gereçler asgari düzeyde sağlanmalı, personele sunulmalıdır. Kurumlarda bulunan kaynaklar, belirlenmiş olan öğretim programı kapsamında yeterli olmalıdır. Programların tamamında kaynaklar ile öğrenci sayısı uyumlu olmalıdır. Her öğrencinin asgari düzeyde o kaynaktan yararlanılması hedeflenmelidir.
- 4) Öğrenci için gerekli olan uygulama beceri düzeyine ulaşması, yazılı sınavdan başarılı olması, verilebilecek önemli kararlardır. Bu kararların kanıta dayalı alınması gerektiği ifade edilir.

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Meslek Seçimi ve Meslek Kavramı

Eğitimin, planlanmış olan gizli ve açık pek çok işlevi bulunmaktadır. Toplumsal, ekonomik, siyasi ve kültürel işlevi başta gelir. Ekonomik alandaki işlevinden birisi de istenilen sayıda ve nitelikte iş gücü sağlamaktır (Konuk, 2003, s. 267). Bireyin ilgi ve isteği doğrultusunda bir sistemin içerisinde yer alan bireylerin gerekli bilgi, becerilerinin kazandırılması bununla birlikte meslek sahibi olmalarını sağlayarak topluma hizmet etmesi hedeflenir.

Teknoloji ve sanayinin gelişmesi, kentleşme oranının da yükselmesiyle beraber toplumsal faaliyet gösteren alanlardaki işlerde uzmanlaşma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Belirli işlerde uzmanlaşma faaliyetine paralel “meslek” kavramı ortaya çıkmıştır. Bireyin bilgi ve becerisi doğrultusunda, öğrenme ile ya da ustalıkla kazanmış olduğu yapmış olduğu faaliyetler karşısında kazanç sağladığı iş olarak değerlendirilir.

Marshall’a göre meslek emek piyasasındaki büyümeler neticesinde ev temelli işlerden ayrılmış iktisadi bir görev üstlenen bir tanım olarak ifade etmektedir (Marshall, 1999, s. 491). Türkiye’de iş kavramına baktığımızda ise mesleki bilgilerin kullanım alanı ve görevler anlamında kullanılır. Düzenli olarak yapılan üretkenliğe iş denilmektedir. Ortaya çıkan bu üretkenliğin karşılığında ücret alınıyorsa ortaya çıkan ürün iş niteliği taşır. Bu noktada ise işsiz olma ve meslek sahibi olmama kavramları karıştırılmamalıdır. Bireylerin yapmış oldukları her faaliyeti iş olarak değerlendirmek mümkündür. Örneğin bireyin boş zamanını değerlendirmek adına yapmış olduğu faaliyetler iş olarak değerlendirebiliriz. Diğer yandan meslek süreklilik arz eder. Geçici olarak yapılmış olan faaliyet iş olarak tanımlanabilir fakat meslek olarak değerlendirilemez (Telman, 2000, ss. 23-24).

Meslek seçimi kavramına bakıldığında ise bireyin dahil olmak istediği meslek grubunu, diğer meslek gruplarından ayırması ve gruba dahil olabilmek için gösterdiği çaba olarak nitelendirilir. Bireyin herhangi bir konu üzerinde sağlıklı bir şekilde karar verebilmesi en önemlisi ne istediğini bilmesi, istediği şeye nasıl ulaşacağını

bilmesi elindeki olanakları iyi değerlendirebilmesi gerekir. Bu noktada bireyin istekleri ve olanaklar dahilinde uygun olan meslek grubunun seçilmesi gerekmektedir (Kuzgun, 2000, s. 5).

3.2. Mesleki Gelişim Kuramları

Bu alanda mesleki gelişim kuramları açıklanacaktır. Literatüre katkı sağlayan bilim adamları yer alacaktır.

3.2.1. Isaacson'a Göre Mesleki Gelişim Kuramı, Meslekleri Keşfetme, Araştırma (Exploration)

Isaacson mesleki gelişim sürecini 5 grupta incelemektedir (Akt. Yeşilyaprak, 2000). Uyanış, Farkında Olma (Awareness), Karar Verme (Decision Making), Hazırlık (Preparation), İşe Girme (Yerleşme) (Employment).

- **Uyanış, Farkında Olma (Awareness):** Çocuk döneminde meslek bilincinin oluşmaya başladığı evredir. Süreç okul öncesi dönemiyle başlayarak ilkökul dönemini de kapsamaktadır. (5-12 yaş). Bu dönemde çocuklar çevresindeki insanların farklı uğraşları olduğunu, çeşitli mesleklerin olduğunu gözlemler. İlkokulun son döneminde ise çocuklar, çevresindeki insanlarla olan iletişimleri sonucunda ilgi, yetenek, güdülenme bakımından ortak ve farklı yönlerinin farkına varmaya başlar.
- **Meslekleri Keşfetme, Araştırma (Exploration):** Bahsedilen süreç, öğrencilerin ortaokul dönemine denk gelir. 12-15 yaş aralığını kapsamaktadır. Öğrenciler bu süreçte kişilerin ve mesleklerin ortak yönleri ve farklılıkları konusunda daha geniş bilgiye sahip olur. Yeni meslekleri inceleme ve araştırma süreçleri çoğumuz için ömür boyu sürmektedir.
- **Karar Verme (Decision Making):** Bireyin 15-18 yaş grubunu kapsamaktadır. Birey kendisi ve mesleklerle ilgili oluşturduğu algılar üzerinden hareket etmeye başlar. Eşleştirme, geleceğe ilişkin ideallerin oluşturulması, değerlendirme, tecrübeler sonucunda oluşan algı birikimiyle

düşünce sistemi olgunlaşır. Bu düşünceler başlangıçta geçici olabilir, birey ilerleyen süreçte daha net kararlar almaktadır.

- **Hazırlık (Preparation):** 18-23 yaş aralığını kapsayan dönemdir. Birey seçmiş olduğu alan, çevresel etkileşimi ile mesleğe hazırlanmaya başlar. Meslek ile ilgili bilgi birikimin olduğu, alan ile ilgili becerilerin gelişmeye başladığı, mesleki tutum ve davranışların geliştiği son olarak mesleği icra etmeye hazır hale gelir. Ardından meslek ile ilgili iş arayışı içerisine girer.
- **İşe Girme (Yerleşme) (Employment):** Birey bu dönemde iş dünyasında yerini almaya başlar. Kazanmış olduğu bilgi ve becerileri uygulama fırsatı bulur. Mesleğini icra ederken diğer taraftan da mesleki gelişimini sürdürmektedir.

3.2.2. Ginzberg'e Göre Mesleki Gelişim Kuramı

Axelrad, Herma, Ginzberg, Ginzburg 1951 yılında meslek seçimi kavramına gelişimsel açıklamayı getirmişlerdir. Meslek seçiminin anlık gelişen bir durum olmadığını, çocukluktan ergenliğe, ardından yetişkinlik evresine uzanan bir gelişim süreci olduğunu ifade eder. Düşüncenin temel unsurları ise;

- Meslek seçiminin bir süreç olduğu.
- Bu sürecin büyük ölçüde olduğu, geri dönülemez bir durum olduğunu ifade eder.
- Seçim sürecinin de sürekli bir uzlaşma içerdiğinden söz etmektedir.

Ginzberg'e göre Mesleki Gelişim Dönemi 3 gruptan oluşmaktadır. Fantezi dönemi, geçici seçimler dönemi, değer dönemi.

Fantezi Dönemi: Bu dönem 5-11 yaş grubunu içermektedir. Birey bu dönemde yapmış olduğu seçimlerde keyfi hareket eder. Zevk ilkesi temelde yer alır.

Geçici Seçimler Dönemi: 11-17 yaş grubunu içermektedir. Sürecin aşamaları ise ilgi, kapasite yetenek, değer ve geçiştir. 11-12 yaş grubunda yer alan çocuklar

sevdikleri ve sevmedikleri etkinlikleri ayırmaya başlarlar. Bu süreçte ilgi ön plandadır. Kapasite aşamasında, birey mesleğe uygunluğunu ve kapasitesini dikkate alır. Değer döneminde (15-16 yaş) kendine ait değerleri, yaşama dair değerleri ile meslekten beklentileri uyum göstermeye başlar. 17 yaş dönemine bakıldığında ise seçimlerin geçici ve deneysel olduğunu söyler. Birey kendi ilgi, kapasite ve değerlerinin farkında oldukça dış gerçekleri algılamaya başladıkça düşünceleri değişiklikler gözlemlenir.

Gerçekçi Dönemde ise (17-25 yaş aralığı); Keşfetme Araştırma, Billurlaştırma ve Belirleme aşamaları yer almaktadır. Birey 17-18 yaşına geldiğinde keşfetme dönemi ile beraber, meslek seçimi yapmasına yardımcı olacak tecrübe edinmeye çalışır. 19-21 yaş dönemi billurlaşma olarak ifade edilir. Bu dönemde birey önceki yaşamından edinmiş olduğu tecrübelerden faydalanır. Çeşitli değerlendirmeler yaparak bir amaca ulaşır. Belirleme (21-24 yaş) dönemi. Bu dönemde bireyin almış olduğu karar kesinleşir, buna göre özel bir planlama yapar.

3.2.3. Super'a Göre Mesleki Gelişim Kuramı

Super, benlik kavramını “bireyin kendisini nasıl gördüğü” olarak açıklamaktadır. Bireyin benlik kavramını çevresiyle kurmuş olduğu iletişim etkilemektedir. Buna paralel olarak benlik kavramı meslek seçimi üzerinde de etkilidir. Bireyin yapacağı mesleğe karar verme süreci, çevresiyle oluşan etkileşimin bir yansıması olarak kabul edilir. Mesleki gelişimin devamlı bir süreç olduğu ifade edilir. Ayrıca meslek seçimi sentez yapmayı da gerektirir. Kuramın temel anlayışında bireyin ilgi, yetenek ve benlik kavramları önemli bir yer tutmaktadır. Bireyin içerisinde yer aldığı ailenin ekonomik düzeyi, bireyin karşılaşmış olduğu fırsatlar, bireyin çevre ile etkileşimi önemli bir yere sahiptir. Super'e göre mesleki gelişim süreçleri şu şekildedir (Super, 1957).

- 0-14 yaş : Büyüme Evresi.
- 14-24 yaş: Araştırma Evresi
- 25-44 yaş: Yerleşme Evresi
- 65 yaş ve sonrası: Çöküş Evresi

3.2.4. Holland’a Göre Mesleki Gelişim Kuramı

Holland, meslek seçimini kişiliğin yansıma olarak görmektedir. Buna göre altı tip meslek ve altı tip kişilik olduğunu ifade etmektedir.

- **Gerçekçi Tip:** Birey genelde motor fonksiyonu gösteren işlerde başarılıdır. Hoşgörülü, sabırlı, açık havada olmaktan zevk alır. Soyut kavramlar hoşuna gitmez, mekanik alanlara ilgisi fazladır.
- **Aydın Tip:** Uygulamaktan ziyade düşünmeyi tercih ederler. Soyut kavramlardan hoşlanırlar. Bağımsız, sabırlı, alçak gönüllü karaktere sahiptirler. Kendilerini sorgulayan ısrarcı kişilikleri de vardır.
- **Sosyal Tip:** Diğer insanlarla zaman geçirirken mutlu olan, zihinsel yeteneği ve ikna etme yeteneği yüksek olan bireylerdir. İnsanları ve kendilerini anlama çabasındadırlar.
- **Gelenekçi Tip:** Bu bireyler emir alıp vermekten hoşlanırlar. Statü sahibi olmayı hedeflerler, ayrıca çevrelerinde iyi bir izlenim bırakmak isterler.
- **Girişimci Tip:** İnsanlarla sürekli etkileşim halinde olan, meraklı, dış görünüşüne önem veren, konuşmayı seven, ikna etme yetenekleri yüksek olan bireylerdir.
- **Artistik Tip:** Bu tür bireyler estetik faaliyetlerle yakından ilgilenir. Sosyal ilişkilerinde pek başarılı olamayan, hayal gücü yüksek olan kişilerdir. Kuram dört temel varsayımdan oluşmaktadır.
- Bir grup insan, benzerlikleri dikkate alındığında, belirtilmiş olan 6 kişilik tipinden birisine dahil edilebilir.
- Bu altı kişilik gruba karşılık gelen altı tür meslek vardır.
- İnsanlar sahip oldukları yetenek, beceri, tutum, değerleri kullanabilecekleri çevre arayışı içerisindeyler.
- Bireyin seçmiş olduğu meslek; davranışlarını, kişilik tipi ve çevresel özellikleri arasındaki etkileşimi belirleyici faktördür.

3.2.5. Roe’nun Meslek Gelişim Kuramı

Bireylerin mesleki gelişimleri, doğrudan çocukluk yıllarında geliştirilen ilgi ve ihtiyaçların nasıl karşılandığına bağlıdır. Çocuğun aile ilişkileri, ilgi ve ihtiyaçları

meslek seçiminde ilk belirleyici olarak kabul edilir. Ailelerin gelişim ve doyum düzeyleri, çocuğuna çok düşkün, çocuğu ihmal eden, çocuğunu normal kabul eden bireyler arasında farklılıklar vardır (Kepçeoğlu, 2004).

3.3. Meslek Seçiminin Önemi

Bireylerin ekonomik ve sosyal anlamda refahının yüksek olması için, kendi ihtiyaçlarını karşılayacak bir gelirin olması gerekmektedir. Bu geliri de bir meslek grubuna dahil olarak emek vererek kazanmaktadır. Bireyin hayatının büyük bir alanını etkileyecek olan kararı verirken son derece dikkatli olması gerekmektedir. Bu sürecin aşamaları vardır.

3.3.1. Meslek Seçimi

Bireylerin belirli bir yaştan sonra ilgi alanlarına yeteneklerine göre meslek seçiminde bulunmaları beklenir. Meslek seçimi yapılırken çeşitli faktörlerin etkisi gözlemlenir. Bu faktörlerin en önemlisi aile ve çevredir. Meslek seçimi bireyin ilerleyen yaşamında mutlu olmasını, başarılı olmasını ve kendini gerçekleştirme adına önemli bir adımdır. Bu sebeple seçilecek olan mesleğin iyi araştırılması, analiz edilmesi ve kişiye uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

Birey seçmiş olduğu meslek doğrultusunda mesai harcar. Meslek alanlarının geniş olması gençlerin tercih yaparken zorlanmalarına sebep olmaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar sıralamasında yer alan kendini gerçekleştirme basamağı da bireyin bir meslek sahibi olması ile doğru orantılıdır. Bireyin seçmiş olduğu mesleğe fiziksel, zihinsel ve kişisel özellikleri barındırması gerekmektedir (Kuzgun, 2000, s. 5).

3.3.2. Meslek Seçimin Önemi

Meslek seçimi bireylerin yaşamlarını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Sanayi döneminden önce ailenin ekonomik işlevi söz konusudur. Ailede yaşayan bireylerin güç ve yetenekleri doğrultusunda üretim sürecinde yer alırlar. Bu süreçte aileler hem üretim alanında hem de eğitim alanında çocuklarını hayata hazırlardı.

Çalışılacak meslek çeşidinin de fazla olmaması, baba mesleğinden farklı bir seçim yapma imkânı sunmuyordu (Kuzgun, 2000, s. 6). Sanayi Devri'nin sonrasında meslek sayısının artması ile beraber meslek seçme evresinde bireyin tercihini zorlaştırmıştır. Alınacak kararın bireyin hayatında önemli bir yere sahip olması hata yapma olasılığının da artmasını beraberinde getirir (Telman, 2000, s. 26). Kişinin yetenek ve ilgisi dışında bir mesleği seçmesi halinde kendini geliştirmesi yaratıcı olması da beklenemez. Bu durumun sonucunda bireyde ilgi ve isteklendirme kaybı yaşanacağından başarılı olması da beklenemez (Telman, 2000, s. 28). Bireyin yeteneği, ilgisi, ihtiyaçları meslek sahibi olmasında etkili bir faktördür. Bu bağlamda bireyin tanınması ona göre yönlendirilmesi ve bilgilendirilmesi önemlidir.

Okullardaki sınıf mevcutlarının fazla olması, eğitim programlarının uygun olmaması, yeterli düzeyde rehberlik hizmetinin olmayışı gibi faktörler sonucunda öğrencilerin meslek seçimlerinde doğru karar alamadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin aldıkları eğitim dışında farklı bir mesleğe yönelmesi, farklı alanlarda çalışmak istemeleri eğitim harcamalarının artmasına, insan kaynaklarının yanlış kullanılması sonucunda ülkede kaynak kullanımının israfına yol açmaktadır (Telman, 2000, s. 33).

3.3.3. Meslek Seçme Süreci

- **İlgi:** Neleri yapmak beni mutlu eder? Sorusuna aranan cevaptır. Yapacağımız mesleğin gerektirdiği özellikler ile ilgilerimiz ne kadar fazla benzeşirse yapacağımız meslekte o kadar mutlu oluruz. Örneğin bir doktorun hastaları tedavi etmesi, bireylerle iletişim kurmayı sevmesi, insanlara faydalı olmak istemesi ile mesleğini yaparken mutlu olma ihtimali de fazla olur.
- **Yetenek:** Yeteneklerimiz ise anlatmakta ve yaptığımızda başarılı olduğumuz alanların temsilidir. Her bireyin farklı yetenekleri vardır. Bazıları spora bazıları matematiğe yeteneklidir. Sahip olunan yetenekler ile yönelmiş olduğumuz meslek eşleştğinde, yapmış olduğumuz işte hem başarılı oluruz hem mutlu oluruz.
- **Mesleki Değerler:** Seçilen meslek ilgi ve yeteneklerimizle örtüşmesine paralel olarak değerlerimizle de tutarlı olmak durumundadır. Meslek seçimi

yapılırken seçilen mesleğin değerlerimizi destekler nitelikte olması gerekir. Böylelikle birey mesleğini yaparken verim elde etmiş olacaktır.

Seçmiş olduğumuz meslek hayatımızda hangi noktaları etkiler?

- Bireyin sosyal statüsüne etki eder.
- Bireyin gelir düzeyine etki eder.
- Bireyin özel yaşamını ve sosyal ilişkilerini etkiler.
- Bireye kendini ifade edebilme imkânı sunar.
- Bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olur.

3.3.4. Meslek seçiminde hangi faktörler etkilidir?

Bireysel Özellikler. Bireyin ilgi, yetenek, tutum, beklenti, fiziksel özellikleri meslek seçiminde bireylerin belirleyici özellikleri arasında yer alır.

Sosyal Özellikler. Bireyin içerisinde bulunduğu sosyal özellikler meslek seçiminde etkili olan faktörler arasında yer alır. Aile özellikleri, bireyin içerisinde yaşadığı kültür, sosyal yapı meslek seçiminde etki yaratan özelliklerdir.

Politik, yasal, ekonomik sistem. Ülkenin ekonomik yapısı bireylerin meslek seçimine etki eder. Ekonomik alanda fazla para kazanmak isteyen bireyler farklı meslek gruplarını tercih eder. Ayrıca ülkenin siyasi yapısı, eğitim ve sınav sistemi meslek seçerken bireylerin dikkate aldığı kriterler arasında yer almaktadır.

Mesleki gelişimin en önemli aşamasından birisi de meslek seçimidir. Meslek seçiminin bilinçli yapılması iş hayatınızın verimli ve mutlu geçmesini sağlayacaktır.

Seçilen meslekte;

Nasıl bir eğitime ihtiyaç duyulduğu,

Hangi görevlerde yer alınacağı,

Çalışma şartlarının neler olduğu,

İş bulma potansiyelinin,

Ne kadar kazanacağınızı bilmeniz gerekir. Bu kriterlerin bilinmesi ve gözden geçirilmesi daha sağlıklı kararların alınmasına sebep olacaktır.

3.3.5. Meslek seçiminin aşamaları;

Bireyin kendisini tanıması.

Çevresini tanıması.

Bireyin karar vermesi.

Verilen karardan sonra harekete geçilmesi olarak sıralanabilir.

- *Kendini tanıma*

Herkesin her işi yapabilmesi düşüncesi yanlıştır. Bireylerin farklı kişisel özelliklere sahip olması farklı değerlere sahip olmaları farklı mesleklere yönelmelerine sebep olmaktadır. Doğru meslek seçiminin temelinde ise kişisel özelliklerimizi bilmek yer alır. Kişisel özelliklerini bilen ve bu özelliklere uygun mesleği seçebilmek için ilk adımdır. Yetenek ve becerilerimiz doğrultusunda meslek seçimi yapmalıyız.

- *Çevreyi Tanıma*

Kendimizi her ne kadar tanımış olsak bile içinde bulunmakta olduğumuz toplumun olanaklarını bilmeden meslek seçiminde bulunmak zor olacaktır. Çevremizdeki olanakların bilinmesi seçeceğimiz meslek için gerekli fırsatların değerlendirilmesi için bize imkân sunar. Çevremizde bize hitap edecek iş imkânının olmayışı, alternatif arayışı içerisine girmemize sebep olacaktır. Bu bağlamda farklı şehirlere gitmek, yatılı okulda eğitim almak gibi seçenekleri değerlendirmek durumunda kalabiliriz.

Ülkelerin meslek seçme politikalarının da bilinmesi gerekmektedir. Girilecek olan sınavlar ve bu sınavların şartlarının bilinmesi gerekir. Sınavlar neticesinde hangi eğitim kurumlarına gidebileceğimiz konusunda bilgi sahibi olmalıyız. Bu fırsatların değerlendirilmesi meslek seçiminde etkili bir faktördür.

- *Karar verme süreci*

Meslek seçiminin ilk iki aşamasının gerçekleştirilmesinden sonra son olarak hangi mesleğin yapılacağına dair karar verilmesi gerekir. Şartların değerlendirilmesi bireye uygun mesleğin belirlenmesi için alınacak karar evresidir. Seçilen meslek ile ilgili

istenilen veya istenilmeyen durumlar karşılaştırılarak son aşamada karar verilir. Meslek seçiminde en zor aşama olarak karar verme sürecidir. Bu noktada daha önceden edinilen bilgi ve tecrübeler ile harmanlama yapıp en sağlıklı karar verilmelidir.

- *Aile ve Çevresel Faktörlerin Etkisi*

Bireyde kişiliğin temellerinin ilk beş, altı ay içerisinde atıldığı ifade edilir. Her çocuk mutlaka kendi özgü bir kişiliğe bürünecektir. Fakat bu bürünülen kişiliğin dengede olabilmesi, uyumlu olabilmesi içinde gelişim basamakları başarılı bir biçimde aşılmalıdır. Sonuç olarak çocukluk döneminde belirlenen kişilik, değişikliklere uğrayarak delikanlılık döneminde son halini alır (Yavuzer, 1996). Aile içerisindeki iletişimin yönlendirici, sıcak ve bağlılığı destekler yönde olması, bireyin kişilik gelişiminde önemli yer tutan bağımsızlık kişilik özelliğini de geliştirmektedir (Collins ve Russell 991; Akt.Karadayı,1994). Ailenin nüfusu yenileme, kültür aktarımı sağlama, çocukların sosyalleşmesi, biyolojik, psikolojik ve ekonomik anlamda tatmin edildiği bir kurumdur (Erkal, 1996).

Ekonomik seviyesi orta düzeyde olan ailelerin çocuklarını itibarı yüksek olan mesleklere yönlendirdikleri görülmektedir (Kulaksızoğlu, 1999). Ayrıca anne babanın eğitim düzeylerine paralel olarak, üst düzey mesleklere yönelik arasında bir ilişki gözlemlenmiştir (Kuzgun, 2003). Ailede yer alan bireylerin meslek seçimini etkileyen özellikler arasında yer alan ekonomik düzey, belirleyici bir faktör olarak görülür. Ailelerin bulundukları ekonomik sınıfa göre de gelecekte beklenenleri farklılık göstermektedir.

Bazı durumlarda çevre ve ailenin, çocuktan üstün başarı beklemesi, bunun için çocuğu zorlaması, çocuğun ilgi ve becerilerini görmezden gelerek ebeveynlerin kendi istediği mesleği yapması konusunda ısrar etmesi çocuklar üzerinde baskı ve gerileme sebep olmaktadır (Kulaksızoğlu, 1999).

Ailelerin beklentisi çocuğun kapasitesinin üzerinde olduğunda ve çocuk bu beklentiye cevap veremediğinde cesareti kırılacaktır. Çocuk ailesini hayal kırıklığına uğratmamak adına yeni girişimlerde bulunmaktan kaçacaktır. Çevrenin beklentilerini

karşılamada güçlük çeken çocukların benlikleri de olumsuz etkilenir. Bu durum başarı düzeylerinin de düştüğünü göstermektedir (Can, 1992).

Aileler çocuklarının yetersiz kaldığı alanlarda, gerekli desteği sağlamalıdır. Ailelerin çocuklarını yeterli düzeyde tanınması, ilgi ve yeteneklerini iyi bilmesi ve bu doğrultuda yetişmesini sağlaması gerekmektedir. Bunun için en önemli kriter başarılı bir yönlendirme ile olacaktır. Aileler kendi istedikleri mesleği değil, çocuğun ilgi yeteneklerini göz önünde bulundurarak gerçekçi bir seçim yapmaları gerekmektedir (Yavuzer, 1996).

Demokratik bir aile ortamı oluşturmaya çalışan ebeveynler, çocuklarının almış oldukları karara güvenmeyi öğrenmelidir. Günümüzde çocuklarının yanında olmayan birçok ailenin, çocukları ile iletişimlerinin koptuğu görülmektedir. Aileleri tarafından onaylanan çocukların daha rahat olduğu bilinmektedir. Çocukların istek ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapmalarına izin verilmelidir (Kuzgun, 2003).

Geleneksel aile yapılarına bakıldığında iş hayatı ve aile hayatının iç içe olduğu görülür. Bu nedenle çocuğa meslek seçimi hakkı verilmez. Çekirdek ailelere bakıldığında ise, çocukların farklı mesleklere yöneldiği görülür.

Büyük şehirlerin varoş kısımları ile kırsal kesimde yaşayan ailelerin ekonomik alanda sıkıntı çektikleri bilinmektedir. Bu aileler genellikle harcamalarını gıda, giyim alanında yapmaktadır. Dolayısıyla çocukların gelişimleri ve eğitimleri için harcamalar kısıtlıdır. Ailenin çocuktan beklentisi bir an önce çalışma hayatına girerek eve katkı sağlamasıdır. Kasaba ve şehirlerde maddi durumu olan aileler çocuklarının kısa yoldan meslek sahibi olacağı okulları tercih etmektedir. Maddi durumu iyi olmayan aileler ise çocuklarının kısa yoldan hayata atılmaları ve meslek sahibi olmaları için çıraklıktan yetiştirilerek bir zanaat sahibi olmalarını istemektedirler.

Ailenin içerisinde bulunduğu ekonomik durum, kültür düzeyi, bireyin meslek seçimini etkilediği bir gerçektir. Araştırmaların sonucunda ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda desteklendiği görülmektedir.

Ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde ise kısa zamanda büyük kazanç sağlayacak ve itibar sağlayacak mesleklere yönlendirme yapılmaktadır. Ailede bulunan birey sayısı, kardeşler arasındaki ilişkiler, ailenin kültürel ve ekonomik yapısı, bireyin gelişiminde doğrudan rol almaktadır (Ay, 2002).

Öğrenim görmekte olan çocuğun anne ve babasının mesleği ile okul başarısı arasında önemli bir ilişkinin olduğu ifade edilir. Anne ve babanın vasıfsız işlerde çalıştığı, düşük kazanç sağladığı bir işte çalışıyor olmaları, çocukların entelektüel bakımdan yetersiz kalacağı, aile çevresinden yararlı etkileşim alamayacağı ifade edilir. Bununla beraber öğrencinin okul masrafları, yetişkin çocuğun kazancına ihtiyaç duyulması, hane halkının fazla olması, ders çalışabilecek fiziki ortamın olmayışı, yeterli beslenemeyen çocuğun zihinsel gelişiminin de yavaşladığı belirtilir (Kurtkan Bilgiseven, 1992).

Ailelerin sosyal yapıları incelendiğinde ataerkil aile yapısında, büyük erkek çocuğun istediği mesleği tercih etme hakkının olmadığı görülür. Baba otoritesi ile karşı karşıya kalan çocuk istemeden de olsa babasının mesleğini sürdürmek zorunda kalacak, hatta mesleğini babasından devralmak zorunda kalacaktır (Çakmaklı, 1995). Teknolojinin de gelişmesiyle beraber modern sanayi toplumlarında örgün eğitim ve mesleki eğitimin ön planda olduğu görülmektedir. Çağdaş ailelerde eğitim, sosyal ve mesleki alanda hareketliliğin bir şartıdır.

Ülkemizde anne babalar çocuklarını kendilerinden daha iyi yetiştirmek isterler. Bu noktada meslek grubu bakımından alt statüde olan babaların, çocuklarını daha üst grup mesleklerine yönlendirdiklerini görmek mümkündür (Kaya, 1988).

- *Okul Çevresinin Etkisi*

Okulların temel fonksiyonu eğitimidir. Bu nedenle birey ve toplum için önem arz etmektedir. Belirli plan ve program doğrultusunda bireyin ruh ve beden sağlığının korunarak geliştirilmesi için yapılan tüm çalışmalara olarak belirtilir (Yıldız, 1999). Çocuk içerisinde bulunduğu toplumun kültürel değerleriyle tanışırken diğer yandan da sosyalleşme evresini tamamlamaya çalışmaktadır. Okul bu görevleri yerine

getirirken öğrencinin kendini tanıması, keşfetmesine, ilgi ve yeteneklerinin gelişmesine de yardımcı olur. Yetenek çocukların en önemli değeridir. Bu değeri en verimli şekilde kullanabilmek okulun görevi arasındadır.

Sosyo-ekonomik durumu iyi olan bölgelerde öğrenim gören öğrencilerin uzay mühendisliği, güzel sanatlar, iç mimari gibi alanlarda eğitim alabilirler. Ekonomik durumu iyi olan öğrenciler, daha fazla harcama gerektiren bu alanları tercih edebilirler (Ay, 2002).

Okulun en önemli görevlerinden biri bireyleri hayata hazırlamaktır. Eğitimin kaliteli olabilmesi için de okulun fiziki şartlarının iyi olması gerekmektedir. Buna paralel sınıf mevcutlarının en verimli seviyede olması gerekmektedir. Okulların teknik donanımlarının da geliştirilmesi gerekir. Son olarak verimli eğitimlerin sunulabilmesi için yeterli eğitime sahip olunmalıdır. Bu saymış olduğumuz kriterlerin oluşmasıyla beraber eğitimde kalite artacaktır, okul amacına ulaşmış olacaktır. Okullar eğitim ve öğretimle uğraşan kurumlar olmalıdır. Ekonomik sorunlar, eğitimci istihdamı, araç gereçlerin yetersizliği gibi sorunlarla okullar uğraşmamalıdır. Okulların fiziki ve ekonomik imkânları iyi organize edilmelidir (Ay, 2002).

- *Dış Çevrenin Etkisi*

Farklı sosyal sınıflara ait öğrencilerin okul hayatlarına bakıldığında akademik başarıların farklı olmasının temelinde sosyal sınıf farklılıklarının olduğu bilinmektedir. Bireyin içerisinde bulunduğu sosyal sınıf; hangi bölgede oturacağını, hangi okulda eğitime devam edeceğini de belirler (Ay, 2002).

Teknoloji ve otomasyonun da gelişmesiyle beraber, işçilerin vasıfsız hale gelmesi, alt tabakalara inmesi, işçi çocuklarının kalabalık hanelerde yeterli beslenememesi, eğitim alanında yeterli imkânlarla ulaşamıyor olması gündeme gelmiştir. Toplumun büyük bir kesiminde maddi getirisi yüksek olacak meslekler tercih edilmektedir. Bu nedenle bireyler kendilerine lüks ve konfor getirecek meslekleri tercih etmektedirler (Kurtkan Bilgiseven, 1992).

Aileler televizyon programlarını izlerken, çocuklarının yaş ve algılarını unutarak hareket edebilirler. Çocuk yaş grubuna uymayan pembe dizi, eğlence programını izlemek durumunda kalabilir. Çocuklar sonuç olarak ahlaki yozlaşma ile karşılaşabilir. Kolay yoldan zengin olma, kötü karakterleri örnek alan bireylerin oluşması, toplumda suç oranlarının artmasını da beraberinde getirecektir. Bu ortamı gören çocuk, eğitim sayesinde kazanacağı mesleğe itibar etmez, bazı durumlarda eğitim ile kazanılacak statünün bir zaman kaybı olduğunu düşünmektedir. İzledikleri programlarda karakterlerin kısa yoldan bol kazançlı işlerde çalıştıklarını, bu işleri yaparken de eğitimin gerekli olmadığı yanılgısına kapılırlar (Ay, 2002).

3.4. Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi

21 Haziran 2006 tarihinde Koç Holding'in 80. Kuruluş yılı münasebetiyle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Vehbi Koç Vakfı işbirliğiyle başlatmış oldukları projenin adıdır. Mesleki ve Teknik Eğitime özendirme programları dahilinde gerçekleştirilen bir projedir. Projenin amacı imkânları kısıtlı başarılı ilköğretimden mezun olan öğrencilerin bilişim, sanayi ve hizmet sektörlerine ara personel yetiştiren okullara girmelerine destek sağlanmasıdır. Bu öğrencilere staj imkânı da sağlanarak bilgi ve becerilerinin artırılması hedeflenmektedir. Çalışma ekonomisine katkı sağlayacak bilgi birikimine sahip olan bireyler yetiştirilirken devlet ile iş piyasası arasında köprü görevi görmek amaçlanır. Kalifiye eleman eksikliğinin giderilmesi ve meslek sahibi olmak isteyen öğrencilere yol gösterici bir görev edinmiştir.

Planlanan çalışma ile beraber 7 yıl içerisinde toplam 8.000 öğrenciye staj desteği ile birlikte burs vermesi, gençlerin kişisel ve mesleki açıdan kendilerini geliştirmelerine fırsat verilmiştir. 2013 yılında ise projenin başlangıcından o tarihe kadar gerçekleşen olay örgüsünün anlatıldığı “Bizim Hikâyemiz” adında bir film ve kitap hazırlanmıştır. Kitabın içeriğinde ise bu öykünün kahramanlarına yer verilmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerin Koç grubu çalışanlarının çalışma öncesi ve sonrası hikâyelerine yer verilmiştir. 2015 yılından itibaren proje kapsamında Okul İşletme İşbirliği modelini yaygınlaştırmak amacıyla programlar yürütülmüştür.

3.4.1. Mesleki Eğitimde Yapılan İyileştirmeler

İş gücü piyasaları ve eğitim arasındaki ortak çalışmaların artması buna paralel olarak hem eğitim sürecinin iyileştirilmesine hem de sektörler arası rekabet ortamını arttırmaktadır (Lee, 2009; Rusten ve Hermelin, 2017, ss. 39-37). Bu iş birliklerinin artması ile beraber iş piyasasındaki beklentilerin eğitim ile uğraşanlar tarafından daha iyi anlaşılmasını ve eğitim sürecinin buna göre şekillenmesine yardımcı olur. Bu iyileştirmeler ile karşılıklı işbirliğinin daha sağlıklı hale gelmesi hedeflenir. Etkileşimler sonucunda iş birliklerin sayısı ve çeşitliliği artmaktadır (Callan ve Ashworth, 2004).

İş gücü piyasalarındaki değişmelere karşı, mesleki eğitim oldukça duyarlıdır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığı mesleki eğitim üzerine yapacağı iyileştirmelerde ilk olarak sektör temsilcileri ile yapılan iş birliklerini gözden geçirerek başlamıştır. Sektör temsilcileri ile yapılacak görüşmeler büyük önem taşır. Çalışmaların önceliğini ise eğitim programları, öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi, başarılı öğrencilere burs imkânı verilmesi, sektör temsilcilerinin desteğinin alınması ve mezun olan öğrencilerin istihdamda önceliğini kapsayacak biçimde genişletilmesi hedeflenir (Özer, 2018, ss. 425-435). Geliştirilmiş olan yeni yaklaşımla beraber sektör eğitim sürecinin tamamında aktif bir hale gelmiştir. Kısa bir süre içerisinde mesleki eğitim verilen alanlarda, sektörlerle işbirliğine gidilmiştir. Ayrıca TOBB, ATO, İSO, Adalet Bakanlığı, Savunma Sanayi Başkanlığı, Ticaret Bakanlığı gibi kurum ve kuruluşlarla sağlam iş birlikleri oluşturulmuştur. Uzun yıllardan sonra ilk kez mesleki alanda iş birlikleri kurulmuştur. Kurulan bu iş birlikleri 2018 yılından beri başarılı bir halde devam etmektedir. Kısa süre içerisinde bu iş birliklerinin meyvelerini verdiği görülür (Özer ve Suna, 2019, ss. 294-312).

Mesleki eğitimin kalitesini arttırmak adına yapılan en önemli çalışmalardan birisi de eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi olmuştur. Eğitim programlarının güncellenmesi mesleki eğitimim kaliteli hale geldiğinin bir işareti olarak görülür. Sektörün beklentileri ve eğitim arasındaki köprünün güncel olabilmesi adına önem arz etmektedir (Navaratnam ve O'Connor, 1993). Bu düşünce hareketiyle Türkiye’de mesleki eğitim programlarının güncel iş alanlarına paralel şekilde revize edilmesi

sağlanmıştır. Gelişen teknoloji ile yapay zekânın hayatımıza girmesi ile yeni programların geliştirilmesi ihtiyacını gündeme taşımıştır. Bu amaçla sektör temsilcileri ve paydaşların yaklaşık bir yıllık çalışmaları sonucunda tüm eğitim programı güncellenmiş ulusal meslek standartlarına uyumlu hale gelmiştir (Canbal vd., 2019). Dar ve spesifik olan eğitim programının yerine daha geniş ve kapsamlı bir model oluşturulmuştur. Öğrencilere farklı alanlarda ders alabilme imkânı sunulmuştur. Mezun olan bireylerin iş gücünün değişen ortamına uyum sağlayacak şekilde düzenlemeler yapılmıştır. Bununla beraber dijital okuryazarlık ve sertifikasyon konusunda kolaylıklar sağlayan açılımlara yer verilmiştir.

İşbaşında eğitim uzun yıllardan beri mesleki eğitimin gerçekleştirilmesinde etkin rol oynar. Öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla sahada aktif olarak çalışma imkânının olması, gerçek iş ortamı deneyimi kazanmak adına çalışma imkânı sunulmaktadır (Pulley, 2006). Öğrenciler mezun olduktan sonra yapacakları iş hakkında önceden bilgi birikimine ve deneyime sahip olacaklardır. Ülkelerin hazırlıksız yakalandıkları Covid-19 salgını ile ihtiyaç duyulan maske, dezenfektan, siperlik gibi ürünlerin üretiminde meslek liselerinin önemli bir payı olmuştur (Özer, 2020).

MEB ile ortaklaşa yapılan çalışmalarda mesleki eğitimin üretim kapasitesi doğrultusunda acil ihtiyaç olan solunum cihazı, maske makinesi gibi cihazların da üretimi sağlanmıştır. Pandemi döneminde ülkenin ihtiyaç duyduğu malzemelerin karşılanmasının yanında yurtdışına da ihracat yapılmıştır. Bu noktada 6 meslek lisemiz, 6 farklı ülkeye ihracatta bulunmuştur. İstanbul, Konya, İzmir, Denizli, Mersin ve Bursa şehirlerinde yer alan meslek liselerimiz; Çekya, Fransa, İngiltere, Hollanda, Bulgaristan ve Belçika ülkelerine ihracatta bulunmuştur. Bu bağlamda meslek liselerinin önemi fark edilip AR-GE çalışmalarına da başlanmıştır. AR-GE merkezleri kurularak faaliyetleri artmıştır. Bu çalışmalar meyvesini vererek 42 AR-GE merkezinin kurulmasına öncülük etmiştir. Kurulan merkezlerde patent çalışmaları, faydalı model, marka üretim çalışmalarında faaliyetlerini sürdürmektedirler. Öğrencilerin kendilerini geliştirebilmeleri adına yol gösterici bir figür olan öğretmenlerin de eğitimleri üzerinde durulmuştur. Öğretmen niteliğine paralel olarak öğrenci çıktılarının da iyi olması beklenen bir sonuçtur (Barber ve

Mourshed, 2007; Darling-Hammond, 2000; Milanowski, 2004). Bu nedenle öğretmenlerin yeterlilik düzeylerinin artırılması eğitim sisteminin de kalitesini yükseltecektir.

3.4.2. Mesleki Eğitim Alanında Yapılan Yeni Projeler

Mesleki ve Teknik alanda yapılan birçok çalışma vardır. 2021 Yılından itibaren yapılan yenilikler şu şekilde sıralanacaktır;

3.4.2.1. 1000 Okul Projesi

Proje kapsamında belirlenen okulların, diğer okullar ile aralarındaki başarı farkının giderilmesi hedeflenir. Bu kapsamda eğitim ortamının iyileştirilmesi, öğrencilerin temel becerilerin geliştirilmesi, öğrencilere rehberlik hizmetinin sunulması, öğrenci ve velilerle senkron bir şekilde hareket edilmesinin öneminden söz edilir. Üretim kapasitelerinin artırılması, üretime yapacakları katkıya oranla ücretlerinin artırılması. Öğrencilere asgari ücret, öğretmenlere iki asgari ücret kadar maddi destek imkânını sunabilmek. Yeni tasarım atölyelerinin kurulması sağlanacaktır.

3.4.2.2. Temel Beceri Eğitim Desteği

Mesleki eğitim öğrencilerine bakıldığında ilköğretimde temel beceri eksikliklerinin bulunduğu ve bu eksikliklerle bir üst eğitime geçtikleri gözlemlenir. Gözlemlenen bu eksikliklerin giderilmesi için öğrencilere destek verilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında öğrencilerin eksik olduğu konuların telafi edilmesi adına Türkçe, matematik ve fen derslerine önem verilecek; gerekli materyaller hazırlanıp okullara iletilecek; destekleme kursları ile okullarda destek eğitimler verilecek; Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) ile 2021 yılı itibarıyla proje geliştirme imkânının sunulması.

3.4.2.3. Öğretmen ve Yöneticilerin Desteklenmesi

Bu kapsamda seçilen okulların yönetici ve öğretmenlerine eğitimler verilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca atölye öğretmenlerine proje dahilinde işbaşı ve mesleki gelişim eğitimlerini almalarını sağlamak.

3.4.2.4. Eğitim Ortamlarının Revize Edilmesi

Okulların bakım ve onarımlarına öncelik verilerek fiziki ortamların iyileştirilmesi hedeflenir. Okulların tamamında kütüphane oluşturmak, bilgi teknoloji olanaklarını kullanabilmek hedeflenir. Kurumlarda en az bir yeni laboratuvar kurulmasını sağlamak. Mevcut laboratuvarların tekrardan kontrolü ve düzenlenmesi. Okullara en az iki adet akıllı tahta sağlanması.

3.4.2.5. Kişisel Gelişim Desteği

Proje ile öğrencilere çok boyutlu kişisel gelişim desteği sunulacaktır. Bu kapsamda öğrencilere ilk yardım eğitimi verilecektir. Öğrencilerin tamamına psikososyal gelişim desteği verilmesi, öğrencilerin istekleri doğrultusunda yüzme öğretilmesi, öğrencilerin bireysel ve grup eşliğinde spor yapabilmeleri için alanların temin edilmesi, okullarda bilim, sanat, kültür ve spor alanlarında başarılı olan bireylerin deneyimlerini paylaşımları adına kariyer günlerinin düzenlenmesi, bu kapsamda öğrencilerin en az bir kez sinema, tiyatro gibi etkinliklere katılmalarını sağlama, öğrencileri bilinçlendirmek için madde bağımlılığı üzerine etkinlikler düzenlemek.

3.4.2.6. Velilere Yönelik Destekler

Velilere hayat boyu öğrenme programı kapsamında eğitim desteği sunulacaktır. Hak eğitim merkezleri aracılığı ile velilerin talepleri doğrultusunda istedikleri alanlarla ilgili eğitim ve sertifika imkânı verilecektir, açık öğretim ile velilerin eğitimlerine devam edebilmesi gibi destekler sunulacaktır.

3.4.2.7. 1000 Okul Projesi Sonuçları

Proje kapsamında birçok alanda destek sağlanmıştır. Şu şekilde sıralanabilir;

3.4.2.7.1. Yönetici ve Öğretmenlerin Desteklenmesi

Proje kapsamında farkındalığı arttırmak amacıyla 7376 adet eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimlere 18646 okul yöneticisi, 129140 öğretmen katılım sağlamıştır. Eğitimlerden yararlanan kişi sayısı 147786. 14338 yöneticinin katılımı ile 3445 adet liderlik eğitimi düzenlenmiştir. Proje verimliliğinde artış sağlamak amacıyla da 130479 öğretmenin katılımı ile 5983 eğitim gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında 20439 öğretmene iş başı eğitimi verilmiş olup 2173 eğitime dahil edilmişlerdir. Bağımlılık ile mücadele kapsamında 157 rehber öğretmen ve psikolojik danışmana hizmet içi eğitim verilmiştir. 45037 öğretmene ilk yardım ve farkındalık eğitimi verilmiş olup eğitime katılım sağlayan öğrencilere sertifika verilmiştir.

3.4.2.7.2. Eğitim Ortamlarının Revize Edilmesi

Okullarda bulunan donanım altyapılarının güçlendirilmesi için yaklaşık 550 milyon destek sağlanmıştır. Bu kapsamda 692 okulda bakım ve onarım gerçekleştirilmiştir. Yine bu kapsamda 1000 okulda yeni kütüphane kurulmuş olup mevcutta bulunan 1669 kütüphane de bilgi iletişim teknoloji desteği ile zenginleştirilmiştir. 371 adet yeni laboratuvar kurulmuştur. 1000 okulda fizik, kimya, biyoloji laboratuvarları kurulmuştur. Döner sermaye üretimine destek olmak amacıyla 544 atölye kurulmuş olup 282 adet atölye ve laboratuvarda revize çalışması gerçekleştirilmiştir. Döner sermayesi olan okullarda üretim kapasitelerinde artış sağlanarak 516 okulun sermaye geliri 13 milyona ulaşmıştır. Teknolojinin de gelişmesi ile beraber okullardaki akıllı tahta ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 1000 okula 1000 adet akıllı tahta kurulumu gerçekleştirilmiştir. Salgınla mücadele kapsamında maske, siperlik, dezenfektan, solunum cihazı üreten okullarda, üretime destek sağlanmıştır. Kurumlar Arası Paylaşım Projesi kapsamında (KUPA), depolarda kullanılmayan atıl duruma düşmemesini istenilen malzemelerin transferleri gerçekleştirilmiştir. Malzemelerin yeniden kullanılması ve ömürlerinin bitmemesi adına, hızlı bir şekilde ekonomiye

kazandırılması hedeflenmiştir. Kurumların talepleri doğrultusunda ihtiyaç duydukları malzemeler taraflarına ulaştırılmıştır.

3.4.2.7.3. Temel Beceri Eğitim Desteği Sağlanması

Öğrencilerin eksikliklerini giderebilmek amacıyla verilen destek programına 40951 öğrenci katılım sağlamıştır. 2464 okula 358831 materyal ulaştırılmıştır. Proje kapsamında 6544 destekleme kursuna 62283 öğrenci katılımı gerçekleşmiştir. Proje kapsamında BİLSEM tarafından 2416 okula destek verilmiştir.

3.4.2.7.4. Kişisel Gelişim Desteği

Bu kapsamda 81323 öğrenciye ilk yardım ve farkındalık eğitimleri, 205172 öğrenciye ise psikososyal gelişim desteği sunulmuştur. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar görevlendirilmiştir. Dezavantajlı gruplarda olan ve diğer öğrencilere, rehberlik desteği kapsamında faaliyetlerde bulunulmuştur. Bu faaliyetlere 607784 öğrenci katılım sağlamıştır. 62830 aileye de rehberlik hizmeti sağlanmıştır. “Okullarda Psikolojik Sağlamlık” kapsamında sunulan eğitimlere 131925 öğrenci katılım göstermiştir. Salgın hastalık psikoeğitim programı kapsamında 21811 öğretmene ve 35308 eğitimler verilmiştir. Düzenlenen kariyer günlerine 103578 öğrencinin katılım sağladığı 5429 kariyer günü düzenlenmiş olup gerçekleştirilen etkinliklere 15027 öğrenci katılım sağlamıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, bireysel ve grup halinde spor aktivitelerinin yapılabileceği 126 adet gençlik merkezi kurmuştur. 16185 öğrencinin katılım sağladığı 2532 etkinlik düzenlenmiştir. Okulda bağımlılıkla mücadele kapsamında 121655 öğrenciye eğitim verilmiştir.

3.4.2.7.5. Velilere Yönelik Destek

Halk eğitim merkezleri tarafında sunulan eğitimlere 9228 velinin katıldığı, 924 eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimler doğrultusunda 11058 veli açık öğretim ile

eğitimlerine devam etmiştir. “Meslek Liseleri Ailelerle Buluşuyor Projesi” kapsamında ise 21390 öğrencinin katılımı ile 13892 aile ziyareti yapılmıştır.

3.4.2.7.6. AR-GE Merkezleri ve Fikri Mülkiyet Projesi

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri için büyük öneme sahip olan insan kaynağı sağlanmasında mesleki eğitimin yeri büyüktür. Bu bağlamda MEB araştırma geliştirme sistemlerini güçlendirmek adına önemli adımlar atmıştır. 2019-2020 yılına gelindiğinde ise fikri mülkiyet düşüncesine ağırlık verilmiş, bu kapsamda faydalı model, patent ve marka üretimi odak noktası haline gelmiştir. Son 10 yıla bakıldığında mesleki eğitim kapsamında 29 adet patent, tasarım ve marka tescilinin alındığı görülmüştür. Çalışmaların daha geniş kapsamlı olması amacıyla Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanlığı desteği ile 81 ilde başta yöneticiler olmak üzere öğretmenlere eğitimler verilmiştir. Bu süreçte toplam 188 patent alınmıştır. Pandemi döneminde ise üretim faaliyeti gösteren okulların görevi artmıştır. Bu noktada MEB desteği ile üretim kapasitesi ve altyapısı sağlam 43 Ar-ge merkezini kurmuştur. Bu merkezlerde görev alan öğretmenler ve yöneticilere Türk Patent ve Marka Kurumu Başkanlığı tarafından eğitim verilmiştir. Bu eğitimlerden 5030 öğretmen ve yönetici faydalanmıştır. Ar-ge merkezlerine başlangıç için 10 milyon TL destek sağlanmıştır. Ar-ge merkezlerinin hazırladığı projeler ocak ayında değerlendirilmiş olup, 41 tanesi kabul görmüştür. Bu projelerin hayata geçebilmesi için 13 Milyon 170 Bin TL destek verilmiştir. Ar-ge merkezlerine yılda iki kez proje başvuru hakkı sağlanacaktır.

3.4.2.7.7. Meslek Liseleri Deney Setlerini Kendisi Üretiyor Projesi

Mesleki liselerde uzun yıllardan beri farklı deney setleri üretilmektedir. Meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin katkılarıyla üretilen deney setleri, öğrencilere dersleri öğretebilmek adına amaca yönelik yapılandırılmıştır. Ayrıca pedagojik açıdan da öğrenciler adına avantaj sağlamaktadır. Bunun bilincinde olan MEB, 81 ilde üretilmekte olan deney setlerinin envanterini çıkartmıştır. Ayrıca üretimi sağlanabilecek deney setleri de belirlenip üretim kapasitesi tespit edilmiştir. 2021 yılında ise program dahilinde belirlenen deney setleri üretilmeye başlanmıştır.

3.4.2.7.8. Mesleki Eğitimde Donanım Paylaşımı ile Altyapının İyileştirilmesi Projesi

Eğitim verilen ortamların yapısı, mevcut ortamlarda verilen eğitimin nitelik ve kalitesi açısından oldukça önemlidir. Mesleki eğitimin doğasında ciddi bir altyapıya sahip olma gereksinimi vardır. Bu nedenle elimizde olan kaynakların verimli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Kaynakları doğru kullanarak atölye ve laboratuvar ihtiyaçları giderilmelidir. Bilindiği üzere mesleki eğitimin kalitesini doğrudan etkileyecek temel faktörler, imkânların doğru kullanılması ile mümkün olacaktır. Okullarda bazı bölümlerin zaman içerisinde kapanması, kapanan alanların yeniden kullanıma açılması, materyallerin farklı okullara aktarılması sayesinde kaynaklar verimli kullanılmış olacaktır.

Öte yandan MEB, 2019 yılında meslek liseleri ve sektörün önde gelenleri ile ortak paydada buluşmalarını sağlayarak iş gücü piyasasında etkileşimlerini arttırmıştır. Bu noktada Türkiye'nin Mesleki Eğitim haritası çıkartılmıştır (Özer, 2020). Bu harita doğrultusunda, sektörün varlığını gösteremediği alanlarda mesleki eğitim revize edilmektedir. Bu revize sürecinde atıl vaziyette olan atölyelerin malzemeleri, ihtiyaç sahibi olan okullara aktarılması hedeflenmiştir. Sonuç olarak meslek okullarının büyük bir kısmında atıl durumda olan malzeme ve atölyeler tespit edilmiştir. Bu proje ile mesleki eğitimde bin okul projesi ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda belirlenen okulların öncelikli olarak aynı ilde bulunan ve bin okul projesi kapsamı içerisinde olan okullara aktarılması sağlanacaktır. O ilde ihtiyaç olmaması durumunda hazırda bulunan donanım malzemelerinin farklı illere transferi sağlanarak 81 ilde mesleki eğitim alanında iyileştirmeler sağlanacaktır. Bu sayede yeniden bir yatırım bütçesine gerek duyulmadan meslek liselerinin altyapılarında iyileştirmeler yapılacak, okullar arası donanım paylaşımı güçlendirilerek yeni bir ağ oluşumu sağlanacaktır.

3.4.2.7.9. Ekonomi Reform Paketinde Yer Alan Düzenlemeler (2021)

Türkiye’de mesleki eğitimi; Meslek ve Teknik Anadolu Liseleri ile beraber, mesleki eğitim merkezleri vermektedir. İşletmelerde beceri eğitimleri yoğun bir şekilde verilmektedir, süreci mesleki eğitim merkezleri yönetmektedir. Mesleki eğitim merkezlerinde haftada 1 gün okulda eğitim sağlanırken diğer günlerde, öğrencilere işletmelerde beceri eğitimi verilmektedir. Mesleki eğitim merkezinde materyal ihtiyacı sınırlı olup bu ihtiyacı bireyler gerçek iş ortamında telafi etmektedir. Dört yıllık eğitimleri boyunca öğrencilere asgari ücretin üçte biri kadar ücret verilmektedir. Bununla birlikte iş ve meslek hastalıklarına karşı da sigorta yapılmaktadır. Geleneksel ustalık, kalfalık, çıraklık eğitiminin verildiği bu kurumlardan mezun olan öğrencilerinin yüzde seksen sekizi eğitim aldığı alanlarda çalışma imkânı bulduğundan, başarılı bir model olarak canlılığını korumaktadır (Özer, 2020). Diğer yandan Mesleki Teknik Anadolu Lisesi mezunu öğrencilerin istihdam oranlarının fazla olmasına rağmen, eğitim aldıkları alanlarda çalışma oranları son derece düşüktür. Bunun nedeni ise piyasadaki arz talep dengesinin sağlanamıyor oluşudur. Piyasada istihdam edilecek personel sayısından fazla mezun verilmesi bu durumu destekler niteliktedir. Bu duruma bakıldığında iş gücü piyasasında beceri uyumsuzluğunun olduğunu ve çok sayıda problemin oluşmasına neden olacaktır (Özer ve Suna, 2020, ss. 931-955).

Ülkemizde mesleki eğitim ile ilgili sorunların temeline yönelik çözümler bulunmuştur. Fakat mesleki eğitim merkezlerinin fazla tanınmıyor olması bununla birlikte çözümlerin Mesleki ve Anadolu Liseleri ile ilişkilendiriliyor olması problemlerin tam anlamıyla çözüme ulaşmasını engellemektedir (Özer ve Suna, 2020, ss. 931-955).

3.4.2.7.10. Güçlü Yarınlar İçin 2023 Vizyonu

Bilindiği üzere Mesleki ve Teknik Eğitimin, öğrencilerin iyi bir vatandaş olabilmeleri, ilgi ve yeteneklerinin belirlenmesi, bireyin iş hayatına hazırlanması ve istediği taktirde bir üst öğrenime geçişini hedeflemektedir. İçerisinde bulunduğumuz

çağın sürekli yenilikler ve değişimlerle ilerlediğini gözlemlemekteyiz. Bu bağlamda sosyal ve ekonomik yapılar bu dinamizm içerisinde değişim göstermektedir. Sosyal ve ekonomik yapının talebi ile bireysel tercihler ortak bir alanda kesişim göstermeyebilir. Hatta sosyal taleplerin ekonomik tercihler ile uyum göstermez. Bu riski ortadan kaldırmak için daha dinamik ve sistematik bir eğitim sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Ekonomik krizlerin yaşanma ihtimalinin de göz önünde bulundurulduğu, istihdamın düşme olasılığına karşı Mesleki ve Teknik Eğitimin riski azaltıcı özelliği vardır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber bazı meslek grupların yok olması, yeni meslek gruplarının da ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır. Bu anlamda ekonomik olarak verimliliğin sağlanması, rekabetin artırılması için eğitimin sosyal alanda entegrasyonun gereğini göstermiştir. Bilim ve teknolojinin gelişmesi meslek alanlarının çeşitlenmesi ile doğrudan etkilidir. Gerçekleşen bu hızlı değişim göz önüne alındığında bireylere mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin kazandırılması, değişime ayak uydurmaları ve kazandırılacak olan yetkinliklerin çeşitliliği ön plana çıkmaktadır. Özellikle bilgi ve teknoloji alanlarının gelişmesi ile beraber, bireye bu konuda yetkin olabilmeleri hatta daha üst düzey bilgi ve becerilerin kazandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Bu gelişen teknolojiye uyum sağlamak isteyen bireyler, yeni bir talebi daha doğurmuştur.

Küresel gelişmeleri odak noktası haline getirmiş bir eğitim programının düzenlenmesi, insan odaklı kalkınma hedefine ulaşmada etkili bir rol oynar. Bu nedenle Mesleki ve Teknik Eğitimin herkese açık olması, isteyen bireylerin kolay bir şekilde ulaşabilmesi, gelişen teknolojik hayatta bireylerin yetkinliklerinin artması, çağın şartlarına uyabilmesi, değişen ekonomik ve sosyal değişimlere uyum sağlayabilmesi adına yeterli hale gelebilmesi önemli bir durumdur.

3.4.3. Öncelik Verilen Sorun Alanları

Sistemde olan sorunların belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm yollarının aranması gerekmektedir. Bu noktada tespit edilen sorunlar sıralanmıştır.

3.4.3.1. Toplumsal Algıdan Kaynaklı Sınırlılıklar

Mesleki ve teknik alan konusunda toplumsal farkındalığın olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bu alanda yapılan eğitimlerin ikincil bir eğitim olarak görüldüğü, sosyal ve ekonomik alanda iyileştirmelerin yükseköğretim ve ortaöğretimde daha iyi olacağı düşünülmektedir. Bu algı akademik anlamda başarılı olan öğrencilerin meslek liselerini seçmemelerine sebep olur. Ücret noktasında da adil bir yaklaşım sergilenmediği gözlemlenmektedir. Meslek lisesinden mezun olan bir öğrenci ile yükseköğretim alanından mezun olan öğrencinin, sektörde aynı pozisyonda iş yapıp, farklı ücretler almaları bu duruma etki eder. Bununla beraber Mesleki ve Teknik Eğitim almış öğrencilerin yükseköğretime geçişlerinde başarılı olamadıkları görülür. Eğitimin görünürlüğünü arttırmak amacıyla yapılan projeler ve anlaşmaların daha görünür ön planda olması gerekir.

3.4.3.2. Eğitim Programlarının Yoğunluğundan Kaynaklanan Sınırlılıklar

Ortaöğretim kurumlarında dokuz ve onuncu sınıflarda ortak program uygulanmaktadır. Ortak derslerle birlikte meslek derslerinin de eğitim programı içerisinde olması öğrenciler için yoğun bir ders yükü oluşturacaktır. Önceliği Mesleki ve Teknik Eğitim olan, bu alanda ilgi ve becerilerinin arttırılmasını sağlayan okullarda akademik derslerin yoğunluğu, öğrencilerin başarısız olmalarına yol açabilmekte bununla birlikte uygulama saatlerinin de azalmasına neden olabilmektedir.

3.4.3.3. Yükseköğretim Programlarına Geçişte Kaynaklanan Sınırlılıklar

Eğitim programlarının mevcut durumdaki iş gücü piyasalarına ve gelecekteki programlara cevap verecek şekilde olmalıdır. Bu durum hakkında çalışmalar devam etmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitimde farklı alanlarda yatay geçiş imkânı sunulmaktadır.

3.4.3.4. Alan ve Dalların Öğretim Sürelerinden Kaynaklanan Sınırlılıklar

Zorunlu ortaöğretimin dört yıl olarak belirlenmesi, bazı alan ve dallarında eğitim sürelerinin öngörülenden daha fazla olmasına sebep olmaktadır.

3.4.3.5. Mezun ve Öğrenci İzleme Sisteminden Kaynaklanan Sınırlılıklar

Öğrenme çıktılarına dayalı somut veriler sunabilen bir sistemin olmaması, objektif ölçütlere dayanan bir sistemin olmayışı dezavantajlı bir durum olarak görülmektedir. Bununla birlikte Mesleki ve Teknik Eğitimden mezun olmuş bireylerin güvenilir veri sağlayan bir sistemi yoktur.

3.4.3.6. Öğretmenlere Sunulan İmkânlardan Kaynaklanan Sınırlılıklar

Kamu alanındaki finansal kaynak yetersizliği, buna paralel olarak özel sektör ile yapılan protokollerin de sınırlı olması nedeniyle atölye ve laboratuvarlarda görev yapan öğretmenlere iş başında eğitim fırsatları yeterince sunulmamaktadır.

3.4.3.7. Sektörlerle Sağlanacak İş birliği Fırsat ve İmkânlarına İlişkin Sınırlılıklar

Özel sektör ile yoğun bir etkileşim içerisinde olması gereken Mesleki eğitim kurumlarının sektör liderleri ile fazlasıyla iç içe olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu noktada daha fazla işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Mesleki ve teknik alandan mezun olan öğrencilerin büyük bir kısmının alanları ile bağlantılı olarak istihdam edilmedikleri veya bu alanlarda çalışma çabasına girmediklerini de söylemek mümkündür. Maliyet olarak pahalı olan bu eğitimler, yatırım bakımından da verimliliği düşürmektedir.

3.4.3.8. Rehberlik Sisteminden Kaynaklanan Sınırlılıklar

Mesleki ve Teknik Eğitim alan öğrencilerde yönlendirme yapılırken temel kriterin akademik başarı olduğu görülmüştür. Öğrenci akademik başarı düzeyine göre

yönlendirilmektedir. Fakat öğrenciler için önemli olan mizaç, yetenek ve ilgi alanları dikkate alınmamaktadır. Öğrencilerin beceri, yetenekleri ve ilgi alanlarını tespit edip bu doğrultuda rehberlik hizmeti sunabilecek aynı zamanda ailelere ve öğrencilere yol gösterecek bir program bulunmamaktadır. Mevcut eğitim programlarının da öğrencinin ilgi ve yeteneklerini keşfetme konusunda destekleyici olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Bu hedefle temel eğitimde, Mesleki ve Teknik Eğitim alanlarına yönelimi sağlayacak veya bu alanlar hakkında öğrencilere bilgi verebilecek zorunlu-seçmeli dersler yer almamaktadır. 1997 yılından itibaren iş teknik derslerinin çerçeve programlar içeriğinden kaldırılması, çırak ve çıraklık adayı dengesinin bozulmasına sebep olmuştur. Bu durumun sonucunda ise mesleki eğitim farkındalığında gelişme olmamıştır.

3.4.3.9. Teknolojik Donanım Bakımından Sınırlılıklar

Kamu kaynaklarının yeterli olmaması, özel sektörden de beklenen desteğin alınamaması ile beraber kurumlarda teknoloji alanında eksiklikler ve gelişen yeni sisteme uyum sağlama süreçlerini zorlaştırmaktadır.

3.4.3.10. Ulusal meslek haritasının olmayışından kaynaklı sınırlılıklar

Uluslararası platformlarda meslek verilerinin elde edilmesine imkân veren, bu alanda meslek sınıflandırmalarının gelişimini sağlayan, revize edilmesinde rol alan faktörlerin belirlenmesi için meslek haritalarının çıkartılması gerekmektedir. Bu anlamda ülkemizde yeterli çalışmanın olmadığı görülmektedir.

3.4.3.11. Döner Sermaye Kapsamında Yer Alan Faaliyetlerde Mevzuat İçerikli Sınırlılıklar

Kurumlarda döner sermaye kapsamında yapılan uygulamalı eğitimler ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır. Kurumlarda mevzuat gereği yapılan peşin kesintiler işletmelerin verimli bir şekilde çalışmasına engel olmaktadır.

3.4.3.12. Sunulan Yabancı Dil Hizmetinden Kaynaklı Sınırlılıklar

Kurumlarda eğitim alan öğrencilerin akademik olarak yeterli olmamaları, hazır bulunuşluk bakımından eksik olmaları, yabancı dil derslerinin tüm lise düzeyinde aynı olması, öğrencilerin akademik olarak başarılarını düşüren bir faktördür.

3.4.4. Geliştirilmeye Açık Alanlar

- Mesleki ve Teknik Eğitim alanlarında, sektörün daha fazla yer almasının sağlanması.
- Mezunlara çalışma alanlarında öncelik verilmesi.
- Ulusal düzeyde yapılan yarışmaların ve protokollerin artırılması.
- Anadolu meslek lisesi seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin, eğitim programları düzenlenmeli, ders yoğunluğu azaltılmalıdır.
- Kurumlardan mezun olan öğrencilerin, yükseköğrenime geçmelerinde bütünsel bir programa dahil edilmeleri gerekmektedir.
- Mezun olan öğrencilerin takibinin sağlanması için bir platformun oluşturulması gerekir.
- Atölye ve laboratuvarlarda görev yapan öğretmenlerin iş başında eğitim, fırsatlarına imkân verilmesi.
- Sektör liderleri ile etkileşimin sağlanması, eğitim-sektör bütünlüğünün sağlanması gerekir. İş birliğinin güçlenmesine önem verilmesi.
- Temel eğitimden itibaren öğrencilerin yeteneklerine becerilerinin belirlenmesi, bu noktada aileleri ile iş birliği içerisinde olarak rehberlik hizmeti sunulması.
- Mesleki yönlendirme sürecinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, öğrencilere 7 ve 8. sınıflarda seçmeli derslerin verilmesi.
- Özel sektör ve kamu kaynaklarının kullanılarak, değişen ve gelişen teknolojiye uyum sağlamak için alt yapıların oluşturulması.
- Ulusal meslek haritasının oluşumunu sağlamak.
- Döner sermaye dayalı üretim ve hizmetlerde, miktarın ve çeşitliliğin artışı sağlamak.

- Öğretmen atamaları gerçekleştirilirken, öğretmenin alanı hakkında bilgi ve yeterliliklerinin tespit edilmesi.
- Öğretmenlerin sektörün önde gelen isimleri ile işbirliği içerisinde olmasını sağlayacak, gelişimlerine katkı sunacak etkili sistemin oluşturulması.
- Yabancı dil derslerinin öğrencilerin hazır bulunuşluk durumlarına göre düzenlenmesi.
- 9. Sınıftan itibaren mesleki eğitim programının başlatılması.
- İşletmelerde staj eğitiminin erken başlatılması.
- Organize sanayi bölgelerinde güçlü bir mesleki eğitim sisteminin oluşturulması.
- Geçici koruma altında olan öğrencilerin mesleki eğitim programlarına dahil edilmesi.

3.4.5. Pandemi Sürecinde Meslek Liselerinde Gerçekleştirilen Çalışmalar

Tüm dünya'yı etkisi altına alan salgın ülkemizi de olumsuz etkilemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bu olumsuz duruma karşı hızlı çözümler üretmiştir. Okulların kapanmasıyla beraber uzaktan eğitim ile derslere ara verilmeden devam edilirken, internet erişimi olmayan öğrenciler içinde televizyon üzerinden yayınlar yaparak eğitime aksatılmadan devam edilmiştir. İhtiyaç duyulan içerikler ve materyaller hızlı bir şekilde üretildi ve uzaktan eğitim platformlarına entegre edildi. Televizyon yayınları da genişletilerek hafta sonu da eğitimlere devam edildi. Yaz ayında da bu eğitimlerin devam etmesine karar verildi. Özel eğitim alan öğrencilerin de eğitimlerine devam edebilmeleri için özel paket eğitimler geliştirildi hızla uygulamaya geçildi. Uzaktan eğitime geçilmesi ile mesleki ve teknik öğrencileri için de ders videolarına erişim sağlayabilecekleri video havuzu oluşturulmuştur. İlgili alan öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda düzenlenen programlar bilgi ve beceri gelişimini de ön planda tutmaktadır. Ders videoları 10, 11, 12. Sınıf düzeyinde çekilmiş olan videolar, gazetecilik, radyo televizyon bölümlerinde kurgulanmıştır. Hazırlanan videolar EBA Tv, TRT üzerinden yayımlanmıştır. Dünya genelinde Mesleki ve Teknik Eğitim veren kurumlar kapanırken, ülkemizde tam tersi olarak üretim kapasitelerinde artış olmuştur. Salgın döneminde ihtiyaç duyulan tıbbi malzeme üretimi bu okullarda

gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar toplum tarafından takdir edilmiş, meslek liselerine olan ön yargıların kırılmasına sebep olmuştur. Salgın döneminde ülkemizde ki meslek liseleri üretime olan katkılarıyla gündemde kalmayı başarmıştır. Artan üretim kapasiteleri ile toplumun zor günlerinde gerekli olan tıbbi malzemeleri üreterek salgının yayılmamasında, önemli bir görevi üstlenmişlerdir. Bu dönemde Mesleki ve Teknik Eğitim kurumları iki aşamada görev almıştır. İlk olarak acil ihtiyaçlar arasında yer alan dezenfektan, yüz koruyucu siper, maske, tek kullanımlık tulum ve önlük üretimi yaparak, ilgili alanlara ulaştırılmıştır. Bu aşama başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Üretimler halen devam etmektedir. İkinci aşama ise salgın sürecinde maske makinesi ve solunum cihazı üretimine odaklanıldı. Altyapısı güçlü olan illerde AR-GE merkezleri kuruldu. Kurulan merkezlerin altyapısı güçlendirildi. İzmir, Mersin, Ankara, İstanbul, Muğla, Tekirdağ, Bursa, Hatay, Konya gibi illerde kurulan merkezlerde yoğun çalışmalar yapılmıştır. Cerrahi maske makinesi, numune alma ünitesi, video laringoskop cihazı, hava filtrasyon cihazı, yoğun bakım yatağı gibi ürünler tasarlanıp üretildi. Üretilen ürünler başta sağlık kuruluşlarına dağıtıldı.

3.4.6. Bu Kapsamda Yapılan Çalışmalar

- 09.03.2020 - 8 ilde pilot okullar belirlendi. 26 Lisede dezenfektan üretimine başlandı.
- 11.03.2020 – Dezenfektan üretimi gerçekleştiren okul sayısı 38’e ulaştı.
- 17.03.2020 - 14 şehirde, 30 okul cerrahi maske üretimine başlamıştır.
- 18.03.2020 – Maske üretecek il sayısı 21 olmuştur. 37 okulda da üretime başlanmıştır.
- 21.03.2020 – Okullarda tek kullanımlık tulum ve önlükler üretilmeye başlanmıştır.
- 22.03.2020 – Maske üretimine katılan okul sayısı 50’ ye çıkartılmıştır.
- 24.03.2020 - Yaşlı ve bakıma muhtaç bireylere ücretsiz dezenfektan ve maske dağıtımı yapılmıştır.
- 30.03.2020 - İstanbul Teknik Üniversitesi M.T.A.L öğrencileri tarafından 3D yazıcılar ile yüz koruyucu siperlik üretimi yapıldı.
- 30.03.2020 – İstanbul, Bursa, Tekirdağ ve Hatay başta olmak üzere belirlenen pilot illerde tam otomatik maske makinesi üretimi çalışmalarına başlanıldı.
- 01.04.2020 – 10 Adet AR-GE merkezi oluşturuldu.

04.04.2020 – Cerrahi maske üretimindeki hedef 2 milyondan, 10 milyona çıkartıldı.

09.04.2020 - Aylık 300 bin yüz koruyucu siperlik için seri üretime başlandı.

09.04.2020- İlk N95 maskeyi Sivas Gemerek Şehit Ahmet Karahan M.T.A.L üretti.

10.04.2020 – Yüz koruyucu siperlik kalıbı yapıldı. Ayda 300 bin siperlik üretilmeye başlandı.

16.04.2020 – AR-GE çalışmaları sonucunda ilk solunum cihazı üretildi.

17.04.2020 – Uzaktan kontrol edilebilen solunum cihazı üretildi.

20.04.2020 – AR-GE çalışmaları sonucunda N95 makinesi üretildi.

22.04.2020 – UV-C Hava Sterilizasyon Cihazı üretildi.

24.04.2020 - Video Laringoskop cihazı üretildi.

26.04.2020- İzole Numune Alma Ünitesi üretildi.

27.04.2020 - Hava Dezenfekte Cihazı ve Kızılötesi Termometre üretimi gerçekleştirildi.

27.04.2020- Tek kullanımlık bıçak, çatal, kaşık üretimine başlandı.

07.05.2020 - Yazılımı ve donanımı okula ait olan temassız ateş ölçer tasarlanarak ilk prototipi üretildi.

14.05.2020 - Birçok kapalı alanda, UV ışınlar ile kendi kendine dezenfeksiyon işlemlerini gerçekleştirebilen robot üretimi yapıldı.

15.05.2020- İskenderun M.T.A.L cerrahi maske makinesi ve N95 maske makinesi geliştirmiştir.

15.05.2020- İzmir’de “Efe” adında hava ve yüzey dezenfeksiyonu sağlayabilen cihaz geliştirildi.

17.05.2020- Tam donanımlı yoğun bakım yatağı üretimi gerçekleştirildi.

23.05.2020 – Üretilen 20.000 maske ihtiyaç sahibi Bulgaristan’a gönderildi.

30.05.2020- Taşınabilir Mekânîk Solunum Cihazı (Ventilatör) geliştirildi.

23.05.2020 - LGS sınavına girecek öğrenciler için ülke genelinde maske ve dezenfektan üretimine başlandı.

09.06.2020- Üretilen burun telli dikişli maskeler Çekya’ya ihraç edilmiştir.

17.06.2020- Bina girişlerinde kullanılmak amacıyla sensörlü dezenfektan cihazı üretimi gerçekleştirildi.

23.06.2020- Üretimi tamamlanan 10 bin maske Hollanda’ya ihraç edilmiştir.

27.06.2020- Tokat Zile’de üretimi ve tasarımı öğretmen- öğrencilere ait olan sensörlü dezenfektan cihazı üretimi gerçekleştirildi.

08.07.2020 – Temassız el dezenfektanı cihazı tasarlandı.

17.07.2020- Kendi kendini dezenfekte edebilen akıllı kapı kolu geliştirildi.

23.07.2020 – Salgın sürecinde etkin bir rol oynayan Milli Eğitim Bakanlığı, üretim kapasitesini güçlendirmek adına 16 şehirde 30 AR-GE merkezi daha kurdu.

17.08.2020- Salgınla mücadelede temassız ateş ölçebilen aynı zamanda dezenfektan verebilen cihaz geliştirildi.

01.09.2020 – İki ekranlı ateş ölçer geliştirildi.

09.09.2020 - Yunus Emre M.T.A.L öğrenci ve öğretmenleri tarafından gönüllü olarak maske logosu, dezenfektan aparatı, uyarıcı levha üretimi gerçekleştirildi.

16.09.2020 – Ayak pedallı ve pompalı dezenfektan standı üretilmeye başlandı.

21.09.2020 – Okul ve kurumların uyarıcı levha, bilgilendirme işaretleri ihtiyaçlarına çözüm bulundu.

28.09.2020 – Okullarda beceri eğitimine başlandı.

29.09.2020 – Okulum temiz projesi kapsamında dezenfektan tüneli adında bir sistem kuruldu.

01.10.2020- Isıya duyarlı turnike sistemi geliştirildi (Çiçek vd., 2020).

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Nitelikli insan gücü yetiştirebilmek, elde edilen nitelikli insan gücünün sürekli gelişimini sağlayabilmek Türk eğitim sisteminin önemli sorunlarından birisidir. Bu süreçte ortaöğretim kurumlarına büyük bir görev yüklenmektedir. Temel eğitimi bitirmiş bireylerin iş hayatına hazırlanması açısından, aynı zamanda üniversite sınavına da hazırlanmaları bakımından ortaöğretim kurumları büyük öneme sahiptir. Ayrıca ortaöğretim kurumlarında ülke ekonomisine katkı sağlayacak, üretimin gerçekleşmesinde rol oynayan ara eleman ihtiyacını da karşılamaktadır.

Ülkemizde hazırlanan kalkınma planlarının hedefleri arasında “ekonominin gereksinimi olan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde Mesleki ve Teknik Eğitime önem verilmesi” ilke olarak benimsenmiştir. İş dünyasının önde gelenleri de bu konuda hemfikir olmuştur. Kısıtlı kaynaklarla kalkınma hedefine ulaşmaya çalışan ülkemiz Mesleki ve Teknik Eğitimde istenilen düzeye ulaşamıyor olması büyük sorunlar yaratmaktadır.

Bir ülkenin başta teknolojisi olmak üzere ekonomisinin de gelişebilmesi için nitelikli insan gücünün (beşeri sermaye) güçlü olması gerekmektedir. Gençlere sunulan eğitimlerin amacı da teknolojinin de gelişmesiyle beraber oluşan yeni dünya düzeni üzerine kurulmuştur. Bu sistemde gençlerin kaybolmaması adına eğitimin kalitesi önemlidir. Bireyin bilgi birikimini ekonomik güce dönüştürebilmesi uluslar için büyük öneme sahiptir.

İnsanların okudukları okullar, seçmiş oldukları meslekler hangi şartlarda yaşayacaklarının belirleyicisi olmuştur. Yaptığımız çalışmada lise grubu öğrencilerin neden bu okulları tercih ettikleri üzerine sosyolojik bir araştırma yapılmıştır.

Son yıllarda teknolojinin de gelişmesiyle beraber farklı iş kollarının oluşması bu iş kollarında çalışacak personel temini, personelin eğitimi de birer problem haline gelmiştir. Bu problemlerin çözümü adına Meslek Liseleri büyük bir görev

üstlenmektedir. Bu kurumlarda ara eleman yetiştirilmesi, eğitimlerinin verilmesi, istihdama katılmaları hedeflenmektedir. Son yıllarda eğitime verilen önemle paralel olarak okullarda yeni bölümlerin açılması var olan bölümlerin de önem kazandığı görülmektedir. Bu çalışmada ise öğrencilerin bu okulları tercih etme sebepleri araştırılacaktır. Araştırma sonucunda ise Ankara Altındağ örneğinde gerçekleştiren çalışmanın öğrencilerin okulları tercih etmelerinin temelinde nelerin olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı 2023-2024 Eğitim-öğretim yılı içerisinde lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, lise tercihlerinde neden bu okulları seçtikleri anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu noktada okul idaresi, öğretmen ve öğrencilere hazırlanmış olan form uygulanmıştır.

Çalışmada; meslek lisesi öğrencilerin bu okulları seçme sebepleri araştırılmıştır. Aynı zamanda öğrenci ve idarecilerin de deneyimlerine başvurulmuştur. Çalışmada 5 ayrı okulda önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı anket uygulanmıştır. Çalışma kapsamında 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca idarecilere ve öğretmenlere de sorular yöneltilmiştir.

4.2. Araştırmanın Önemi

İnsanların okudukları okullar, seçmiş oldukları meslekler hangi şartlarda yaşayacaklarının belirleyicisi olmuştur. Yapacağımız çalışmada lise grubu öğrencilerin neden bu okulları tercih ettikleri, tercih etmek zorunda kaldıkları üzerine bir araştırma gerçekleştirilecektir. Son yıllarda teknolojinin de gelişmesiyle beraber farklı iş kollarının oluşması, bu iş kollarında çalışacak personel temini, personelin eğitimi de birer problem haline gelmiştir. Bu problemlerin çözümü adına Meslek Liseleri büyük bir görev üstlenmektedir. Bu kurumların temel amacı; ara eleman yetiştirilmesi, yetiştirilen öğrencilerin istihdama katılmalarını sağlamaktır. Son yıllarda eğitime verilen öneme paralel olarak, okullarda yeni bölümlerin açılması var olan bölümlerin de önem kazandığı görülmektedir. Bu çalışmada ise öğrencilerin bu okulları tercih etme sebepleri araştırılmıştır. Ankara Altındağ bölgesinde

gerçekleştirilecek olan bu çalışma ile öğrencilerin bu okulları seçme yönelimleri belirlenmiştir.

4.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın bu alanında belirtilen sorulara cevaplar aranmaktadır. Öğrencilerin Meslek Liselerini tercih etme sebeplerinden birisi, mezuniyetlerinden hemen sonra iş hayatına atılmak istemeleridir. Bu okullardan mezun olan öğrenciler, öğrenim gördükleri alanlarda yükseköğretimlerine devam etmek istemektedirler. Mezun olan öğrenciler ekonomiye katkı sağlamak amacıyla kendi işlerini kurmak istemektedir. Katılımcılara bu doğrultuda sorular yöneltilmiştir.

4.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Örneklem grubu olarak Ankara ili Altındağ ilçesinde öğrenim gören 9-10-11-12. Sınıf öğrencileri yer alacaktır. Öğrencilere daha önceden belirlemiş olduğumuz yarı yapılandırılmış anket çalışması uygulanmıştır. Ankette öğrencilerin seçenekleri işaretleyeceği, kişisel düşüncelerini ifade edebilecekleri açık uçlu sorular yer almıştır. Ankara ili Altındağ ilçesinde yer alan 5 Meslek Lisesi içerisinde veriler toplanmıştır. 355 öğrenci ile anket çalışması yapılarak öğrencilerin bu okulları neden tercih ettikleri araştırılmıştır. Bununla beraber idareci ve öğretmenler içinde sorular hazırlanarak, idareci ve öğretmen görüşleri de alınarak durum analizi yapılmıştır.

4.5. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Araştırma, uygulamalı ve teorik olarak iki aşamalı olarak yapılmıştır. Teorik alanda eğitim sistemi, meslek liseleri, meslek seçimi, meslek seçimini etkileyen faktörler, meslek lisesinde yer alan programlar ve MEB'in verilerinden yararlanılmıştır. Anket soruları oluşturulurken 2010 yılında “Mahmut ÖZCAN”ın “Anadolu Meslek Lisesi Öğrencilerinin okudukları Okulu Seçme Nedenleri Ve Gelecek Beklentileri” adlı Yüksek Lisans çalışması referans alınmıştır. Sorular revize edilerek çalışmaya uyarlanmıştır. Uygulama noktasında ise önceden belirlenmiş yarı yapılandırılmış

görüşme tekniğine yer verilmiştir. Katılımcılara anket dağıtılarak, kendilerine uygun cevapları işaretlemeleri istenmiştir. Açık uçlu sorularla da araştırmaya derinlik katılarak destekleyici verilere ulaşılmıştır. Bu çalışmada elde edilen açık uçlu soru ve veriler lisanlı NVİVO paket programı ile analiz edilmiştir. Veri çözümlemeleri temaları bu program aracılığıyla oluşturulmuştur. Formlar SPSS programı ve NVİVO programlarında çözümlenmiştir. Kategorik değişkenler arası ilişkilere bakıldığından ki-kare testi kullanılmıştır.

4.6. Sınırlılıklar

Ankara ili Altındağ ilçesinde yer alan 5 Meslek Lisesi içerisinden veriler toplanmıştır. 355 öğrenci ile anket çalışması yapılarak öğrencilerin bu okulları neden tercih ettikleri araştırılmıştır. Bununla beraber idareci ve öğretmenler içinde sorular hazırlanarak, idareci ve öğretmen görüşleri de alınarak durum analizi yapılmıştır. Çalışmada 15 öğretmen ve idarecinin görüşlerine de yer verilmiştir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada elde edilen açık uçlu soru ve veriler lisanlı NVİVO paket programı ile analiz edilmiştir. Veri çözümlemeleri temaları bu program aracılığıyla oluşturulmuştur. Bu çalışmanın amacı 2023-2024 Eğitim-öğretim yılı içerisinde lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, lise tercihlerinde neden bu okulları seçtikleri anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu noktada okul idaresi, öğretmen ve öğrencilere hazırlanmış olan form uygulanacaktır.

Çalışmada; meslek lisesi öğrencilerin bu okulları seçme sebepleri araştırılmıştır. Aynı zamanda öğrenci ve idarecilerin de deneyimlerine başvurulmuştur. Çalışmada 5 ayrı okulda önceden hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine dayalı anket uygulanmıştır. Çalışma kapsamında 9-10-11-12. Sınıf öğrencilerinin görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca idarecilere ve öğretmenlere de sorular yöneltilmiştir. Anketlerin analizi SPSS programı ve NVİVO programı yardımıyla analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiye bakıldığından ki-kare testi uygulanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5.1: Sosyo-demografik özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kız	177	49,86
	Erkek	178	50,14
Yaş	14-15	112	31,50
	15-16	113	31,80
	17-18	130	36,60
Doğum Yeri	Ankara - Merkez	104	29,30
	Ankara - İlçe	88	24,79
	Başka İl	84	23,66
	Başka İlçe	79	22,25
Kardeş Sayısı	0	60	16,90
	1	55	15,49
	2	59	16,62
	3	53	14,93
	4	59	16,62
	5	69	19,44
Kardeş Meslek Lisesi Eğitimi Gören	Evet	186	52,39
	Hayır	169	47,61
Yaşanılan Kişi Sayısı	1-4	249	70,14
	5+	106	29,86
Haneye Gelir Getiren Kişi Sayısı	1	124	34,93
	2	123	34,65
	3	108	30,42
Aylık Ortalama Gelir	Asgari Ücret Civarı	85	23,94
	Asgari Ücret 2 Katı	77	21,69
	Asgari Ücret 3 Katı	94	26,48
	Her Ay Değişen	99	27,89
Günlük Masraf	0-50 TL	107	30,14
	51-100 TL	71	20,00
	101-200 TL	93	26,20
	201 TL+	84	23,66
Oturulan Ev	Kira	93	26,20
	Kendi Ev	83	23,38
	Lojman	85	23,94
	Diğer	94	26,48

Tablo 5.1'de sosyo-demografik özelliklere ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların %49,86'sı kız (n=177) ve %50,14'ü erkek (n=178) olarak belirlenmiştir.

Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların %31,50'si 14-15 yaş aralığında (n=112), %31,80'i 15-16 yaş aralığında (n=113) ve %36,60'ı 17-18 yaş aralığındadır (n=130).

Doğum yeri açısından, katılımcıların %29,30'u Ankara merkezde (n=104), %24,79'u Ankara ilçelerinde (n=88), %23,66'sı başka illerde (n=84) ve %22,25'i başka ilçelerde doğmuştur (n=79).

Kardeş sayısına göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %16,90'ı hiç kardeşi olmadığını (n=60), %15,49'u bir kardeşi olduğunu (n=55), %16,62'si iki kardeşi olduğunu (n=59), %14,93'ü üç kardeşi olduğunu (n=53), %16,62'si dört kardeşi olduğunu (n=59) ve %19,44'ü beş veya daha fazla kardeşi olduğunu belirtmiştir (n=69).

Kardeş meslek lisesi eğitimi gören katılımcılar açısından, %52,39'u (n=186) evet, %47,61'i (n=169) hayır cevabını vermiştir. Yaşanılan kişi sayısına göre, katılımcıların %70,14'ü (n=249) 1-4 kişiyle, %29,86'sı (n=106) ise 5 veya daha fazla kişiyle yaşamaktadır. Haneye gelir getiren kişi sayısı dağılımına bakıldığında, katılımcıların %34,93'ü (n=124) bir kişinin, %34,65'i (n=123) iki kişinin ve %30,42'si (n=108) üç kişinin gelir getirdiğini belirtmiştir.

Aylık ortalama gelir dağılımında, katılımcıların %23,94'ü (n=85) asgari ücret civarında, %21,69'u (n=77) asgari ücretin iki katı, %26,48'i (n=94) asgari ücretin üç katı ve %27,89'u (n=99) her ay değişen gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmiştir. Günlük masraf açısından, katılımcıların %30,14'ü (n=107) 0-50 TL, %20,00'si (n=71) 51-100 TL, %26,20'si (n=93) 101-200 TL ve %23,66'sı (n=84) 201 TL ve üzeri harcama yaptıklarını belirtmiştir. Oturulan ev tipi dağılımında, katılımcıların %26,20'si (n=93) kirada, %23,38'i (n=83) kendi evinde, %23,94'ü (n=85) lojmanda ve %26,48'i (n=94) diğer konut türlerinde oturduklarını belirtmiştir. Cinsiyet dağılımında 177 kız öğrenci, 178 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaş aralıkları 14-18 dir. Bu dağılımlar, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini göstermekte ve genel profil hakkında bilgi sunmaktadır.

Tablo 5.2: Okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu

Değişken	Kategori	n	%
Okuldan Sonra İşte Çalışma	Evet	170	47,89
	Hayır	185	52,11
Okuldan Memnuniyet	Çok Memnunum	68	19,15
	Memnunum	60	16,90
	Fikrim Yok	83	23,38
	Memnun Değilim	63	17,75
	Hiç Memnun Değilim	81	22,82
Okul En Sevmediği Yön	Çok ödev	64	18,03
	Disiplin	73	20,56
	Sıkıcı konular	68	19,15
	Uzun ders saatleri	69	19,44
	Yetersiz ders materyali	81	22,82
İlköğretimi Okuma	Ankara - Merkez	101	28,45
	Ankara - İlçe	73	20,56
	Başka İl	93	26,20
	Başka İlçe	88	24,79
Okul Sebebi Kaydolma	Aile İsteği	82	23,10
	Kendi İsteğim	75	21,13
	Öğretmenler	72	20,28
	Arkadaş	57	16,06
	Diğer	69	19,44
Okulda Devam Etme Sebebi	Statü Sahibi Olmak	54	15,21
	Topluma Yararlı Bir Birey Olmak	68	19,15
	Başarılı Bir Birey Olmak	82	23,10
	Meslek Sahibi Olmak	75	21,13
	Diğer	76	21,41
Okul Amaç Kaydolma	Ailemin İsteddiği Bölümden Mezun Olmak	67	18,87
	Meslek Sahibi Olmak	56	15,77
	Kısa Sürede Meslek Sahibi Olmak	55	15,49
	Mesleği Geliştirmek	57	16,06
	Tercih Edilen Meslekte Geliştirmek	60	16,90
	Diğer	60	16,90
Okul Tercih Öncesi, Okul Hakkında Gerekli Araştırma	Evet	107	30,14
	Evet, Fazla Bilgi Yok	126	35,49
	Hayır	122	34,37
Okula Gelmeden Önce, Okul Eğitimi Hakkında Bilgi	Evet	110	30,99
	Evet, Fazla Bilgi Yok	122	34,37
	Hayır	123	34,65
Üniversiteye Gitme İstek	Evet	124	34,93
	Hayır	105	29,58
	Fikrim Yok	126	35,49

Tablo 5.2'de okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Okuldan sonra işte çalışma durumu incelendiğinde, katılımcıların %47,89'u (n=170) okuldan sonra çalıştığını, %52,11'i (n=185) ise çalışmadığını belirtmiştir. Okuldan memnuniyet durumunda katılımcıların %19,15'i (n=68) çok memnun, %16,90'ı (n=60) memnun, %23,38'i (n=83) fikrim yok, %17,75'i (n=63) memnun değilim ve %22,82'si (n=81) hiç memnun değilim demiştir.

Okulun en sevmedikleri yönü hakkında katılımcıların %18,03'ü (n=64) çok ödev, %20,56'sı (n=73) disiplin, %19,15'i (n=68) sıkıcı konular, %19,44'ü (n=69) uzun ders saatleri ve %22,82'si (n=81) yetersiz ders materyali olduğunu belirtmiştir. İlköğretim okuma yerlerine bakıldığında, katılımcıların %28,45'i (n=101) Ankara merkezde, %20,56'sı (n=73) Ankara ilçelerinde, %26,20'si (n=93) başka illerde ve %24,79'u (n=88) başka ilçelerde ilköğretim okumuştur.

Okula kaydolma sebebi olarak, katılımcıların %23,10'u (n=82) aile isteği, %21,13'ü (n=75) kendi isteği, %20,28'i (n=72) öğretmenler, %16,06'sı (n=57) arkadaş ve %19,44'ü (n=69) diğer sebepler demiştir. Okulda devam etme sebebi açısından, katılımcıların %15,21'i (n=54) statü sahibi olmak, %19,15'i (n=68) topluma yararlı bir birey olmak, %23,10'u (n=82) başarılı bir birey olmak, %21,13'ü (n=75) meslek sahibi olmak ve %21,41'i (n=76) diğer sebepler demiştir.

Okula kaydolma amacı olarak, katılımcıların %18,87'si (n=67) ailemin istediği bölümden mezun olmak, %15,77'si (n=56) meslek sahibi olmak, %15,49'u (n=55) kısa sürede meslek sahibi olmak, %16,06'sı (n=57) mesleği geliştirmek, %16,90'ı (n=60) tercih edilen meslekte gelişmek ve %16,90'ı (n=60) diğer sebepler olduğunu belirtmiştir. Okul tercih öncesi, okul hakkında gerekli araştırma yapan katılımcıların %30,14'ü (n=107) evet, %35,49'u (n=126) evet ama fazla bilgi yok ve %34,37'si (n=122) hayır cevabını vermiştir. Okula gelmeden önce okul eğitimi hakkında bilgi sahibi olma durumunda, katılımcıların %30,99'u (n=110) evet, %34,37'si (n=122) evet ama fazla bilgi yok ve %34,65'i (n=123) hayır cevabını vermiştir. Üniversiteye gitme isteği açısından, katılımcıların %34,93'ü (n=124) evet, %29,58'i (n=105) hayır

ve %35,49'u (n=126) fikrim yok demiştir. Bu dağılımlar, katılımcıların okul ile ilgili memnuniyet, beklenti ve tercihlerine dair genel bir profil sunmaktadır.

Tablo 5.3: Okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılım tablosu devamı

Değişken	Kategori	n	%
Üniversite Eğitimi Kendi Alan Devam Etme	Evet	105	29,58
	Hayır	127	35,77
	Henüz Karar Vermedim	123	34,65
Okulda Alınan Eğitim Mesleğe Hazırlama	Evet	71	20,00
	Hayır	87	24,51
	Kısmen	56	15,77
	Fikrim Yok	70	19,72
	Diğer	71	20,00
En Çok Sevilen Ders	Beden Eğitimi	80	22,54
	Fen Bilimleri	55	15,49
	Matematik	65	18,31
	Sosyal Bilgiler	73	20,56
	Türkçe	82	23,10
En Sevilmeyen Ders	Beden Eğitimi	75	21,13
	Fen Bilimleri	73	20,56
	Matematik	60	16,90
	Sosyal Bilgiler	72	20,28
	Türkçe	75	21,13
Okul İmkanları	İyi	117	32,96
	Kötü	105	29,58
	Yetersiz	133	37,46
	Ailevi sebepler	43	12,11
Memnun Sebebi	Eğitimle ilgili sorunlar	49	13,80
	Kişisel sebepler	41	11,55
	Sebebi yok	222	62,54
Okulda Yaşanılan En Büyük Sorun	Arkadaşlarla anlaşamama	88	24,79
	Derslerde zorluk	87	24,51
	Disiplin sorunları	86	24,23
	Zorbalık	94	26,48

Tablo 3'te okul ile ilgili soru ve özelliklere ilişkin frekans dağılımının devamı verilmiştir. Üniversite eğitimi ile ilgili olarak, katılımcıların %29,58'i (n=105) üniversite eğitimine kendi alanında devam etmek istediğini, %35,77'si (n=127) istemediğini ve %34,65'i (n=123) henüz karar vermediğini belirtmiştir.

Okulda alınan eğitimin mesleğe hazırlama durumu hakkında, katılımcıların %20,00'si (n=71) evet, %24,51'i (n=87) hayır, %15,77'si (n=56) kısmen, %19,72'si (n=70) fikrim yok ve %20,00'si (n=71) diğer cevabını vermiştir. En çok sevilen dersler arasında, katılımcıların %22,54'ü (n=80) beden eğitimi, %15,49'u (n=55) fen bilimleri, %18,31'i (n=65) matematik, %20,56'sı (n=73) sosyal bilgiler ve %23,10'u (n=82) Türkçe dersini belirtmiştir.

En sevilmeyen dersler arasında, katılımcıların %21,13'ü (n=75) beden eğitimi, %20,56'sı (n=73) fen bilimleri, %16,90'ı (n=60) matematik, %20,28'i (n=72) sosyal bilgiler ve %21,13'ü (n=75) Türkçe dersini belirtmiştir. Okul imkânları açısından, katılımcıların %32,96'sı (n=117) iyi, %29,58'i (n=105) kötü ve %37,46'sı (n=133) yetersiz olarak değerlendirmiştir. Memnun olmayan katılımcılar, %12,11'i (n=43) ailevi sebepler, %13,80'i (n=49) eğitimle ilgili sorunlar, %11,55'i (n=41) kişisel sebepler ve %62,54'ü (n=222) sebep olmadığını belirtmiştir. Okulda yaşanan en büyük sorunlar arasında, katılımcıların %24,79'u (n=88) arkadaşlarla anlaşamama, %24,51'i (n=87) derslerde zorluk, %24,23'ü (n=86) disiplin sorunları ve %26,48'i (n=94) zorbalık olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 170 kişisi okuldan sonra bir işte çalışmaya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Ekonomik anlamda ailelerine destek olmak isteyen öğrenciler çalışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Okuldan memnuniyet sorusuna 83 kişinin “fikrim yok” seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir.” Okulun en sevmediğiniz yönü” sorusuna disiplin ve çok ödev verilmesi cevapları alınmıştır. Bununla beraber akademik alanda da gereksiz ve sıkıcı derslerin olduğu, okullarda yer alan materyallerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Okula kayıt olma kriterinde ise aile isteği ilk sırada yer almaktadır. Bu dağılımlar, katılımcıların okul ile ilgili memnuniyet, beklenti ve karşılaştıkları sorunlar hakkında genel bir profil sunmaktadır.

Tablo 5.4: Sorulara ilişkin frekans dağılım tablosu

Değişken	Kategori	n	%
Bölüm, İş ve Olanaklara Yönelik Rehberlik Eğitimi	Evet	73	20,56
	Hayır	91	25,63
	Kısmen	61	17,18
	Fikrim Yok	63	17,75
	Diğer	67	18,87
Mesleği Yapma Kendini Yeterli Görme	Evet	67	18,87
	Hayır	77	21,69
	Kısmen	77	21,69
	Fikrim Yok	63	17,75
	Diğer	71	20,00
Mezuniyet Sonrası, Bilgi ve Birikim Alanında Çalışma İstek	Evet	107	30,14
	Hayır	123	34,65
	Henüz Karar Vermedim	125	35,21
Gelecek Düşüncesi	Avukat	68	19,15
	Bilim İnsanı	64	18,03
	Doktor	76	21,41
	Mühendis	77	21,69
	Öğretmen	70	19,72
Gelecekten Umutlu Olma	Evet	129	36,34
	Hayır	126	35,49
	Fikrim Yok	100	28,17
Devletten ve Yerel Yönetimden Beklenti	Eğitim desteği	92	25,92
	İstihdam fırsatları	93	26,20
	Sağlık hizmetleri	82	23,10
	Sosyal yardımlar	88	24,79
En Büyük Hayal	Başarılı bir kariyer	94	26,48
	Dünyayı gezmek	95	26,76
	Kendi işini kurmak	78	21,97
	Mutlu bir aile	88	24,79
İlerde İş Düşüncesi	Birinin yanında çalışmak	108	30,42
	Kendi işini kurmak	135	38,03
	Memur olmak	112	31,55
Kütüphaneye Gitme Sıklık	Ayda bir	69	19,44
	Haftada bir	112	31,55
	Hiç gitmem	89	25,07
	Yılda bir	85	23,94

Tablo 5.4'te çeşitli sorulara ilişkin frekans dağılımı verilmiştir. Bölüm, iş ve olanaklara yönelik rehberlik eğitimi alma durumu incelendiğinde, katılımcıların %20,56'sı (n=73) evet, %25,63'ü (n=91) hayır, %17,18'i (n=61) kısmen, %17,75'i (n=63) fikrim yok ve %18,87'si (n=67) diğer cevabını vermiştir.

Mesleği yapma konusunda kendini yeterli görme durumunda, katılımcıların %18,87'si (n=67) evet, %21,69'u (n=77) hayır, %21,69'u (n=77) kısmen, %17,75'i (n=63) fikrim yok ve %20,00'si (n=71) diğer cevabını vermiştir.

Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteği açısından, katılımcıların %30,14'ü (n=107) evet, %34,65'i (n=123) hayır ve %35,21'i (n=125) henüz karar vermedim demiştir. Gelecek meslek düşüncesi olarak, katılımcıların %19,15'i (n=68) avukat, %18,03'ü (n=64) bilim insanı, %21,41'i (n=76) doktor, %21,69'u (n=77) mühendis ve %19,72'si (n=70) öğretmen olmak istediğini belirtmiştir.

Gelecekte umutlu olma durumu incelendiğinde, katılımcıların %36,34'ü (n=129) evet, %35,49'u (n=126) hayır ve %28,17'si (n=100) fikrim yok demiştir. Devletten ve yerel yönetimden beklenti olarak, katılımcıların %25,92'si (n=92) eğitim desteği, %26,20'si (n=93) istihdam fırsatları, %23,10'u (n=82) sağlık hizmetleri ve %24,79'u (n=88) sosyal yardımlar cevabını vermiştir.

En büyük hayal olarak, katılımcıların %26,48'i (n=94) başarılı bir kariyer, %26,76'sı (n=95) dünyayı gezmek, %21,97'si (n=78) kendi işini kurmak ve %24,79'u (n=88) mutlu bir aileye sahip olmak istemektedir. İlerde iş düşüncesi olarak, katılımcıların %30,42'si (n=108) birinin yanında çalışmak, %38,03'ü (n=135) kendi işini kurmak ve %31,55'i (n=112) memur olmak istemektedir. Kütüphaneye gitme sıklığı açısından, katılımcıların %19,44'ü (n=69) ayda bir, %31,55'i (n=112) haftada bir, %25,07'si (n=89) hiç gitmem ve %23,94'ü (n=85) yılda bir gitmektedir. Öğrencilerin devletten beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentilerin başında eğitim desteği yer almaktadır. Okul masraflarının yüksek olduğu, ulaşımın pahalı olduğunu ifade eden öğrenciler maddi anlamda kendilerine destek sağlanmasını istemektedir. Katılımcıların geleceğe yönelik hedeflerinden biri de kendi işini kurmaktır. Bu dağılımlar, katılımcıların rehberlik eğitimi alma durumu, mesleki yeterlilik, gelecek meslek düşünceleri, devletten beklentileri ve kütüphaneye gitme alışkanlıkları hakkında genel bir profil sunmaktadır.

Tablo 5.5: Cinsiyet ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Cinsiyet				Ki-Kare Analizi	
		Kız		Erkek			
		n	%	N	%	z	p
Gelecekten Umutlu Olma	Evet	71	40,11	58	32,58	3,227	0,042*
	Hayır	63	35,59	63	35,39		
	Fikrim	43	24,29	57	32,02		
	Yok						

* $p < 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.5'te cinsiyet ile gelecekte umutlu olma durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,042$). Gelecekte umutlu olma durumuna bakıldığında, kızların %40,11'i ($n=71$) evet, %35,59'u ($n=63$) hayır ve %24,29'u ($n=43$) fikrim yok demiştir. Erkeklerin ise %32,58'i ($n=58$) evet, %35,39'u ($n=63$) hayır ve %32,02'si ($n=57$) fikrim yok demiştir. Bu sonuçlar, kızların erkeklere göre gelecekte daha umutlu olduğunu göstermektedir. Kızlar arasında gelecekte umutlu olma oranı daha yüksekken, erkekler arasında "fikrim yok" diyenlerin oranı daha fazladır. Genel olarak, cinsiyetin gelecekte umutlu olma durumunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 5.6: Devlet ve yerel yönetimden beklenti durumları ile gelecekte umutlu olma durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Gelecekten Umutlu Olma						Ki-Kare Analizi	
		Evet		Hayır		Fikrim Yok			
		n	%	n	%	n	%	z	p
Devletten ve Yerel Yönetimden Beklenti	Eğitim desteği	37	28,68	33	26,19	22	22,00	4,415	0,621
	İstihdam fırsatları	34	26,36	33	26,19	26	26,00		
	Sağlık hizmetleri	26	20,16	26	20,63	30	30,00		
	Sosyal yardımlar	32	24,81	34	26,98	22	22,00		

* $p > 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.6'da devlet ve yerel yönetimden beklenti durumları ile gelecekte umutlu olma durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0,621$). Gelecekte umutlu olma durumuna göre devlet ve yerel yönetimden beklentiler şu şekildedir: Eğitim desteği: Gelecekte umutlu olanların %28,68'i ($n=37$), umutlu olmayanların %26,19'u ($n=33$) ve fikri olmayanların %22,00'si ($n=22$) eğitim desteği beklemektedir. İstihdam fırsatları: Gelecekte umutlu olanların %26,36'sı ($n=34$), umutlu olmayanların %26,19'u ($n=33$) ve fikri olmayanların %26,00'si ($n=26$) istihdam fırsatları beklemektedir. Sağlık hizmetleri: Gelecekte umutlu olanların %20,16'sı ($n=26$), umutlu olmayanların %20,63'ü ($n=26$) ve fikri olmayanların %30,00'u ($n=30$) sağlık hizmetleri beklemektedir. Sosyal yardımlar: Gelecekte umutlu olanların %24,81'i ($n=32$), umutlu olmayanların %26,98'i ($n=34$) ve fikri olmayanların %22,00'si ($n=22$) sosyal yardımlar beklemektedir. Bu sonuçlar, devlet ve yerel yönetimden beklentilerin, gelecekte umutlu olma durumuyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermediğini ortaya koymaktadır. Yani, katılımcıların gelecekte umutlu olup olmamaları, devlet ve yerel yönetimden beklentileri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip değildir.

Tablo 5.7: Okul tercih araştırma durumları ile okul memnuniyet durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Okul Tercih Öncesi, Okul Hakkında Gerekli Araştırma						Ki-Kare Analizi	
		Evet		Evet, Fazla Bilgi Yok		Hayır			
		n	%	n	%	n	%	z	p
Okuldan Memnuniyet	Çok Memnunum	16	14,95	25	19,84	27	22,13	8,931	0,348
	Memnunum	19	17,76	17	13,49	24	19,67		
	Fikrim Yok	33	30,84	30	23,81	20	16,39		
	Memnun Değilim	18	16,82	23	18,25	22	18,03		
	Hiç Memnun Değilim	21	19,63	31	24,60	29	23,77		

* $p > 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.7'de okul tercih araştırma durumları ile okul memnuniyet durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0,348$). Okul tercih öncesi okul hakkında gerekli araştırma durumu ve okuldan memnuniyet durumları şu şekildedir:

Çok Memnunum: Okul hakkında araştırma yapanların %14,95'i ($n=16$), fazla bilgiye sahip olmayanların %19,84'ü ($n=25$) ve araştırma yapmayanların %22,13'ü ($n=27$) çok memnundur. **Memnunum:** Okul hakkında araştırma yapanların %17,76'sı ($n=19$), fazla bilgiye sahip olmayanların %13,49'u ($n=17$) ve araştırma yapmayanların %19,67'si ($n=24$) memnundur. **Fikrim Yok:** Okul hakkında araştırma yapanların %30,84'ü ($n=33$), fazla bilgiye sahip olmayanların %23,81'i ($n=30$) ve araştırma yapmayanların %16,39'u ($n=20$) fikrim yok demiştir. **Memnun Değilim:** Okul hakkında araştırma yapanların %16,82'si ($n=18$), fazla bilgiye sahip olmayanların %18,25'i ($n=23$) ve araştırma yapmayanların %18,03'ü ($n=22$) memnun değildir. **Hiç Memnun Değilim:** Okul hakkında araştırma yapanların %19,63'ü ($n=21$), fazla bilgiye sahip olmayanların %24,60'ı ($n=31$) ve araştırma yapmayanların %23,77'si ($n=29$) hiç memnun değildir.

Bu sonuçlar, okul tercih öncesi yapılan araştırmanın öğrencilerin okul memnuniyetini anlamlı şekilde etkilemediğini göstermektedir. Yani, öğrencilerin okul hakkında bilgi sahibi olup olmamaları, genel memnuniyet düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip değildir.

Tablo 5.8: Mezuniyet sonrası, bilgi ve birikim alanında çalışma istek durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Mezuniyet Sonrası, Bilgi ve Birikim Alanında Çalışma İstek						Ki-Kare Analizi	
		Evet		Hayır		Henüz Karar Vermedim		z	p
		n	%	n	%	n	%		
Mesleği Yapma Kendini Yeterli Görme	Evet	21	19,63	23	18,70	23	18,40	3,747	0,879
	Hayır	20	18,69	32	26,02	25	20,00		
	Kısmen	22	20,56	23	18,70	32	25,60		
	Fikrim Yok	20	18,69	21	17,07	22	17,60		
	Diğer	24	22,43	24	19,51	23	18,40		

* $p > 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.8'de mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma istek durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0,879$). Mesleği yapma kendini yeterli görme durumuna göre mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteği şu şekildedir: Evet: Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışmayı isteyenlerin %19,63'ü ($n=21$), istemeyenlerin %18,70'i ($n=23$) ve henüz karar vermemiş olanların %18,40'ı ($n=23$) mesleği yapmada kendini yeterli görmektedir. Hayır: Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışmayı isteyenlerin %18,69'u ($n=20$), istemeyenlerin %26,02'si ($n=32$) ve henüz karar vermemiş olanların %20,00'si ($n=25$) mesleği yapmada kendini yeterli görmemektedir. Kısmen: Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışmayı isteyenlerin %20,56'sı ($n=22$), istemeyenlerin %18,70'i ($n=23$) ve henüz karar vermemiş olanların %25,60'ı ($n=32$) mesleği yapmada kendini kısmen yeterli görmektedir. Fikrim Yok: Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışmayı isteyenlerin %18,69'u ($n=20$), istemeyenlerin %17,07'si ($n=21$) ve henüz karar vermemiş olanların %17,60'ı ($n=22$) mesleği yapmada kendini yeterli görmemektedir. Diğer: Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışmayı isteyenlerin %22,43'ü ($n=24$), istemeyenlerin %19,51'i ($n=24$) ve henüz karar vermemiş olanların %18,40'ı ($n=23$) mesleği yapmada kendini diğer kategorilerde belirtmiştir.

Bu sonuçlar, mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteğinin, öğrencilerin mesleği yapmada kendini yeterli görme durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Yani, öğrencilerin mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteği, mesleki yeterlilik algılarını anlamlı şekilde etkilememektedir.

Tablo 5.9: Okul imkânları durumları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Okul İmkânları						Ki-Kare Analizi	
		İyi		Kötü		Yetersiz		z	p
		n	%	n	%	n	%		
Mesleği Yapma Kendini Yeterli Görme	Evet	16	13,68	28	26,67	23	17,29	11,538	0,043*
	Hayır	20	17,09	24	22,86	33	24,81		
	Kısmen	31	26,50	17	16,19	29	21,80		
	Fikrim Yok	25	21,37	15	14,29	23	17,29		
	Diğer	25	21,37	21	20,00	25	18,80		

* $p < 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.9'da okul imkânları ile mesleği yapmada kendini yeterli görme durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,043$).

Mesleği yapma kendini yeterli görme durumuna göre okul imkânları şu şekildedir:

Evet: Okul imkânlarını iyi olarak değerlendirenlerin %13,68'i ($n=16$), kötü olarak değerlendirenlerin %26,67'si ($n=28$) ve yetersiz olarak değerlendirenlerin %17,29'u ($n=23$) mesleği yapmada kendini yeterli görmektedir. Hayır: Okul imkânlarını iyi olarak değerlendirenlerin %17,09'u ($n=20$), kötü olarak değerlendirenlerin %22,86'sı ($n=24$) ve yetersiz olarak değerlendirenlerin %24,81'i ($n=33$) mesleği yapmada kendini yeterli görmemektedir. Kısmen: Okul imkânlarını iyi olarak değerlendirenlerin %26,50'si ($n=31$), kötü olarak değerlendirenlerin %16,19'u ($n=17$) ve yetersiz olarak değerlendirenlerin %21,80'i ($n=29$) mesleği yapmada kendini kısmen yeterli görmektedir. Fikrim Yok: Okul imkânlarını iyi olarak değerlendirenlerin %21,37'si ($n=25$), kötü olarak değerlendirenlerin %14,29'u ($n=15$) ve yetersiz olarak değerlendirenlerin %17,29'u ($n=23$) mesleği yapmada kendini yeterli görmemektedir. Diğer: Okul imkânlarını iyi olarak değerlendirenlerin %21,37'si ($n=25$), kötü olarak değerlendirenlerin %20,00'si ($n=21$) ve yetersiz olarak değerlendirenlerin %18,80'i ($n=25$) mesleği yapmada kendini diğer kategorilerde belirtmiştir. Bu sonuçlar, okul imkânlarının öğrencilerin mesleği yapmada kendini yeterli görme durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Okul imkânlarını kötü olarak değerlendiren öğrencilerin mesleki

yeterlilik algıları diğer gruplara göre daha yüksekken, imkânları iyi olarak değerlendiren öğrenciler arasında mesleki yeterlilik algısı daha düşüktür.

Tablo 5.10: Okul devam etme sebep durumları ile okul kaydolma amaç durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Okulda Devam Etme Sebep										Ki-Kare Analizi	
		Statü Sahibi Olmak		Toplum Yararlı Bir Birey Olmak		Başarılı Bir Birey Olmak		Meslek Sahibi Olmak		Diğer			
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	z	p
Okul Kaydolma Amaç	Ailemin İsteddiği Bölümden Mezun Olmak	9	16,67	13	19,12	12	14,63	16	21,33	17	22,37		
	Meslek Sahibi Olmak	15	27,78	11	16,18	13	15,85	8	10,67	9	11,84		
	Kısa Sürede Meslek Sahibi Olmak	3	5,56	9	13,24	20	24,39	9	12,00	14	18,42	26,315	0,046*
	Mesleği Geliştirmek	7	12,96	10	14,71	16	19,51	12	16,00	12	15,79		
	Tercih Edilen Meslekte Geliştirmek	13	24,07	9	13,24	10	12,20	14	18,67	14	18,42		
	Diğer	7	12,96	16	23,53	11	13,41	16	21,33	10	13,16		

* $p < 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.10'da okulda devam etme sebepleri ile okul kaydolma amaçları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,046$). Ailelerinin istediği bölümden mezun olmak amacıyla okula kaydolan öğrencilerin %16,67'si statü sahibi olma, %19,12'si topluma yararlı bir birey olma, %14,63'ü başarılı bir birey olma, %21,33'ü meslek sahibi olma ve %22,37'si diğer sebeplerle okulda devam etmektedir. Meslek sahibi olmak amacıyla okula kaydolan öğrencilerin %27,78'i statü sahibi olma, %16,18'i topluma yararlı bir birey olma, %15,85'i başarılı bir birey olma, %10,67'si meslek sahibi olma

ve %11,84'ü diğer sebeplerle okulda devam etmektedir. Kısa sürede meslek sahibi olmak amacıyla okula kaydolan öğrencilerin %5,56'sı statü sahibi olma, %13,24'ü topluma yararlı bir birey olma, %24,39'u başarılı bir birey olma, %12,00'si meslek sahibi olma ve %18,42'si diğer sebeplerle okulda devam etmektedir. Mesleği geliştirmek amacıyla okula kaydolan öğrencilerin %12,96'sı statü sahibi olma, %14,71'i topluma yararlı bir birey olma, %19,51'i başarılı bir birey olma, %16,00'si meslek sahibi olma ve %15,79'u diğer sebeplerle okulda devam etmektedir. Tercih edilen meslekte gelişmek amacıyla okula kaydolan öğrencilerin %24,07'si statü sahibi olma, %13,24'ü topluma yararlı bir birey olma, %12,20'si başarılı bir birey olma, %18,67'si meslek sahibi olma ve %18,42'si diğer sebeplerle okulda devam etmektedir. Diğer sebeplerle okula kaydolan öğrencilerin %12,96'sı statü sahibi olma, %23,53'ü topluma yararlı bir birey olma, %13,41'i başarılı bir birey olma, %21,33'ü meslek sahibi olma ve %13,16'sı diğer sebeplerle okulda devam etmektedir.

Bu sonuçlar, öğrencilerin okulda devam etme sebeplerinin okula kaydolma amaçlarına göre farklılık gösterdiğini ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle "Meslek Sahibi Olmak" amacıyla okula kaydolan öğrenciler, "Statü Sahibi Olmak" sebebiyle okulda devam etmeyi tercih etmektedir. Diğer yandan, "Kısa Sürede Meslek Sahibi Olmak" amacıyla okula kaydolan öğrenciler arasında "Başarılı Bir Birey Olmak" sebebiyle okulda devam edenlerin oranı yüksektir. Bu durum, öğrencilerin okula kaydolma ve devam etme motivasyonlarının çeşitli olduğunu ve birbirlerini etkilediğini göstermektedir.

Tablo 5.11: Üniversiteye gitme istek ve bölüm iş olanak rehberlik eğitim durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Üniversiteye Gitme İstek						Ki-Kare Analizi	
		Evet		Hayır		Fikrim Yok		z	p
		n	%	n	%	n	%		
Bölüm, İş ve Olanaklara Yönelik Rehberlik Eğitimi	Evet	24	19,35	19	18,10	30	23,81	2,848	0,041*
	Hayır	26	20,97	33	31,43	32	25,40		
	Kısmen	22	17,74	14	13,33	25	19,84		
	Fikrim Yok	24	19,35	21	20,00	18	14,29		
	Diğer	28	22,58	18	17,14	21	16,67		

* $p < 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.11'de üniversiteye gitme isteği ile bölüm, iş ve olanaklara yönelik rehberlik eğitimi alma durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = 0,041$). Üniversiteye gitme isteğine göre rehberlik eğitimi durumu şu şekildedir:

Evet: Üniversiteye gitmek isteyenlerin %19,35'i ($n=24$) rehberlik eğitimi almış, %20,97'si ($n=26$) rehberlik eğitimi almamış, %17,74'ü ($n=22$) kısmen rehberlik eğitimi almış, %19,35'i ($n=24$) fikri yok ve %22,58'i ($n=28$) diğer cevabını vermiştir. Hayır: Üniversiteye gitmek istemeyenlerin %18,10'u ($n=19$) rehberlik eğitimi almış, %31,43'ü ($n=33$) rehberlik eğitimi almamış, %13,33'ü ($n=14$) kısmen rehberlik eğitimi almış, %20,00'si ($n=21$) fikri yok ve %17,14'ü ($n=18$) diğer cevabını vermiştir. Fikrim Yok: Üniversiteye gitme konusunda kararsız olanların %23,81'i ($n=30$) rehberlik eğitimi almış, %25,40'ı ($n=32$) rehberlik eğitimi almamış, %19,84'ü ($n=25$) kısmen rehberlik eğitimi almış, %14,29'u ($n=18$) fikri yok ve %16,67'si ($n=21$) diğer cevabını vermiştir.

Bu sonuçlar, üniversiteye gitme isteği ile rehberlik eğitimi alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Özellikle, rehberlik eğitimi almayanların üniversiteye gitme isteği konusunda daha fazla olumsuz cevap verdikleri görülmektedir. Rehberlik eğitimi alanların ise üniversiteye gitme isteği konusunda daha olumlu ve kararsız oldukları dikkat çekmektedir. Bu durum, rehberlik eğitiminin öğrencilerin üniversiteye gitme isteğini etkileyebileceğini göstermektedir.

Tablo 5.12: Okul sevilmeyen yön ve okul öncesi tercih durumları arası ilişki

Değişken	Kategori	Okul Tercih Öncesi, Okul Hakkında Gerekli Araştırma						Ki-Kare Analizi	
		Evet		Evet, Fazla Bilgi Yok		Hayır			
		n	%	n	%	n	%	z	p
		Okul En Sevmediği Yön	Çok ödev	19	17,76	26	20,63	19	15,57
Disiplin	21		19,63	29	23,02	23	18,85		
Sıkıcı konular	15		14,02	27	21,43	26	21,31		
Uzun ders saatleri	23		21,50	21	16,67	25	20,49		
Yetersiz ders materyali	29		27,10	23	18,25	29	23,77		

* $p > 0,05$; Ki-Kare Testi

Tablo 5.12'de okulun sevilmeven yönleri ile okul tercih öncesi gerekli araştırma yapma durumları arasındaki ilişki verilmiştir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre, bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = 0,597$).

Okulun sevilmeven yönlerine göre okul hakkında araştırma durumu şu şekildedir:

Çok ödev: Okul hakkında araştırma yapanların %17,76'sı ($n=19$), fazla bilgiye sahip olmayanların %20,63'ü ($n=26$) ve araştırma yapmayanların %15,57'si ($n=19$) çok ödev olduğunu belirtmiştir. Disiplin: Okul hakkında araştırma yapanların %19,63'ü ($n=21$), fazla bilgiye sahip olmayanların %23,02'si ($n=29$) ve araştırma yapmayanların %18,85'i ($n=23$) disiplin sorunlarını sevilmeven yön olarak belirtmiştir. Sıkıcı konular: Okul hakkında araştırma yapanların %14,02'si ($n=15$), fazla bilgiye sahip olmayanların %21,43'ü ($n=27$) ve araştırma yapmayanların %21,31'i ($n=26$) sıkıcı konuları sevilmeven yön olarak belirtmiştir. Uzun ders saatleri: Okul hakkında araştırma yapanların %21,50'si ($n=23$), fazla bilgiye sahip olmayanların %16,67'si ($n=21$) ve araştırma yapmayanların %20,49'u ($n=25$) uzun ders saatlerini sevilmeven yön olarak belirtmiştir. Yetersiz ders materyali: Okul hakkında araştırma yapanların %27,10'u ($n=29$), fazla bilgiye sahip olmayanların %18,25'i ($n=23$) ve araştırma yapmayanların %23,77'si ($n=29$) yetersiz ders materyalini sevilmeven yön olarak belirtmiştir. Bu sonuçlar, okulun sevilmeven yönleri ile okul tercih öncesi gerekli araştırma yapma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Yani, öğrencilerin okul hakkında bilgi sahibi olup olmamaları, okulun sevilmeven yönleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip değildir. Yapılacak olan çalışmada öğretmen ve idarecilere yöneltilecek olan sorular;

- 1) İdarecilerin ve öğretmenlerin okulda karşılaştığı en büyük problem nedir?
- 2) Sizce öğrencilerin Meslek Liselerini tercih etme sebepleri nelerdir?
- 3) Okulun imkânlarını yeterli buluyor musunuz?
- 4) Bulunduğunuz kurumda araç-gereç yönünden sıkıntı yaşıyor musunuz?
Yaşıyorsanız nasıl bir çözüm yolu buldunuz?
- 5) Meslek Lisesi bölümlerinde yürürlükte olan eğitim programları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Öğretmen ve idarecilere yönlendirilen açık uçlu sorularda ise şu yorumlar elde edilmiştir;

Ö₁: *“Öğretmenimizin görüşüne göre başarılı öğrenciler meslek liselerini tercih etmelidir. Akademik olarak belirli bir birikime sahip olan öğrencilerin bu okullarda el becerilerinin de geliştirilerek hem akademik alanda hem mesleki anlamda daha başarılı öğrencilerin olacağını ifade etmiştir. Akademik alanda başarılı olan öğrencilerin bu liselere yönlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Alanında iyi, kaliteli çıktıların oluşacağını da belirtmiştir. Eğitim sisteminin değişmesiyle beraber bu liselere talebin azaldığını üzümlere dile getirmiştir. Meslek liselerinin genel problemlerinden bahsetmek gerekirse de ders saatlerinin fazla olması, mesleki eğitime ayrılan ders saatlerinin yeterli olması önde gelen problemler arasında yer almaktadır. Sıkıştırılmış ve yoğun ders programlarında gereksiz derslere de yer verilmiştir. Öğrenci meslek lisesinde okuyor, alanı ile dersleri gördükten sonra, pratik yapıp el becerisini geliştirmesini gerekmektedir. Fakat çok fazla teorik dersin olmayışı ve buna paralel olarak uygulama saatlerinin az olması kaliteli çıktılara engel olmaktadır. Bölüm dersleri teorik olarak verildikten sonra bol pratik yapılmalıdır. Bu işler el becerisi ve pratik kazanmakla olacak işlerdir ifadesini kullanmıştır. Ayrıca siyaset ve eğitimin birbirinden ayrı yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Siyasi yapılanmaların aldığı kararların eğitime yansımalarını görebiliyoruz. Her yıl eğitim sistemi değişiyor, uygulamaya koyuluyor ama olmadı, işlemedi diyerek kısa bir süre içinde yeni bir sisteme geçiliyor. Yeni uygulamaya başlanan modelin çalışıp çalışmadığını görebilmek için iki nesil sonrasına bakılması gerekir. En az 10-15 yıl sonra bu değiştirilen modelin olumlu ya da olumsuz olduğuna karar verilebilir. Her yıl yeni eğitim programlarının oluşması hem öğretmen hem öğrenci açısından olumsuzluklar oluşturuyor. Adaptasyon sorunu ile karşı karşıya kalıyoruz. Okullar uyum sağlanamayan, verimsiz kurumlar haline gelmemelidir.”*

Ö₂: *“İşletmelerde stajyer öğrencilere ödenen ücretlerin devlet tarafından karşılanması, yasal çerçevede bu konunun sıkı denetime tabi tutulması öğrencilerin staj yapacakları işletme bulmasını zorlaştırmıştır. Devlet işletmelerde staj yapan öğrencilerin maaşlarının ilk etapta işletme tarafından ödendiğini, ödenen miktarın dekont ile ispat edilmesi halinde, işletmelere stajyer öğrenci maaşları ödemesini*

gerçekleştirmektedir. Bu durum işletmeler için olumsuz bir hale gelebiliyor. Öğrenci staj başvurusunda bulunuyor, bir süre çalıştıktan sonra işten ayrılıyor, gelmek istemiyor. Bu durum işletmelerin stajyer öğrenci kabulünü zorlaştırıyor. Stajyer maaşların önce işletmeler tarafından ödenmesi, sonra devlet tarafından işletmelere ödenmesi, iş yükü fazla olan işletmelere yeniden iş yükü olarak dönüyor. İşletmelerde bu durumla uğraşmamak adına öğrenci kabul ederken seçici olabiliyor. Genelleme yapılmasının yanlış olduğu bu durum, işini hakkıyla yapacak öğrencilere karşı ön yargıların oluşmasına sebep olabiliyor. Ayrıca okulun taşınması, geçici olarak farklı bir okulda öğrencilerin eğitimlerine devam etmesi de sorun oluşturmuştur. Okulun taşınması sırasında öğrenci kayıpları yaşadık. Şuan bulunduğumuz okulda mecburen ikili sisteme geçtik. Akşam geç saatlerde çıkışların olması da öğrencilerin hevesini kırmaktadır. Aslında okulumuzun taşınma sebebi yeni bir pilot uygulama deneniyor olmasındandır. SEUP projesi ile Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde sosyal hassasiyetin artırılması, mesleki eğitime teşvik sağlanması hedeflenmektedir. Projenin amacı geçici koruma altındaki bireylere mesleki eğitim yoluyla istihdam yolu açmaktır. Bu programda okulumuz yenileniyor, atölyeler yenilenip eğitime hazır hale getiriliyor. Farklı bir okulda geçici olarak bulunuyor olmamız, taşınma sürecinde de öğrenci kayıplarımızın olduğu gerçeğini göz ardı edemeyiz.”

Ö₃: “MEB tarafından verilen ücretsiz yemek uygulaması ile öğrencilere ekonomik anlamda destek verilmektedir. Aile eğitimine önem verilmelidir. Özellikle 0-6 yaş grubu eğitimi bireylerin yaşantılarına şekil vermektedir. Bu yaş grubunda kaliteli eğitim alamayan çocukların çocukluk dönemleri bu şekilde geçmektedir. Tam anlamıyla şekillenemeyen kişilikleri ile büyüyorlar. Bu şekilde yetişen çocuklar okullarımıza geliyor. 0-6 yaş grubunda alınması gereken eğitimlerin eksikliği bireylere yansıyor. Belirli bir yaşa gelmiş öğrencileri bu süreçte şekillendirmek bizler için oldukça zor oluyor. Eğitimin ilk başta ailede başladığını unutmamak gerekir. Öğretmen arkadaşlarımıza drama eğitimini kullanmaları konusunda önerilerde bulunuyoruz. Drama denilince akla ilk gelen oyun, eğlence oluyor. Bu algının yıkılması gerekir. Yapararak yaşayarak öğrenme modeline destek olarak düşünülebilir. Derslerin sadece ders olarak okutulmaması gerekmektedir. Öğrenciye anlatılan dersin gerçek hayatta ne işe yarayacağı, nerede kullanılacağı hayattan örneklerle anlatılmalıdır. Derslerin hayatla ilişkilendirilmesi gerekir.”

Ö4: “Ahmet Yesevi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi konumu gereği mobilyacılar sitesi içerisinde yer almaktadır. Yapılan görüşmelerde site içerisinde yer alan iş merkezlerinin çevreye yaymış olduğu olumsuz hava, bölgede bulunan okulu olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler de bu durumu destekler nitelikte açıklamalarda bulunmuşlardır. Olumsuz ve ahşap kokan bir havanın üzerlerinde olumsuz etki yarattığını belirtmişlerdir. Ayrıca okulda rehberlik servisinde görevli öğretmen olmadığı da ifade edilmiştir.”

Ö5: “Son zamanlarda sıklıkla duymaya başladığımız akran zorbalığı okullarda hızla yayılmaya başlamıştır. Öğrenciler kendilerinden fiziki olarak üstün olmayan akranlarına zorbalıkta bulunabiliyor. Okullarda önüne geçemediğimiz bir sorun olarak bizleri karşılıyor. Gerekli eğitim ve seminerlerin verilmesine rağmen bir değişiklik olduğunu söylemek mümkün değil.”

Ö6: “Öğrencilerin hayalleri azalmakta. Kolay yollardan zengin olma hevesi içerisindeler. Sosyal medyanın da etkisi ile öğrenciler olumsuz yönde etkileniyor. Zengin ve gösterişli yaşamlar gençlerin hayal dünyasını süslüyor. Okumakla zengin olamayacağız, diyorlar. Eğitime verilen önemin azaldığı bir dönem içerisinde yaşamaktayız. Sosyal medyanın gençler üzerindeki etkisi hayal edilemeyecek kadar büyük. Bu anlamda gerekli yasaların, yasakların yürürlüğe girmesi gerekir. Gerekli yaptırımların olmaması bu sektörün gençleri eline geçirmesi kaçınılmaz olacaktır.”

Ö7: “Öğrencilerin bu okulları tercih etmelerindeki temel neden, bir meslek sahibi olabilmektir. Öğrenci kendi yeteneğini keşfetmiş olarak okullarımızı tercih etmektedir. Bu çerçevede okulları araştırıp önceden belirlemiş olduğu alanda eğitimine devam etmek istiyor. Öğrencilerin seçebileceği alan sayısının fazla olması da onlar için bir avantaj haline geliyor. Alan sayılarının fazla olması belirli bir alanda yığılmalara da sebep olmuyor. Öğrenci sevdiği bir alanı tercih ederek hayatının geri kalanında hangi mesleği yapacağına da karar vermiş oluyor. Genel olarak teknolojik sınıfların olması, bölümlerde öğrencilerin pratik yapabilecekleri materyalin olması, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesini yaşatabilmemize olanak sağlıyor. Staj imkânı ile öğrenciler iş hayatını tanıyarak nelerle karşılaşacaklarını görmüş oluyorlar.”

Ö8: “Haftalık ders saatlerinin öğrenciler açısından yeterli olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Fakat öğretim programında yer alan derslerin büyük bir kısmının öğrencilere yarar sağlamadığı kanısındayım. Meslek lisesinden mezun olan bir öğrencinin alanından donanımlı bir şekilde mezun olabilmesi temel hedeftir. Bu doğrultuda öğretim programlarında düzenlemelere gidilmelidir. Öğrencinin seçmiş olduğu bölümle alakalı derslere ağırlık verilmelidir. Alan dışında olan bazı derslerin öğrenciye bir katkısı olmayacaktır. Bu derslerin öğretim programından çıkartılarak yerine, pratik yapabilecekleri ders saatlerinin eklenmesi gerekmektedir. El becerisi olan öğrenciler iş hayatında bir adım önde olacaktır. Teorik konular derslerimizde anlatılıyor fakat çoğu havada kalıyor. Öğrenciye motor ile ilgili parçaları derste anlatıyoruz, tahtada sunumunu gerçekleştiriyoruz hafızasında belirli bir yer edebiliyoruz. Fakat öğrencinin o parçayı görmesi dokunması ne işe yaradığını bilmesi gerekmektedir. Bunun yolu yaparak öğrenmedir.”

Ö9: “Okulumuzun imkânlarının yeterli olduğunu ifade edebilirim. Atölyelerimizde kaynak problemi yaşamıyoruz. Eksik olan malzemeleri hızlı bir şekilde tedarik ederek eğitim öğretimi aksatmadan hizmetlerimizi devam ettiriyoruz. Okulumuzun merkezde bulunmasından ötürü kaynak ve tedarik sorunu yaşamıyoruz. İstedığımız malzemelere kısa sürede erişim imkânımız var. Diğer okullara bakarak bu konuda şanslı olduğumuzu ifade edebilirim.”

Ö10: “Öğrencilerimizle görüştüğümüzde meslek lisesini seçmelerinin temelinde bir iş imkânına ulaşmak olduğunu ifade ediyorlar. Üniversiteye gitmeyi düşünmeyen öğrenciler, seçmiş oldukları bölümlerde eğitim alıp, mezun olduklarında eğitim aldıkları bölüm üzerinde çalışmak istiyorlar. Çoğu öğrencimizin ailesi ekonomik anlamda zayıf. Bu nedenle geleceğe dönük öğrenciler plan yapamıyor. Üniversiteyi kazanmış olsam bile ailemin durumu yok, beni okutabilmeleri zor cevabını veriyor. Lise bittikten sonra hemen iş hayatına girip ailelerine destek olmak istiyorlar. Ekonomik anlamda sorun yaşayan ailelerin fazla olması öğrencileri bu okullara gitmeye zorluyor. Öğrencilerimizin beklentisi bu şartların iyileştirilmesidir.”

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyayı etkisi altına alan salgın, sonrası ekonomi sistemi, çalışma sistemi, eğitim sistemi başta olmak üzere birtakım değişimleri beraberinde getirmiştir. Okulların kapanması, uzaktan eğitim modellerine geçilmesi eğitim sistemini de olumsuz etkilemiştir. Eğitime ara verilmesinden sonra okullar boş binalar haline gelmiştir. Bu binaları üretim merkezleri haline getirmek öğrenci ve öğretmenlerin katkısıyla olmuştur. Bu süreçte meslek liselerinde üretim gerçekleştirilmiştir. Maske, önlük, dezenfektan ve tıbbi cihaz üretimi gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların 170 kişisi okuldan sonra bir işte çalışmaya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Ekonomik anlamda ailelerine destek olmak isteyen öğrenciler çalışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Okuldan memnuniyet sorusuna 83 kişinin “fikrim yok” seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir.” Okulun en sevmediğiniz yönü” sorusuna disiplin ve çok ödev verilmesi cevapları alınmıştır. Bununla beraber akademik alanda da gereksiz ve sıkıcı derslerin olduğu, okullarda yer alan materyallerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Okula kayıt olma kriterinde ise aile isteği ilk sırada yer almaktadır.

Katılımcıların 170 kişisi okuldan sonra bir işte çalışmaya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Ekonomik anlamda ailelerine destek olmak isteyen öğrenciler çalışmak zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Okuldan memnuniyet sorusuna 83 kişinin “fikrim yok” seçeneğini işaretlediği tespit edilmiştir.” Okulun en sevmediğiniz yönü” sorusuna disiplin ve çok ödev verilmesi cevapları alınmıştır. Bununla beraber akademik alanda da gereksiz ve sıkıcı derslerin olduğu, okullarda yer alan materyallerin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Okula kayıt olma kriterinde ise aile isteği ilk sırada yer almaktadır.

Öğrencilerin devletten beklentileri bulunmaktadır. Bu beklentilerin başında eğitim desteği yer almaktadır. Okul masraflarının yüksek olduğu, ulaşımın pahalı olduğunu ifade eden öğrenciler maddi anlamda kendilerine destek sağlanmasını istemektedir. Katılımcıların geleceğe yönelik hedeflerinden birisi de kendi işini kurmaktır.

Kızların erkeklere göre gelecekte daha umutlu olduğunu göstermektedir. Kızlar arasında gelecekte umutlu olma oranı daha yüksekken, erkekler arasında "fikrim yok" diyenlerin oranı daha fazladır. Genel olarak, cinsiyetin gelecekte umutlu olma durumunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Devlet ve yerel yönetimden beklentilerin, gelecekte umutlu olma durumuyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermediğini ortaya koymaktadır. Yani, katılımcıların gelecekte umutlu olup olmamaları, devlet ve yerel yönetimden beklentileri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip değildir.

Mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteğinin, öğrencilerin mesleği yapmada kendini yeterli görme durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Yani, öğrencilerin mezuniyet sonrası bilgi ve birikim alanında çalışma isteği, mesleki yeterlilik algılarını anlamlı şekilde etkilememektedir.

Okul imkânlarının öğrencilerin mesleği yapmada kendini yeterli görme durumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Okul imkânlarını kötü olarak değerlendiren öğrencilerin mesleki yeterlilik algıları diğer gruplara göre daha yüksekken, imkânları iyi olarak değerlendiren öğrenciler arasında mesleki yeterlilik algısı daha düşüktür. Bu, okul imkânlarının mesleki yeterlilik algısını etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin okulda devam etme sebeplerinin, okula kaydolma amaçlarına göre farklılık gösterdiğini ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle "Meslek Sahibi Olmak" amacıyla okula kaydolan öğrenciler, "Statü Sahibi Olmak" sebebiyle okulda devam etmeyi tercih etmektedir. Diğer yandan, "Kısa Sürede Meslek Sahibi Olmak" amacıyla okula kaydolan öğrenciler arasında "Başarılı Bir Birey Olmak" sebebiyle okulda devam edenlerin oranı yüksektir. Bu durum, öğrencilerin okula kaydolma ve devam etme motivasyonlarının çeşitli olduğunu ve birbirlerini etkilediğini göstermektedir.

Üniversiteye gitme isteği ile rehberlik eğitimi alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Özellikle, rehberlik eğitimi almayanların üniversiteye gitme isteği konusunda daha fazla olumsuz cevap verdikleri görölmektedir. Rehberlik eğitimi alanların ise üniversiteye gitme isteği konusunda daha olumlu ve kararsız oldukları dikkat çekmektedir. Bu durum, rehberlik eğitiminin öğrencilerin üniversiteye gitme isteğini etkileyebileceğini göstermektedir.

Yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmının meslek lisesi tercihlerinin ilk sırasında “ailemin istediği bölümden mezun olmak” seçeneği yer almaktadır. Bu durum öğrencilerin büyük bir kısmının kendi istekleri dışında bu bölümde olduklarını göstermektedir. Ekonomik alanda şartların zor olduğunu ifade eden öğrencilerin okuldan sonra para kazanmak amaçlı bir işte çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Okul içerisinde geçen süreden sonra çıkışta işe giden öğrencilerin yorgun olduğu, eve geç saatlerde ulaştığı ardından ödev ve derslerine de zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan ankette öğrenciler okul imkânlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Gençlerin en büyük problemlerinden birisi ise akran zorbalığıdır. Öğrencilere yöneltilen sorulardan “okulda yaşadığınız en büyük sorun nedir?” sorusuna “akran zorbalığı” cevabını vermiştir. Öğrencilerin okul dışında çalışmalarını engellemek adına, burs imkanlarının sunulması. Bu doğrultuda yapılan bir adım öğrencilerin yararına olacaktır. Ekonomik anlamda kaygısı olmayan öğrenci derslerine odaklanacaktır. Yapılan görüşmeler neticesinde okulların iş alanlarına yakın bölgelere kurulmaması gerekmektedir. Site içerisinde olan bir okulda öğrencilerin, hava kirliliğinden şikayet etmesi bu durumu destekler niteliktedir. Okulların mimari yapısı, konumu öğrencilerin sağlıklı eğitim alabilmesi için revize edilmelidir.

Zorbalığı engelleyecek adımların atılması gerekmektedir. Öğretmen ve idarecilerin görüşleri doğrultusunda okullarda zorbalığın sık karşılaşılan bir durum olduğu ifade edilmiştir. Okullarda temizlik anlamında yetersizliğin olduğu da dile getirilmiştir. Çok katlı okullarda temizlik personeli sıkıntısı yaşanmaktadır. Personel eksikliği sebebiyle temizliğin yetersiz olduğu ifade edilmektedir.

Meslek liselerinin de kalitesini arttırmak adına, merkezi sınav sonucuna paralel okullara yerleştirilmesi gerekmektedir. Bu okullarda eğitim görmek isteyen öğrencilerin belirli bir akademik düzeyde olmaları gerekmektedir. Akademik başarısı düşük olan öğrencilerin okula uyum süreçleri de uzamaktadır. Öğrencileri seçici bir kriterin olması, yığılmaların önüne geçecektir. Meslek liselerinde üretimin sağlanması için gerekli materyal sağlanmalıdır.

Yapılan araştırmada öğrencilerin okuldan memnun olmadıkları sonucu çıkmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda öğrencilerin okullarından neden memnun olmadıkları konusunda derinlemesine bir araştırma yapılabilir.

Ders yoğunluğunun azalması, yoğun programların hafifletilmesi gerekmektedir. Teori ders saatleri ile uygulama dersleri arasında orantı kurulmalıdır. Alan dışında kalan derslerin hafifletilmesi gerekmektedir. Kaliteli çıktıların alınabilmesi için okullara girişte puanlama şartının olması gerekmektedir. Rehberlik servislerinin ortaöğretime geçiş döneminde aktif olarak rol alması gerekmektedir. Lise düzeyinde eğitim alacak öğrencilere, geçiş evresinde tanıtım yapılması gerekmektedir. Öğrencilerin kendilerini keşfetmeleri, yeteneklerini tespit etmeleri adına adımlar atılmalıdır.

Yapılan çalışmalarda öğrenci kalitesinin düştüğü, akademik anlamda öğrencilerin yeterli eğitimi alamadığı gözlemlenmiştir. Öğrencilerden ve öğretmenlerden de aldığımız görüşler de bu görüşü desteklemektedir. Öğretmenler eğitim programlarının yoğun olduğunu bu programı yetiştirmek adına fazla teorik dersin olduğunu bazı derslerin de gereksiz olduğu görüşüne sahiptir. Önceden yapılmış olan çalışmalarda öğrencilerin yükseköğretime daha kolay geçebilmek meslek lisesini tercih ettikleri ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada sonuç farklılık göstermektedir. Öğrenciler yükseköğretimde lisede okudukları bölümlere devam etmek istememektedirler. Yükseköğretime geçişlerde okulun ek puanı vermesi avantajından yararlanmak istemeyen öğrenciler, farklı alanlarda üniversite eğitimi almak istemektedir.

KAYNAKÇA

- Akkutay, Ü. (1991). *Türkiye’de çıraklık eğitimi*. Ankara: Erek Ofset.
- Akpınar, A. (2004). *Türkiye’de temel meslekî ve teknik eğitim*. Avrupa Eğitim Vakfı (AEV).
- Almeida, R., Behrman, J., & Robalino, D. (2012). *The right skills for the job?: Rethinking training policies for workers*. Washington, DC: World Bank Publications.
- Amoor, S. S. (2011). The challenges of vocational and technical education programmes in Nigerian universities. *Journal of Research on Computing in Education*, 3, 479-495.
- Ay, M. (2002). *Mesleki yönlendirme: İlköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencileri üzerine bir alan araştırması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.
- Aytaç, K. (2006). *Çağdaş eğitim akımları (yabancı ülkelerde)*. Ankara: Mevsimsiz Yayınları.
- Aydın, M. (2000). *Kurumlar sosyolojisi*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Barrett, P. S., Treves, A., Shmis, T., Ambasz, D., & Ustinova, M. (2018). *The impact of school infrastructure on learning: A synthesis of the evidence*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Başaran, İ. E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin mevcut durumu ve farklı ülkelerle karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Callan, V., & Ashworth, P. (2004). *Working together: Industry and VET provider training partnerships*. Australia: Australian National Training Authority.

- Can, G. (1992). *Akademik başarısızlık ve önlenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Collins, W. A., & Russell, G. (1994). Mother-child and father-child relationship in middle childhood and adolescence: A developmental analysis. In F. Karadayı (Ed.), *Üniversite gençlerinin algılanan ana-baba tutumları, ana-babayla ilişkilere ve bunların bazı kişilik özellikleri ile bağlantısı* (pp. 86-117). *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(32), 86-117.
- Çakmaklı, K. (1995). *100 soruda çocuk ve aile*. İstanbul: Seha Neşriyat.
- Çiçek, M., Altın, R., Numanoğlu, K. V., Bayrak, F. ve Özer, M. (2020). Covid-19 salgını sürecinde mesleki ve teknik eğitim. Milli Eğitim Bakanlığı. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/27153729_turkiye_raporu_turkce_23.10.2020_1.pdf adresinden erişildi.
- Demir, E., & Şen, H. Ş. (2009). Cumhuriyet dönemi meslekî ve teknik eğitim reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39-59.
- Eichhorst, W., Rodríguez-Planas, N., Schmidl, R., & Zimmermann, K. F. (2015). A roadmap to vocational education and training in industrialized countries. *Industrial and Labor Relations Review*, 68, 314–337.
- Ercan, F. (1999). 1980’lerde eğitim sisteminin yeniden yapılanması: Küreselleşme ve neoliberal eğitim politikaları. In F. Gök (Ed.), *75 yılda eğitim* (pp. 23-38). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Erkal, M. (1996). *Sosyoloji: Toplumbilimi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Gök, F. (1999). 75 yılda insan yetiştirme: Eğitim ve devlet. In F. Gök (Ed.), *75 yılda eğitim* (pp. 23-38). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi* (10. Baskı). Ankara: Feryal Matbaacılık.
- Telman, C. (2000). *Başarıya giden yolda meslek seçimi*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tuna, O. (1973). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitim*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

- Kaya, Z. (1988). *Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimindeki sosyo-ekonomik faktörler* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kılınç, M. (2006). *Türkiye’de meslekî eğitim tarihi (1886-1986)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Konuk, O. (2003). Toplum ve eğitim. In İ. Sezal (Ed.), *Sosyolojiye giriş* (pp. 261-292). Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.
- Kurtkan Bılgıseven, A. (1992). *Eğitim sosyolojisi* (5. Baskı). İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Lee, J. (2009). Partnerships with industry for efficient and effective implementation of TVET. *International Journal of Vocational Education and Training*, 17(2), 39-56.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay & D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Naravatnam, K. K., & O’Connor, R. (1993). Quality assurance in vocational education: Meeting the needs of the nineties. *The Vocational Aspect of Education*, 45(2), 113-122.
- Özer, M., Gür, B. S., & Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde kalite güvencesi*. Ankara: SETA Yayınları.
- Özer, M., Gençoğlu, C., & Suna, H. E. (2020). Türkiye’de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 294-312.

- Özer, M. (2018). The 2023 education vision and new goals in vocational and technical education. *Journal of Higher Education and Science*, 8(3), 425–435.
- Pulley, P. A. (2006). On-the-job-training: Easy to do if you have the right program. *Online Journal for Workforce Education and Development*, 2(29), 13-27.
- Sezgin, İ. (1983). *Meslekî eğitimin kapsam ve gelişimi: Türkiye’de meslek eğitimi ve sorunları*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Sözer, Y. (2017). Meslekî açık öğretim lisesi öğrencilerinin örgün eğitim dışında olma nedenlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 493-507.
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Eroğlu, E., Özer, M., & Gür, B. S. (2020). Horizontal skills mismatch in vocational education in Turkey: The reasons for out-of-field employment. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(2), 931-955.
- Super, D. E. (1957). *The psychology of careers*. New York: Harpers.
- Yavuzer, H. (1996). *Ana baba ve çocuk* (9. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Ltd.
- Yeşilyaprak, B., & Diğ. (1998). *Eğitsel ve mesleki rehberlik*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yıldız, N. (1999). *Çocukların okul başarısında aile ve çevresel faktörlerin rolü* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Kataloğu veri tabanından erişildi.

EKLER

EK 1. Anket Formu

MESLEK LİSELERİNDE EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN BU OKULLARI SEÇME SEBEPLERİNE YÖNELİK SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA (ANKARA ALTINDAĞ ÖRNEĞİ)

ANKET SORULARI

Sorulan sorulara içten, doğru ve dürüstçe cevaplar verilmesi araştırmanın amacına ulaşmasında katkıda bulunacak ve elde edilen bilgiler amacı dışında kullanılmayacaktır. Sorulara vereceğiniz cevaplarda tek seçenek seçiniz, seçtiğiniz seçeneğin numarasını(X) işaretiyle belirleyiniz.

İlgi ve katılımınız için teşekkür ederim.

Hasan GÜRBÜZ

1) Cinsiyetiniz:

1) Kız 2) Erkek

2) Yaşınız:

3) Doğum Yeriniz:

1)Ankara-Merkez 2) Ankara'nın ilçe, kasaba, köyü

3) Başka bir il merkezi 4) Başka bir ilin-ilçe, kasaba, köyü

4) Kaç kardeşsiniz?

5) Kardeşlerinizden meslek lisesinde eğitim gören var mı?

1) Evet 2) Hayır

6) Yaşadığınız evde kaç kişi var?

7) Hanenize gelir getiren kişi sayısı

8) Ailenin ortalama aylık geliri ne kadardır?

9) Günlük masraflarınız ne kadar? Masrafları kim karşılıyor?

10) Okuldan sonra bir işte çalışıyor musunuz? Çalışıyorsanız sebebi nedir?

11) Oturduğunuz ev,

1)Kira 2) Kendi evimiz 3) Lojman 4) Diğer

12) Bu okulda okumaktan memnun musunuz?

1) Çok memnunum 2) Memnunum 3) Fikrim yok

4) Memnun değilim 5) Hiç memnun değilim

13) Okulunuzun en sevmediğiniz yönü nedir?

14)İlköğretimi nerede okudunuz?

1) Ankara il merkezi 2) Ankara'nın ilçeleri

3) Ankara dışında başka bir il 4) Ankara dışında ilçe, kasaba, köy

14) Okumakta olduğunuz okula kaydolmanızda kim veya kimler etkili oldu?

1)Ailemin isteği 2) Kendi isteğim 3) Öğretmenlerim

4)Arkadaş çevresi 5)Diğer

15) Bulunduğunuz okula devam etme ile ilgili düşünceleriniz nedir?

1)Statü sahibi olmak 2)Topluma yararlı bir birey olmak

3)Başarılı bir birey olmak 4) Meslek sahibi olmak 5) Diğer....

16) Bu okula kaydolma amaçlarınız içinde en önemlisi hangisidir?

1) Ailemin istemiş olduğu bölümden mezun olabilmek. 2) Herhangi bir üniversiteye giremememe durumunda bir meslek sahibi olabilmek. 3) Kısa sürede meslek sahibi olabilmek, hayata atılmak. 4) Mesleğimle ilgili lisans (önlisans)

eğitimi almadan önce kendimi geliştirebilmek. 5) Tercih ettiğim meslekle ilgili kendimi geliştirebilmek 6) Diğer.....

18) Okul tercihinizi yapmadan önce okulunuz hakkında gerekli araştırmayı yaptınız mı?

1)Evet, yeterli araştırmayı yaptım 2) Evet, ama fazla bilgim yoktu 3) Hayır, bilgim yoktu.

19) Bu Okula gelmeden önce okulunuzda nasıl bir eğitim alacağınızı biliyor muydunuz?

1) Evet, yeterli bilgim vardı 2) Evet, ama fazla bilgim yoktu

3) Hayır, bilgim yoktu.

20) Üniversiteye gitmek istiyor musunuz?

1)Evet 2) Hayır 3) Fikrim yok

21) Üniversite eğitimine kendi alanınızda mı devam etmek istiyorsunuz?

1) Evet 2) Hayır 3) Henüz karar vermedim

22) Okulda aldığınız eğitim mesleğe yönelik sizi hazırladı mı?

1) Evet 2) Hayır 3) Kısmen 4) Fikrim yok 5) Diğer

23) En çok sevdiğiniz ders hangisidir? Niçin?

24) En sevmediğiniz ders hangisidir? Niçin?

25)Okulunuzda bölümünüzün iş ve çalışma olanaklarına yönelik rehberlik hizmeti aldınız mı?

1) Evet 2) Hayır 3) Kısmen 4) Fikrim yok 5) Diğer

26) Mesleğinizi yapmakta kendinizi yeterli görüyor musunuz?

1) Evet 2) Hayır 3) Kısmen 4) Fikrim yok 5) Diğer

27) Okuldan mezun olduktan sonra edindiğiniz bilgi birikimi ile alanınızda çalışmak istiyor musunuz?

1) Evet 2) Hayır 3) Henüz karar vermedim

28) Gelecekte hangi mesleği yapmak istiyorsunuz?

29) Gelecekten umutlu musunuz?

1)Evet 2) Hayır 3)Fikrim yok

30) Devletten ve yerel yönetimlerden beklentiniz nedir?

31)En büyük hayaliniz nedir? En çok gerçekleştirmeye çalıştığınız hayaliniz nelerdir? Ve bu konuda ne gibi gayret gösteriyorsunuz?

32) İlerde kendi işinizi kurmak ya da başkasının yanında çalışmak, memur olmak hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

33) Ne sıklıkla kütüphaneye gidersiniz?

34) Okulunuzun imkânlarını nasıl buluyorsunuz?

1)İyi 2) Kötü 3)Yetersiz

35)Memnun değilseniz sebebi nedir? (*belirtiniz*)

36)Okulda yaşamakta olduğunuz en büyük soru nedir?

Ek 2. Mülakat Formu

Yapılacak olan çalışmada öğretmen ve idarecilere yöneltilecek olan sorular;

- 1) İdarecilerin ve öğretmenlerin okulda karşılaştığı en büyük problem nedir?
- 2) Sizce öğrencilerin Meslek Liselerini tercih etme sebepleri nelerdir?
- 3) Okulun imkânlarını yeterli buluyor musunuz?
- 4) Bulunduğunuz kurumda araç-gereç yönünden sıkıntı yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız nasıl bir çözüm yolu buldunuz?
- 5) Meslek Lisesi bölümlerinde yürürlükte olan eğitim programları hakkında ne düşünüyorsunuz?